

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 15 · 13. november
Sesjonen 2018–2019

Møte tirsdag den 13. november 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 15):

1. Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker
(Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 8. november 2018)
2. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Audun Lysbakken og Freddy André Øvstegård om lovfestet rett til SFO/AKS-plass (Innst. 30 S (2018–2019), jf. Dokument 8:222 S (2017–2018))
3. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i introduksjonsloven (feilrettinger) (Innst. 36 L (2018–2019), jf. Prop. 5 L (2018–2019))
4. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i retts-
hjelploven mv. (tilgang til Folkeregisteret m.m.)
(Innst. 35 L (2018–2019), jf. Prop. 120 L (2017–2018))
5. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om meddelelse fra stortingsrepresentant Lars Haltbrekken om tilbaketrekking av Representantforslag 221 S (2017–2018) om å avvikle norsk statlig deltakelse i petroleumsvirksomhet på islandsk kontinental-sokkel
(Innst. 37 S (2018–2019))
6. Stortingets vedtak til lov om endringer i stiftelseslova (tilgang til opplysningar i Folkeregisteret) (Lovvedtak 1 (2018–2019), jf. Innst. 27 L (2018–2019) og Prop. 112 L (2017–2018))
7. Stortingets vedtak til lov om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Lovvedtak 2 (2018–2019), jf. Innst. 23 L (2018–2019) og Prop. 104 LS (2017–2018))
8. Stortingets vedtak til lov om endringer i finansforetaksloven (forsikrings- og pensjonsforetaks investeringer i forsikringsfremmed virksomhet) (Lovvedtak 3 (2018–2019), jf. Innst. 22 L (2018–2019) og Prop. 98 L (2017–2018))
9. Stortingets vedtak til lov om endringer i finansforetaksloven mv. (andre betalingstjenestedirektiv) (Lovvedtak 4 (2018–2019), jf. Innst. 25 L (2018–2019) og Prop. 110 L (2017–2018))
10. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Johan J. Jakobsen*

Presidenten: Den 30. juni gikk tidligere stortingsrepresentant Johan J. Jakobsen bort.

Han ble 81 år gammel og representerte Nord-Trøndelag og Senterpartiet fra 1973 til 2001.

Johan J. Jakobsen meldte seg inn i Senterpartiet i 1962, men var i starten ikke veldig politisk aktiv. Det var først da han så stortingsdebattene om Kings Bay-saken, at den politiske gnisten ble tent for alvor. Rundt ti år senere, i 1973, ble han valgt inn på Stortinget for første gang.

Her satt han på Nord-Trøndelag-benken fram til 2001. I løpet av disse 28 årene var han bl.a. medlem i landbrukskomiteen, forsvarskomiteen og utenrikskomiteen.

I årene 1977–1983 og 1991–1999 var han også Senterpartiets parlamentariske leder.

Johan J. Jakobsen hadde evnen til å se de store linjene samtidig som han ønsket konkrete resultater. Han var mannen bak mange politiske kompromisser på 1980- og 1990-tallet og tok initiativ til at Senterpartiet og Kristelig Folkeparti gikk inn i regjering med Høyre i 1983. I denne regjeringen ble han samferdselsminister. Da Jan P. Syse dannet samarbeidsregjering etter valget i 1989, ble Johan J. Jakobsen kommunalminister.

I årene 1979–1991 var Johan J. Jakobsen leder i Senterpartiet. For ham var ikke Senterpartiet bare et parti, han så på det som en bevegelse. Han var opptatt av å bygge lag og å samarbeide på tvers. 1980-tallet var krevende for Senterpartiet, men Johan J. Jakobsen klarte å føre partiet gjennom et vanskelig tiår og bidro samtidig til den fremgangen Senterpartiet fikk utover 1990-tallet. Ikke minst spilte han en avgjørende rolle da Norge sa nei til EU i 1994.

For sin lange innsats ble Johan J. Jakobsen tildelt Såmannen, Senterpartiets høyeste æresbevisning.

Johan J. Jakobsen var en romslig kar. Han så alle, han ga folk muligheten til å lære, og han inkluderte bredden i partiet i vanskelige saker. Han hadde føttene godt plantet på jorda, et uslitleg godt humør og en latter som satt løst. Han var en kar som alle likte, og som folk kunne stole på.

Vi lyser fred over Johan J. Jakobsens minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Representantene Åsmund Aukrust, Fredric Holen *Bjørdal* og Siv Mossleth, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide overbrakte 6 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Jan Böhler vil fremsette et representantforslag.

Jan Bøhler (A) [10:05:27]: Jeg vil gjerne på vegne av Lene Vågslid, Maria Aasen-Svensrud, Jonas Gahr Støre og meg selv framsette et representantforslag om tiltak mot kriminelle gjenger og organisert kriminalitet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:05:49]

Debatt om redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 8. november 2018)

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 40 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Rødt 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anniken Huitfeldt (A) [10:06:52] (komiteens leder): Utenriksministeren startet sin gode redegjørelse med å snakke om viktigheten av et regelstyrt internasjonalt samarbeid, multilateralt samarbeid og en internasjonal rettsorden.

På dette området er de fleste EU-land våre viktigste allierte. Før var de alle det. Men den liberale rettsordenen er under økende press, også blant EU-land. Rafto-prisen til den polske ombudsmannen og menneskerettsskissøren Adam Bodnar er en påminnelse om hvordan grunnleggende rettsstatsprinsipper angripes også her i Europa. De to landene hvor vi først så endringer i det kommunistiske systemet, Polen og Ungarn, leder i dag an i å utfordre det liberale demokratiet. Etter min mening fordrer dette mer, ikke mindre samarbeid med EU.

Vi må forholde oss til verden slik den er. Vi har de internasjonale organisasjonene vi har. Det nytter lite å drømme om at de organisasjonene skulle vært perfekte. Med de endringene Trump-administrasjonen har gjennomført i amerikansk utenrikspolitikk, har Norges forhold til EU blitt enda viktigere. EU er en garantist for en regelstyrt internasjonal rettsorden. EU er vår viktigste

handelspartner. I en urolig verden rokker vi ikke ved fundamentene for vårt internasjonale samarbeid. Det handler om NATO. Det handler om EØS. Men det handler også om å styrke internasjonalt samarbeid om bl.a. migrasjon. Og det handler om å bidra i militære operasjoner i regi av EU, NATO eller FN. De nye signalene fra Washington fordrer sterkere militært samarbeid med EU-land, både bilateralt og gjennom EU. Vår felles sanksjonslinje overfor Russland viser en styrke ved det europeiske samarbeidet for å bevare den internasjonale rettsordenen.

Parisavtalen om vårt felles klima og atomavtalen med Iran er to andre områder hvor vi står sammen med EU for en internasjonalt regelstyrt verden. Atomavtalen er nå alvorlig truet fordi amerikanerne bruker sin økonomiske makt til å tvinge internasjonale selskaper ut av Iran. Da svekkes mer liberale og reformorienterte krefter i dette landet. Derfor er det etter min mening en mangelfull analyse å hevde at vi ikke skal være så opptatt av hva amerikanerne sier, men se på hva de gjør. Når det gjelder Iran-avtalen og Parisavtalen, gjør de nøyaktig som de sier.

EØS-avtalen har i sum tjent Norge godt. Arbeiderpartiet står samlet bak EØS-avtalen. Men når arbeidstakernes rettigheter og derigjennom trepartssamarbeidet settes under press, står vi på arbeidstakernes side. ILOs kjernekonvensjoner må få forrang, slik at det blir klart hva slags internasjonal rettsorden vi aksepterer.

EØS-avtalen trues fra mange hold. Én trussel kommer fra de kreftene som bruker EØS-avtalen til å føre politiske omkamper om saker som er avgjort i det norske demokratiske beslutningssystemet – altså nærmest å anke avgjørelser en ikke har fått gjennomslag for i Norge. Da undergraves legitimiteten og grunnlaget for EØS-avtalen som et nasjonalt kompromiss i den norske befolkningen. Ja, da trues virkelig EØS-avtalen, en avtale vi ikke må glemme faktisk nyter stor oppslutning i vårt land.

Michael Tetzschner (H) [10:11:24]: Siden vi hørte utenriksministerens redegjørelse i denne sal torsdag, har Europa i helgen minnet 100-årsdagen for den foreløpige avslutningen av en av de verste krigskatastroferne i moderne tid – og hvis fortsettelse i en enda større ulykke til slutt også fikk konsekvenser for Norge. Jeg mener det er riktig å ha dette perspektivet når vi diskuterer det europeiske samarbeidet og Norges plass i det, med all respekt for ILO og USA.

Motsetninger, uenigheter og interessekonflikter i Europa er ikke blitt borte, men det er bygget et forpliktende rammeverk, det er skapt institusjoner hvor uenigheten kan utspilles, og ikke minst avløses av kompro-

misser alle kan leve med. Vi har hatt et fredelig samarbeid i Europa så lenge at vi nå tar det for gitt.

EU-samarbeidet og vår deltakelse i det indre markedet er vesentlig for Norges velstand. Vi har hatt den så lenge at vi tar den for gitt.

EU-landene utgjør til sammen verdens største økonomi, og det indre markedet er verdens mest utviklede frihandelsområde. En liten og åpen økonomi som den norske er helt avhengig av EUs indre marked.

EU er samtidig et verdifelleskap – som forrige taler også var inne på – for frihetsrettigheter og et internasjonalt regelbasert samarbeid. Det betyr også at samarbeid forplikter overfor de nasjonalstatene som ikke skulle respektere dette ved enhver anledning.

I en tid da internasjonalt samarbeid og det samarbeidet vi har i EU, er viktigere enn noen gang, er det – som forrige taler også var inne på – under press, men kanskje også fra en annen kant. Brexit har for meg illustrert at EUs evne til å forene vår verdensdel gjennom felles løsninger fortsatt kan utfordres av kortsiktige aktører, med store negative følger for alle. Likeledes blir samholdet om verdier satt på prøve når enkelte regjeringer distanserer seg fra rettsstatsprinsippene.

Antallet migranter som kommer til Europa, er betraktelig redusert siden 2015. Vi har ikke lenger noen flyktningkrise, men ennå har vi problemer med å bygge opp en felles europeisk migrantpolitikk som også kan sikre de ytre grensene. Men man ser at det er fremgang også i disse sakene.

Nettopp på grunn av de utfordringene som Europa står overfor, og som det enkelte medlemsland ikke kan klare selv, er EUs fremtid viktig for Norge. Det er derfor synd at Norge ikke deltar i utformingen av fremtidens Europa på det politiske plan, selv om vi sikkert har mange verdifulle synspunkter.

Til tross for uløste problemer er det optimisme å spore i Europa. EU har kjempet seg igjennom en finanskriser, en gjeldskriser og en migrasjonskriser. Europeisk økonomi er i bedring, og beskjeftigelsene er stigende.

Samtidig har brexit minnet mange om de store fordelene ved det innnevde samarbeidet og det indre markedet – og de ulempene som følger av å bryte det opp. Storbritannia forventes å tre ut av EU 29. mars 2019, to år etter at de aktiverte artikkel 50 i unionstraktaten. Storbritanniens uttreden kan få en rekke uoversiktlige følger for dynamikken i EU og ikke minst også for Norge. Både EU og Storbritannia ønsker en avtalebasert utmelding, men så lenge det mangler et gjennombrudd i forhandlingene om uttredelsesavtalen, er det en risiko for at det ikke oppnås enighet, eller at en avtale senere ikke godkjennes i parlamentet. Dermed vil Storbritannia tre ut av EU den 29. mars 2019. I et slikt scenario vil Storbri-

tannia forlate EU uten en eneste samarbeidsavtale med EU og uten en overgangsordning.

Noe av det viktigste våre myndigheter og utenriksministeren arbeider med på dette feltet for å forsvare norske interesser, er å være forberedt på begge eventualiteter. Det er derfor med stor tilfredshet vi konstaterer at man kjører et tosporet løp, hvor man er forberedt på enten at det blir en ordnet uttreden av EU for Storbritanniens vedkommende, eller at de forlater fellesskapet uten en avtale. På norsk side er det gjort omfattende forberedelser. Det er enighet om de bestemmelsene i utmeldingsavtalen som er relevante for Norge og de andre EØS/EFTA-landene, som skal speile sin avtale mellom disse partene, og slik at det blir like vilkår også for norske statsborgere. Enigheten som sikrer at EØS-borgere som bor i Storbritannia, får videreført rettighetene de allerede har opparbeidet seg som følge av EØS-avtalen – på lik linje med det EU og Storbritannia ble enige om i mars i år – er av stor betydning og verdi også for norske statsborgere. Men så lenge vi ikke ser den endelige fasit, må man planlegge for begge spor. Vi er tilfreds med regjeringens aktivitet på dette området.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:16:49]: EUs ambisjon om å styrke Europa sliter i motbakke. Dette forklares ofte ut fra økt nasjonalisme og patriotisme i flere europeiske land. Denne utviklingen skjer imidlertid ikke i et vakuum. Det blir som diskusjonen om høna og egget. Kom landenes tiltakende fokus på nasjonal kultur og identitet ut av intet og ble til noe som førte til en sterkere kritikk av EU, eller har EU gått for fort og for langt i sin iver etter å skape et overnasjonalt Europa og som en konsekvens bidratt til økt fokus på nasjonal kultur og identitet? Jeg heller til det siste.

Skal EU overleve, er det avgjørende at EU-kommisjonen, EU-parlamentet og EU-domstolen har legitimitet blant folk flest i medlemslandene, og at nye lovvedtak med store nasjonale konsekvenser ikke uten videre blir påtvunget medlemslandene.

Her spiller også retorikken fra de store EU-landene inn. En beskrivelse av ønsket om å sikre nasjonalstatene mer selvråderett som spedalskhet er lite konstruktiv. Det er helt naturlig at nasjonalstatene ønsker å bevare nasjonal identitet og kultur. At nasjonalt valgte politikere setter eget land først, er ikke i seg selv skremmende, slik enkelte fremstiller det. Det er en selvfølge. Slik jeg ser det, bør EU styrke overnasjonalitet på områder der «the whole is greater than the sum of its parts» – der totaliteten blir en styrke for alle. Det er nettopp her EØS-avtalen kommer inn. EØS-avtalen bidrar nettopp til det.

Det er viktig og positivt for norsk næringsliv at vi er en del av EUs indre marked. Flere reiser tvil om dette. Da kan det være klokt å spørre næringslivsaktørene selv. Vi

kan ikke styre handel over landegrensene etter prinsippet om den sterkeste rett. Avveininger hvor man må gå og ta, er helt nødvendig.

Når det er sagt, er det viktig å understreke at Norge ikke er medlem i EU, og skal da heller ikke forplikte oss innenfor rammen av EU – uansett område. Gjør vi det, vil også kritikken av EØS øke rett og slett fordi folk der ute ikke nødvendigvis ser forskjellen på EØS og EU. Det er ingen tjent med.

Det er ofte slik at bordet fanger. Storbritannia er det beste eksempelet på nettopp det. Det er et paradoks at Storbritannia nærmest finner det umulig å melde seg ut av et frivillig europeisk samarbeid. Mitt håp er imidlertid at Storbritannia lykkes. Da må man understreke at Storbritannia kun melder seg ut av EU. De melder seg altså ikke ut av Europa.

Storbritannia utenfor EU vil kunne skape nye muligheter for Norge, noe også utenriksministeren var inne på. Tette bånd til Storbritannia er viktig på mange vis, og det er liten tvil om at Norge har langt mer til felles med Storbritannia enn de fleste land på kontinentet. En bilateral handelsavtale med Storbritannia vil være positivt, men man bør vurdere muligheten for å gjøre den trilateral og utvide den til også å inkludere USA. Etter Storbritannias uttreden av EU vil EUs marked utgjøre 650 millioner mennesker. Et felles marked mellom Storbritannia, USA og Norge vil utgjøre om lag 400 millioner mennesker. Det er også liten tvil om at USA, Storbritannia og Norge er tre land som har mye til felles både historisk og kulturelt. Dessuten kan vi alle bruke engelsk som arbeidsspråk.

På 1980- og 1990-tallet var Fremskrittspartiet det eneste partiet som omtalte migrasjon som en stor utfordring. Vi husker alle elitens, inkludert mediernes, rause mottak av dette budskapet. Med dette som bakteppe er det et paradoks at Europas antatt politisk klokeste hoder i dag sitter og prøver å finne løsninger på det 30 år senere. Nå anses det for å være Europas største utfordring.

Det er viktig at Norge forholder seg til de forpliktelsene vi har inngått gjennom EØS-avtalen. Det blir imidlertid helt urimelig at Norge skal forplikte seg på områder som er EUs anliggender. Nordmenn har jo ved to anledninger vært tydelige på at vi ikke ønsker å være en del av EU. Da skal vi heller ikke, verken frivillig eller på annet vis, binde oss opp til ordninger inngått av EU. Fordelingen av kvoteflyktninger er et slikt område.

Utenriksministeren refererte i sin redegjørelse til initiativene som EU og EUs medlemsland har tatt for å øke forsvarsinvesteringene og styrke samordningen seg imellom. Det skal resultere i et permanent forsvarsfond i EU, som skal opprettes i 2021 og vare til 2027. Det skal være på 13 mrd. euro. Forskning, utvikling og felles anskaffel-

ser er målet. I Europautvalgets møte 20. september sa utenriksministeren at norsk deltakelse vil ha en betydelig inngangspris. Den vil sannsynligvis være på flere milliarder kroner.

Det er positivt at forsvarsministere i større EU-land samarbeider om utvikling og investeringer av forsvarssystemer. I dag foregår mye av systemutviklingen nasjonalt, og antall enheter produsert er relativt liten, noe som gjør våpensystemene svært dyre. Det er også positivt at Europa styrker sine forsvarsbudsjetter, og at vi får mer kampkraft ut av hver krone. Det kan potensielt styrke NATOs kollektive forsvarsevne.

At større EU-land ønsker å samordne utviklingen av anskaffelser, betyr imidlertid ikke at Norge er tjent med å delta, snarere tvert imot. Norsk forsvarsindustri er i dag en robust næring i vekst. Det skyldes bl.a. et godt forskningssamarbeid med FFI og ikke minst gode prosjekter i samarbeid med USA. Norsk forsvarsindustri er liten i internasjonal sammenheng, og overfor USA er vi som en mygg å regne. Det er nettopp det som er vår styrke. Norges nisjekompetanse gjør våre små høyteknologiske leveranser til amerikanske prosjekter til en solid og viktig industri i Norge, men liten i amerikansk sammenheng. Vår spisskompetanse på utvalgte områder bidrar inn mot amerikanske systemer. Det er positivt for industrien og en grei pris å betale for USA, sett i relasjon til våre anskaffelser.

Dette vil ikke være mulig overfor et europeisk forsvarsindustrielt konglomerat. De økonomiske bidragene vil være relativt store, samarbeidsklimaet krevende og det industrielle utbyttet magert. Dessuten vil vi naturligvis måtte anskaffe flere systemer i Europa. Og all den tid vi har bidratt med milliarder, vil vi selvsagt måtte gjøre flere systemanskaffelser i Europa.

For Norge er det helt avgjørende at vi har et godt forhold til USA. Europa vil aldri kunne erstatte tryggheten som den amerikanske viljen til å forsvare Norge utgjør. Enkelte har spekulert i hvorvidt USA vil komme sine NATO-allierte til unnsetning i tilfelle krig. Det tror jeg absolutt USA ville gjøre. Forpliktelsen er forankret i NATOs artikkel 5. Når det er sagt, er det samtidig en uskreven avtale mellom europeiske allierte at de europeiske allierte gjør betydelige forsvarsmateriellanskaffelser i USA. Unntakene er Europas største land.

Dersom Norge velger å gå inn i et forpliktende samarbeid i EUs nye permanente forsvarsfond, vil det indirekte tvinge oss over til europeiske forsvarssystemer, noe som vil føre oss gradvis bort fra det solide fundamenterte samarbeidet med amerikansk forsvarsindustri. Resultatet for Norge vil da være at fremtidige systemer utvikles i Europa, det blir stor risiko knyttet til eventuelt forsvarsindustrielt utbytte, det blir stans i dagens tette samarbeid med amerikansk forsvarsindustri, og aller

viktigst: Det vil føre USA bort fra Europa, og det er det siste vi trenger.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:24:38]: Den siste tida har brexit vore eit hovudtema innan internasjonal politikk. Det er enno ikkje avklart kva som eigentleg skjer den 29. mars til neste år. Men ein ting veit me: Det kjem til å verte eit endra politisk bilete i Europa.

Denne veka var næringsministeren i Storbritannia for å drøfte handelssamarbeidet mellom Noreg og Storbritannia. Det er på høg tid. Noreg treng så klare retningslinjer som mogleg, og me må vidareutvikle det gode forholdet til Storbritannia. Her kan EØS-avtalen vere eit hinder for Noreg. Me er gjennom EØS-avtalen bundne til Europa, til EU, i mange spørsmål. Det er på høg tid at NATO no inngår sjølvstendige forhandlingar om føreseielege handelsavtalar med Storbritannia. Dette arbeidet burde vore starta mykje tidlegare, noko Senterpartiet òg har presisert.

Utanriksministeren understreka likevel at brexit ikkje er den største utfordringa EU strir med – det er at felles verdiar og prinsipp for samarbeidet vert sett på prøve. Me ser eit meir segregert Europa. Høgreekstremisme er i frammarsj, ulikskapane mellom folk aukar, og statar i EU er usamde seg imellom, m.a. om brexit og immigrasjon. Kvifor skjer dette? Det eine er at EUs sentralstyrte politikk ikkje går i hop med mange medlemsland sine ynskjer om sjølvstyre og å få behalde eit eige politisk handlingsrom nasjonalt.

Den andre grunnleggjande faktoren er ein systemfeil som hindrar EU i å drive reell omfordeling og styring av økonomien – det at ein tviheld på ein felles valuta, euroen, utan å ha ei felles styring av finanssektoren i medlemslanda. Det er ei lukke for Noreg at Høgre ikkje har lukkast i sitt store prosjekt med EU-medlemskap, slik at me har vår eigen valuta og ein sunn økonomi. Likevel tilpassar regjeringa Noreg sin politikk til EU i større og større grad. I realiteten ynskjer dei at me skal verte medlem. Det har me tydeleg sett dei siste åra, med viktige saker som finanstilsyn, ACER og seinast med liberaliseringa og privatiseringa av jernbana. Dette, saman med EØS-avtalen, avgrensar Noregs politiske fridom. Regjeringas politikk har no ført til at òg store delar av fagforbunda går imot EØS. Seinast i dag høyrde me om utanlandske selskap sin misbruk av kabotasjereguleringa. Når vil LO og Arbeidarpartiet sjå at det norske arbeidslivet gradvis vert nedbrote og øydelagt, om det ikkje vert sett ein stoppar for undermineringa av norsk arbeidsliv? Eg har lite håp om at regjeringa vil sjå dette nokon gong.

Også innanfor tryggingpolitikken ynskjer regjeringa at me knyter oss tettare til EU. Det vert skapt tvil om NATO's evne til å forsvare Europa. Me ser den same tendensen frå statar internt i EU. Det verkar ikkje som om

alle stoler på artikkel 5 i alliansen. Seinast førre veka gjekk den franske presidenten, Macron, ut og sa at ein måtte opprette ein europeisk hær som kunne forsvare Europa, til og med mot USA – dette samstundes med at USA aukar sitt nærvær i Europa og tek eit større ansvar.

Her vil eg seie meg samd med førre talar, som seier at EU aldri kan erstatte USA som vår alliert, som vår næraste alliert. Det er ein veldig farleg debatt å gi seg inn på, for NATO er kanskje ein av verdas mest suksessfulle forsvarsalliansar. På den andre sida er EU ein overnasjonal union som undergrev nasjonalstatanes sjølvstende. Der medlemskap i NATO gir Noreg høve til å styre Noreg etter norske borgarar sine ynskjer om makt, vil ein medlemskap i EU gjere det stikk motsette; tvinge Noreg sine folkevalde til å styre enda meir etter EUs reglar enn det me gjer med EØS-avtalen i dag. Leiande krefter i Høgre har ved uttalar sådd tvil om NATO og har også brukt det som ei brekkstong for norsk innlemming i EU. EU vil aldri kunne vere eit alternativ til NATO i eit maktteoretisk perspektiv.

Me har stadig kome tilbake til drøftinga om PESCO, om EUs militære samarbeid, om forskingssamarbeid, om innkjøpssamarbeid, om reell oppbygging av ein EU-hær. Det var ikkje ein debatt om dette då Noreg inngjekk EØS-avtalen i si tid. Så eg vil be om at regjeringa legg fram ei eiga sak om vårt tilhøve til EUs framveksande forsvarsallianse. Det fortener ein debatt i denne salen. Saka er så stor at me treng at òg nasjonalforsamlinga drøftar ho. Forsvaret av landet er det viktigaste temaet me kan drøfte, og tryggleik for innbyggjarane er det viktigaste for kvar regjering og kvart storting.

Arne Nævra (SV) [10:29:48]: Regjeringa har på et vis møtt EU i porten lenge. De har gjort alt klart og vært flinke i klassen til å ta imot jernbanepakke 4. De har innført det som kalles jernbanereformen – å konkurransetsette norsk jernbane. Nå blir det ikke lenger valgfritt. Om regjeringa ikke skiftes ut – eller Kristelig Folkeparti blir med på rett lag – blir det obligatorisk.

Jeg kunne sagt mye om privatisering av jernbanedriften – det er gjort mange ganger før her i salen – men veldig kort: Målet med jernbanepakke IV, sånn som SV ser det, er å gjøre det enklere for privat næringsliv å tjene penger på offentlige midler brukt til jernbane. Dette er akkurat det samme som vi ser høyrekreftene ønsker innen privat helsevesen – ganske mange paralleller.

Det viktigste i denne sammenhengen i debatten i dag er avgivelse av eget herredømme over viktig infrastruktur til Brussel. Hvis jernbanepakke IV blir vedtatt, vil Norge uomtvistelig avgi myndighet til EU, både over hvordan den norske jernbanen skal organiseres, og med hensyn til sikkerhet. Jeg kan ikke se annet enn at når

regjeringen foreslår en myndighetsoverføring av sikkerhetsansvar på norsk jernbane til EU-organet ERA, må dette behandles etter Grunnloven § 115. Myndighetsoverføring direkte til EU-organet ERA betyr at tvistespørsmål og klagesaker som ikke blir løst av ERA, vil bli henvist til EU-domstolen – der er vi ikke medlem – og ikke bli overført til EFTA-domstolen, som skal ivareta EØS-uavhengigheten til EFTA-landene. Der er vi som kjent medlem.

Regjeringen påberoper seg at myndighetsoverføringen til ERA er lite inngripende, og hevder at det er tilstrekkelig at Stortinget behandler saken med alminnelig flertall etter Grunnloven § 26 annet ledd. SV mener altså ikke dette og synes det er viktig at også Kristelig Folkeparti merker seg dette. Det er snakk om en klar overnasjonalitet, sånn som vi ser det.

Samferdselsminister Dale skriver i et svarinnlegg i en debatt med Lokomotivmannsforbundets leder at i tvister om stans i togdrift, f.eks., som utgjør en sikkerhetsrisiko, er det bare norske domstoler som kan ta avgjørelser, og ingen EU-organ kan overprøve dem. Denne påstanden kan ikke stemme. Hvis Jernbanetilsynet stanser driften og inndrar sikkerhetsattestasjonen til et togselskap, vil inndragningen være av midlertidig karakter, og forholdet skal straks rapporteres til ERA. Togselskapet kan påklage avgjørelsen til ERAs egen klagenemnd, som enten kan gi klageren medhold eller foreslå en voldgiftsløsning. Og typisk nok: Dersom det ikke oppnås enighet, vil saken i siste instans bringes inn for EU-domstolen, som får siste ord. Når man først har godtatt et direktiv som gir ERA internrettslig kompetanse, vil ingen norsk domstol overprøve det. EØS-loven har som kjent forrang foran andre norske lover.

Så til arbeidsfeltet. Den norske modellen i form av trepartssamarbeidet mellom fagbevegelsen, arbeidsgiveren og staten har bidratt til å gi oss et trygt og anstendig arbeidsliv. Men nå er denne modellen truet. Useriøse aktører bidrar til at svart arbeid vokser fram, andelen fagorganiserte synker, og EØS-avtalen begrenser arbeidstakernes makt og rettigheter i Norge.

Det er viktig at vi skal få bestemme selv hva slags arbeidsliv vi vil ha. Vi vil ikke akseptere at norske lønns- og arbeidsvilkår bestemmes av et overnasjonalt byråkrati i Brussel.

Den siste tiden har det kommet en rekke eksempler på at EU-basert jus legger føringer for hvordan vi skal organisere landet vårt. EØS-avtalen er udemokratisk. Norge overtar direktiver fra EU uten at vi har innflytelse på dem.

Det er kjent nok her i salen at SV vil erstatte EØS-avtalen med en balansert tosidig handelsavtale, lik den EU har inngått med mange andre land rundt omkring i verden. Vi er bekymret for hva byrået European Labour

Authority, ELA, vil kunne innebære – det er mye som er uklart rundt ELA. Men vi frykter, i likhet med arbeidernes parter i Sverige og Danmark, at dette betyr en ny form for overnasjonal styring og kontroll over nasjonalt arbeidsliv fra Brussel.

Allmenngjøring er en ordning som ble opprettet for å forhindre sosial dumping som følge av import av billig arbeidskraft, og den norske tariffnemnda har fjernet arbeidsgivers plikt til å betale reiser for utenlandske verftsarbeidere, som vi kjenner til, fordi det kan være i strid med EØS-avtalen. Det er flere sånne eksempler, og jeg er veldig i tvil om norsk arbeidsliv er tjent med den utviklingen som vi er vitne til.

Abid Q. Raja (V) [10:35:08]: I den ellefte timen på den ellefte dagen i den ellefte måneden for 100 år siden var første verdenskrig over. Millioner av menneskeliv gikk meningsløst tapt i en brutal krig verden aldri hadde sett maken til. Denne krigen la grunnlaget for den skjøre mellomkrigstiden med interne stridigheter, gjensidige fiendebilder og en mistro mot demokratiet. Forlengelsen av denne krigen, som skulle få slutt på alle kriger, var den katastrofale andre verdenskrig, der folkemord, angrepskrig og brannbomber truet med å utslette den franske revolusjons prinsipper om frihet, likhet og brorskap.

Det var det europeiske prosjektet som framfor alt gjorde det mulig for Europa å unngå den avgrunnen en tredje verdenskrig ville bety. Erkjennelsen til dem som undertegnet Romatraktaten, var at bare samarbeid, integrasjon og samhold ville kunne avverge en ny katastrofe. Et forent Europa var fra første stund et fredsprosjekt. Derfor er det helt riktig av utenriksministeren å trekke fram EUs iherdige innsats for å redde atomavtalen med Iran, fordi denne avtalen var et av de mest målbare framstegene for å unngå atomvåpenkappløp i Midtøsten. EU er ikke bare et intraeuropeisk fredsprosjekt, men bidrar til trygghet og avspenning i hele verden. EUs viktigste oppgave når det gjelder Iran, er tosidig; på den ene siden må europeerne holde liv i avtalen og styrke de reformvennlige i Teheran, samtidig må de holde bakkanalen åpen for å se hvilke endringer som skal til for å få amerikanerne tilbake til forhandlingsbordet.

At EU snakker med én stemme om Iran, om amerikansk proteksjonisme eller om russisk aggresjon, er utrolig viktig. Selv om Norge ikke er medlem av EU – ennå – er det gjennom europeisk samhandling vi kan oppnå våre utenrikspolitiske målsettinger. Nå har regjeringen tatt et riktig og viktig steg i å stoppe nyutstedelse av eksportlisenser for flerbruksvarer til Saudi-Arabia. Jeg håper flere land vil følge vår utenriksminister i dette grepet, og at Saudi-Arabia gis et tydelig signal om at det fin-

nes internasjonale normer og regler som alle medlemmer av verdenssamfunnet – fellesskapet – må følge.

Når europeiske ledere har tatt til orde for et tettere europeisk forsvarssamarbeid, slik at vi kan hevde våre viktige internasjonale spørsmål og forsvare europeiske interesser, så la det ikke være noen tvil om at jeg og Venstre støtter videre integrasjon på forsvarsområdet. Det er økonomisk og sikkerhetspolitisk fornuftig og bidrar til styrket forsvarsevne for samtlige land som deltar i samarbeidet. Men vi må ikke glemme – som utenriksministeren på klokt vis tok opp i sin redegjørelse til Stortinget – at europeisk samarbeid må bygge opp under, ikke svekke, den transatlantiske alliansen. Uavhengig av dagens amerikanske president er det transatlantiske fellesskapet et verdifellesskap som gir oss reell internasjonal innflytelse. På samme måte som et samarbeid med EU er viktig og avgjørende for at Norge skal få gehør globalt for sine saker, er alliansen med USA og Canada avgjørende for at vi som europeere skal kunne fortsette med å få gjennomslag for en regelbasert, åpen verdensorden.

Samtidig som vi applauderer president Macrons ønske om mer samarbeid på forsvarsfeltet, kommer den applausen med en innstendig oppfordring om å beholde NATO som den sentrale arenaen for sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid. Da Romatraktaten ble undertegnet, var det imidlertid ikke denne internasjonale rollen som var tiltenkt forbundet, formålet var å legge til rette for et fellesskap som ikke lenger kunne gi grobunn for nye totalitære bevegelser. Det er i denne ånd EU i dag med rette forsvarer rettsstaten på vegne av et europeisk fellesskap. Denne regjeringen har vært klar i sin tale om at Ungarn, Polen eller andre ikke får lov til å tukle med viktige rettsstatsinstitusjoner, medier, domstoler eller sivilsamfunn. Vi har vært prinsipielle i vår håndtering av EØS-midlene og gjort det klart at Orbáns og Kaczyńskis forsøk på å etablere illiberale demokratier ikke er forenlig med å motta vår støtte, og jeg vil oppfordre regjeringen til å fortsette denne taktfaste holdningen til forsvar av rettsstatlighet i hele Europa.

Utenriksministeren redegjorde for at Norge nå for alle praktiske formål har oppnådd en avtale som ordner norsk-britiske forhold etter brexit. Det er bra, men som utenriksministeren framhevet, er britenes vanskelige situasjon en viktig lærepenge for vår hjemlige EØS-debatt. Når den største industrifagforeningen i Fellesforbundet nå snur og sier nei til EØS-avtalen, og Arbeiderpartiet vakler i sitt standpunkt, er det viktigere enn noen gang å hegne om avtalen.

Jeg startet innlegget mitt med å referere til 100-årsdagen for slutten av første verdenskrig, en krig som førte med seg massenedslakting av unge europeere. Jeg vil referere en av mennene som sto på slagmarken i Belgia og

Frankrike. Hans ord er kanskje den viktigste påminnelse om hvorfor vi ikke skal ta europeisk samarbeid for gitt. Henri Barbusse sa i 1916: To hærstyrker som bekjemper hverandre, er som en stor hær som begår selvmord.

Meningsløsheten med krig kunne ikke vært mer poengtert uttrykt.

Bjørnar Moxnes (R) [10:40:34]: Det var mye som manglet i redegjørelsen fra utenriksministeren og statsrådene om viktige EU- og EØS-saker. Tidligere uttalelser vi har hørt om bred utenrikspolitisk konsensus og bredt flertall for regjeringens EU-politikk, glimret med sitt fravær. Kanskje har utenriksminister Eriksen Søreide registrert at regjeringen står overfor en ny opposisjon på Stortinget. Rødt ser det i alle fall som sin oppgave å sørge for at folkeflertallet, som stemte nei til EU, og som i overveldende grad støtter norsk suverenitet, både blir hørt og får gjennomslag på Stortinget.

Det utenriksministeren og statsrådene heller ikke snakket om, var de alvorlige følgene av EØS-avtalen: angrepene på opparbeidede rettigheter i arbeidslivet og undergravningen av norsk selvråderett. I stedet snakket utenriksministeren om hvor umulig og farlig det er å bruke EØS-avtalens vetorett, som var kronargumentet for EØS – at vi hadde en vetorett og kunne si nei.

I en tid da diktatene fra Brussel mer enn noen gang truer den norske samfunnsmodellen, er altså regjeringens politikk ikke å bruke den ene demokratiske mekanismen som faktisk finnes. Rødt står for det motsatte. Vi vil ha Norge ut av husmannskontrakten EØS, og så lenge vi er underlagt den, vil vi naturligvis bruke vetoretten for å beskytte det norske samfunnet mot EU-direktiver som rammer folks levekår, arbeidsvilkår og vår nasjonale selvråderett – som i jernbanepolitikken.

Alle har nok fått med seg fadeseen med at regjeringen gir bort Sørlandsbanen til Englands dårligste togselskap. Men spørsmålet nå er om regjeringen vil sørge for at det blir privatisering av togtrafikken til evig tid. Det er nemlig det det handler om når Stortinget tar stilling til EUs jernbanepakke 4: Skal norske folkevalgte kunne bestemme hvordan jernbanen skal organiseres i framtiden, eller skal en EU-lov bestemme at NSBs virksomhet må konkurranseutsettes, uansett hvilke erfaringer vi gjør oss med Go-Ahead?

Regjeringen vil ikke bare privatisere persontransporten på jernbanen, den vil også gjøre det ulovlig å organisere den på noen annen måte i framtiden. Det strider mot grunnleggende demokratiske prinsipper og er særlig betenkelig når vi vet at 70 pst. av befolkningen, britene og svenskene vil at det offentlige igjen skal ta over togdriften, etter dårlige erfaringer med privatiseringspolitikken som EU nå vil påtvinge Norge – med regjeringens hjelp – for all overskuelig framtid.

Rødts standpunkt er klart: Det norske folkestyret må bestemme over norsk jernbanepolitikk – ikke byråkrater i EU.

Nå har den største lokalavdelingen i LOs største forbund i privat sektor, Avdeling 5 i Fellesforbundet, fått nok. De har fått nok av overstyring fra EU. De har fått nok av sosial dumping og overkjøring av arbeidsfolks interesser. De har vært i fremste rekke i forsvaret av EØS-avtalen, og at de nå snur, er veldig viktig, men ikke overraskende. Tenk bare på RKL, at arbeidsgiver skal dekke reise, kost og losji, som var den første store seieren for arbeiderbevegelsen i Norge, kjempet gjennom i verkstedsoverenskomsten av 1907. Reise, kost og losji overlevde den første verdenskrigen, de harde trettiåra, den andre verdenskrigen, kald krig og høyrebølgen, men ikke EØS. Da Tariffnemnda ga etter for press fra ESA, EØS-avtalens vokterråd, i spørsmålet om allmenngjøring av reisedekning for arbeidsfolk fra utlandet, var det slutt på tålmodigheten i Avdeling 5.

De har fra før av sett hvordan EU har herjet med havnearbeiderne, hvordan EUs energibyrå, ACER, ble tredd ned over hodene våre. Med Avdeling 5 på laget er det godt håp om at Norge kan bli kvitt EØS-avtalen og dens import av høyrepolitikk fra EU. EØS-avtalen er uverdigg for nasjonalstaten Norge og er en demokratisk fiasko. Avtalen må vekk, og det er det viktig for oss å kjempe for.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:45:49]: I redegjørelsen min la jeg vekt på å fremme regelstyrt internasjonalt samarbeid som en av mine viktigste oppgaver. En rettsbasert internasjonal orden med sterke multilaterale organisasjoner gir klarhet, og det gir forutsigbarhet. Det er i vår grunnleggende interesse. Det er derfor vi også tar kampen når vi mener at dette regelsystemet blir utfordret, enten det er mot USA eller andre. Når vi sammen med EU har bedt om at det opprettes panel i WTO fordi vi er uenig i lovligheten av de nylig innførte ekstra tollene på stål og aluminium, er det fordi det er den muligheten systemet gir oss til å påtale den typen saker, og vi bruker systemets mekanismer.

Vi har også, som jeg nevnte i min redegjørelse, de siste årene inngått i et stadig tettere sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid med enkelte sentrale allierte, som Tyskland, Storbritannia, Frankrike og Nederland. Det gjør vi parallelt med en prosess hvor det også i NATO skjer en tettere regional integrering, hvor det er mer samarbeid mellom land, hvor også nordiske land er godt representert i samarbeidsordninger i NATO. Det gjør vi fordi vi mener det tjener våre interesser godt, og det styrker NATO.

Jeg vet ikke hva representanten Navarsete siktet til da hun sa at Høyre-folk har «sådd tvil om NATO», eller at NATO kommer først. Tvert imot har både jeg og alle som har snakket om dette, understreket at EU kun kan være et supplement for å støtte opp under og styrke NATO, ikke være en erstatning for NATO. Det er en helt åpenbar utenriks- og sikkerhetspolitisk linje fra Norge. Og det ville overraske meg stort om det var annerledes i denne sal.

Det er viktig å hegne om EØS-avtalen. Den er vår suverent største og bredeste handelsavtale, og den sørger for at vi kan eksportere på like vilkår til et hjemmemarked på 500 millioner mennesker og 31 land. Det sier seg selv at det er avgjørende for norsk verdiskaping, norsk næringsliv og norsk velferd.

Vi samarbeider så tett fordi det tjener våre interesser. Vi gjør det fordi vi ønsker det, ikke fordi vi må det. Det er her jeg mener at argumentet til representanten Moxnes slår feil. Han sier at jeg brukte innlegget mitt på å fortelle hvor farlig og umulig det er å bruke vetoretten. På ingen måte, men jeg fortalte om konsekvensene av det. Det har aldri vært meningen at det ikke skulle ha konsekvenser å bruke en reservasjonsrett – selvfølgelig ikke. Men det som er problemet med Rødts argumentasjon, er at de ønsker å bruke denne reservasjonsretten bare for å bruke den, ikke fordi de nødvendigvis finner noe de er sterkt uenig i.

Da er spørsmålet: Er det verdt å sette sentrale deler av EØS-avtalen og samarbeidet på spill? Jeg mener at det ikke er det, regjeringa mener at det ikke er det, og det klare flertall i denne sal mener at det ikke er det. Det er rett og slett fordi EØS-avtalen tjener våre interesser veldig godt. Det betyr ikke at alt er perfekt, det betyr ikke at vi alltid får alt som vi ønsker oss, men det er også poenget med forpliktende internasjonalt samarbeid – vi må gi og ta. Fordi summen er viktig og riktig, ønsker vi å fortsette det nære samarbeidet. Det er det – selv etter at Rødt kom inn med ett mandat på Stortinget – veldig bred enighet om i denne sal.

EUs sjefsforhandler, Michel Barnier, informerte i går om at forhandlingene nå er intensivert, men at man fremdeles ikke er i mål. Irskegrensen er fortsatt det det er vanskeligst å enes om. Jeg møter Barnier neste uke i forbindelse med møtet i EØS-rådet den 20. november for å diskutere brexit. Vi vurderer fortsatt at det er størst mulighet for at det kommer en avtale på plass, men vi har måttet holde, som alle EU-land, muligheten åpen for at det ikke blir en avtale, så vi planlegger for begge deler.

Til spørsmålet om vi burde ha kommet lenger, som representanten Navarsete var inne på: Vel, vi har kommet så langt som vi kan komme i både planlegging og dialog med både EU-siden og Storbritannia, fordi vi ønsker et fortsatt nært og tett forhold. Men vi kan ikke

komme lenger, fordi vi ikke kan ferdigstille vår avtale før utmeldingsavtalen mellom EU og Storbritannia foreligger. Det er ikke unikt for oss, men det er en konsekvens av at vi må vente på det resultatet, før vi kan ferdigforhandle til slutt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Martin Kolberg (A) [10:51:07]: Det er helt tydelig for alle at Arbeiderpartiet står bak EØS-avtalen. Vi er enig med regjeringen og utenriksministeren i at den har stor betydning for den økonomiske utviklingen i Norge, og at den har hatt det gjennom flere tiår. Men vi ser også at EU nå prioriterer det jeg kaller en liberalistisk økonomisk utvikling, på veldig mange områder, og at arbeidstakere i hele Europa betaler en veldig høy pris for dette. Vi ser også mer og mer at avtalens forskjellige bestemmelser undergraver et godt norsk arbeidsliv. Avdeling 5, som nettopp ble nevnt, har brutt ut av dette, og jeg vil advare utenriksministeren mot ikke å forstå at dette kan undergrave hele legitimiteten til avtalen også i Norge.

Derfor er problemstillingen i denne debatten: Vil regjeringen nå mye mer aktivt bruke avtalens handlingsrom for å stanse denne utviklingen også i norsk arbeidsliv?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:52:15]: De mer detaljerte spørsmålene knyttet til hvordan dette stiller seg for norsk arbeidsliv, kommer jeg til å overlate til arbeids- og sosialministeren, som også er her, og som skal ha ordet like etter meg.

Til det generelle spørsmålet, om utviklingen i EU, er min veldig klare oppfatning at det vi nå ser av utvikling i EU, til tross for brexit – eller kanskje delvis på grunn av brexit – er en konsolidering av samarbeidet, der det er et sterkt ønske om å stå sammen. Det betyr at man på en del av de større områdene, som representanten Kolberg er inne på, også selvfølgelig søker å finne felles regler.

Så er jeg uenig i premisset om at EU beveger seg i en liberalistisk retning. Jeg tror at noe av det viktigste vi nå kan gjøre for å bidra til å hegne om og styrke EU-samarbeidet gjennom EØS, er nettopp å støtte opp om de felles europeiske verdiene som både EU-samarbeidet og Norge bygger på.

Martin Kolberg (A) [10:53:14]: Da passer det godt å følge opp det utenriksministeren nå sier, med å peke på betydningen av internasjonalt samarbeid. For vi er også enige om at det er meget vanskelig å tenke seg at nasjonalstatene på selvstendig grunnlag skal håndtere en god, sivilisert utvikling og rettsorden nasjonalt. Da kommer vi til det punktet som jeg synes utenriksministeren går for lett forbi: USAs president hyller jo

brexit, og han trekker USA ut av en rekke internasjonale avtaler som har stor betydning for en sivilisert utvikling ikke bare i Europa, men i hele verden – altså det motsatte av det utenriksministeren sa nå i denne replikken, men også fra talerstolen for noen minutter siden. Hun henviste til hva regjeringen gjør med toll, og det er bra.

Men spørsmålet i denne sammenhengen er: For å opprettholde legitimiteten til internasjonalt samarbeid er ikke tiden da inne for at regjeringen virkelig markerer politisk avstand til den retningen som Trump-politikken representerer internasjonalt?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:54:23]: Regjeringa klarer å ha to tanker i hodet samtidig. USA er vår nærmeste allierte. Vi har et bilateralt samarbeid med USA som fungerer veldig godt, og vi har – om noe – også sett at etter at president Trump tok over, har det blitt et bedre og sterkere nærvær og tilstedeværelse fra USA i Europa. Det er en utvikling vi ønsker velkommen, og jeg opplever også at det er bred tilslutning til det her i Stortinget.

Så til noen av de avtalene og samarbeidene som USA har trukket seg ut av. Når det gjelder WTO, redegjorde jeg for det i innlegget mitt, men vi jobber tett sammen med EU for å se hvordan man kan bidra til å redde atomavtalen med Iran. Vi har gitt klart uttrykk for at vi er dypt uenig med USA i deres beslutning. Vi har også gitt klart uttrykk for at vi er dypt uenig med USA i deres beslutning om å trekke seg ut av Parisavtalen. Der skal det riktignok sies at samarbeidet med ulike amerikanske delstater på miljøområdet går svært godt, selv om USA som nasjon har trukket seg ut av Parisavtalen.

Martin Kolberg (A) [10:55:30]: Jeg har også to tanker i hodet samtidig. Det er ingen tvil om at USA er en viktig alliert, og det er ingen tvil om at det er nødvendig å ha et godt bilateralt samarbeid med USA. Men det var ikke det som var spørsmålet. Utenriksministeren svarte ikke på spørsmålet. Spørsmålet var: Er ikke tiden inne for at regjeringen gjør en tydelig politisk markering av at den internasjonale linjen som USA nå følger, er i strid med hele intensjonen om et sivilisert internasjonalt samarbeid og rettsorden, når den amerikanske presidenten aktivt – politisk og retorisk – profilerer en helt annen linje enn det som regjeringen i hvert fall gjør rede for som argumentasjon for sitt aktive engasjement i EU og for EØS-avtalen i denne salen?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:56:15]: Nå har nok ikke den amerikanske presidenten så mye innflytelse på EØS-avtalen, men vi har gitt tydelig og klart uttrykk for, både i denne sal, utad, overfor amerikanske myndigheter og i internasjonale fora, at vi er

dypt uenig i de beslutningene USA har tatt. Det er litt overraskende at representanten Kolberg ikke har fått det med seg. Den linja vi har lagt oss på, som i stor grad samsvarer godt med den linja sentrale EU-land har, er jo nettopp at det forpliktende internasjonale samarbeidet ikke bare tjener de små statene – som oss – det tjener også de store statene, som USA. Derfor har vi vært veldig klare på det, samtidig som vi ønsker, og også gjør, en fordypning av det bilaterale samarbeidet med USA. Det er derfor jeg har vært opptatt av ikke bare å følge presidentens Twitter-feed, men også se på hva amerikanerne gjør, på godt og vondt. På godt handler det om et økt nærvær i Europa, som er bra for norske sikkerhetspolitiske interesser, på vondt handler det om uttrekk av sentrale avtaler som vi tillegger mye vekt internasjonalt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:57:35]: I dagens debatt er arbeidslivet og det norske regelverket, som har trygga norske arbeidstakarar, og som no vert sett under press, eit viktig tema. Me har sett at fleire dommar i EU-domstolen har ført til svekte rettar, me har sett at EØS-avtalens overvaksingsorgan, ESA, pressar for å endre norske lover og forskrifter, og me ser at det på område etter område vert vanskelegare å sikre eit godt arbeidsliv gjennom lov og regelverk. Arbeids- og sosialministeren sa i si utgreiing i denne saka:

«Våre arbeidslivsregler blir likevel noen ganger utfordret i møte med EØS-avtalens regler om fri bevegelse for arbeidstakere og tjenesteytere.»

Mitt spørsmål er: Er utanriksministeren samd i Hauglies uttale?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:58:34]: Som sagt har vi arbeidsministeren til stede her, og hun kan få svare på mer detaljerte spørsmål rundt dette. Men som jeg har sagt både i min hovedinnledning og for så vidt også her i dag, er det klart at vi opplever på alle områder at det er å gi og ta når vi inngår i internasjonale avtaler – også EØS. Summen av det er likevel at etter vår oppfatning har EØS-samarbeidet også tjent norsk arbeidsliv og norske arbeidstakere på en veldig god måte. Man kan sikkert være uenig om enkeltsaker, men summen av det – også på dette området – er at det tjener norske interesser og norske arbeidstakeres interesser.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:59:15]: Eg les av svaret at utanriksministeren er samd i arbeids- og sosialministeren si uttale. Då vil eg gå litt vidare på det same feltet.

Årsaka til at eg spør utanriksministeren om dette, er at då EØS-avtalen vart inngått, var det store debattar og difor òg ei EU-avstemming i 1994. Under ein direkte-

send debatt i 1994, altså før EU-avstemminga, uttalte dåverande statsminister Gro Harlem Brundtland:

«Her sitter Anne Enger Lahnstein og sier at det blir svekkede faglige rettigheter. Det er feil. Det er feil. Det går ikke an.»

Dåverande partileiar i Senterpartiet sa då:

«Ja, det står i de økonomiske retningslinjene, statsminister.»

Anne Enger Lahnstein vart latterleggjord av ja-sida for bl.a. å påpeike dette. No ser me at ho fekk rett. Er statsråden samd i at haldninga som Senterpartiets leiar og Senterpartiet hadde, faktisk er det som er rett i dag, og at Gro Harlem Brundtland tok feil?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:00:25]: Like lite som jeg skal sette meg inn i diskusjoner som foregikk for mer enn 25 år siden mellom daværende partiledere, syns jeg representanten Navarsete skal fritolke mine svar. Jeg sa at det vil sikkert være mulig å se at man på noen områder må gi og ta, men at summen av det vi har fått ut av og får ut av EØS-avtalen og EØS-samarbeidet for norske arbeidsplasser og norske arbeidstakeres rettigheter, er positivt. Jeg syns også det er viktig å understreke at for norske arbeidstakeres jobbtrygghet er den markedsadgangen vi har gjennom EØS-avtalen – som det ikke finnes noen gode måter å erstatte, og som vil gi oss den samme markedsadgangen, samme felles standard, samme felles regelverk og like vilkår som f.eks. Tyskland og Sverige – en så stor verdi for norske arbeidsplasser og norske arbeidstakere at det også må med i regnestykket.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:01:21]: Det er vel ikkje så stor verdi for norske arbeidstakarar å ha den eksporten om det ikkje også er norske arbeidstakarar på den arbeidsplassen, og om dei heller ikkje har inntekt og eit trygt regelverk som gjer at dei har ein trygg arbeidsplass.

Sidan eg då fritolka statsråden og ho ikkje vil vere tydeleg, stiller eg rett og slett eit ja/nei-spørsmål, som er veldig enkelt å svare på: Er utanriksministeren samd i Hauglie si uttale om at våre arbeidslivsreglar likevel vert utfordra nokre gonger i møte med EØS-avtalen sine reglar om fri bevegelse for arbeidstakarar og tenesteytarar? Det er eit enkelt spørsmål – ja eller nei.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:02:08]: Det har jeg nå svart på to ganger, og det er ikke et gitt ...

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:02:11]: Nei.

Presidenten: Nå er det utenriksminister Eriksen Søreide som har ordet. Presidenten ber om at det respekteres.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:02:18]: Takk! Jeg har nå svart på det spørsmålet to ganger, og det er fordi det ikke nødvendigvis er et ja/nei-spørsmål. Man må se på helheten i det vi og norske arbeidstakere får ut av det. Det er det regjeringa også gjør.

Jeg syns det er litt merkelig at representanten Navarsete snakker om norske arbeidstakere og norske arbeidsplasser som om norske arbeidstakere knapt har egne arbeidsplasser i behold. Hvor ville norsk eksport vært hvis vi ikke hadde EØS-avtalen? Jeg er ikke villig til å prøve det eksperimentet. Derfor er jeg også veldig glad for at det med enkelte få unntak i denne sal er breid enighet om at EØS-avtalen tjener norske interesser på en svært god måte.

Bjørnar Moxnes (R) [11:03:12]: Ministeren snakker om den store støtten til regjeringens EU-politikk. Og ja, i den politiske eliten er EU-lojaliteten massiv, og villigheten til å underlegge seg ethvert diktat fra Brussel er nær komplett. Men i befolkningen er det ikke sånn. Flertallet har stemt nei til EU to ganger – til Høyres store sorg, men det er nå sånn det er. Og til motstanden fra befolkningen og fra Rødt mot bl.a. ACER, og motstanden mot det som nå skjer med reise, kost og losji og overkjøringen av inngåtte tariffen i Norge: Det er jo ikke av prinsipp at vi er imot dette, det er fordi det er ødeleggende for Norge at vi er imot det. Så egentlig er mitt spørsmål: Skjønner utenriksministeren at EØS-motstanden faktisk er ganske godt begrunnet både når det gjelder ACER, og når det gjelder hva som skjer i arbeidslivet – eller skjønner hun det ikke?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:04:16]: Man kan gjerne i denne sal snakke om den politiske eliten – det er selvfølgelig alltid veldig fristende. Men spør industriarbeidere langs kysten hva de tenker om EØS-avtalen ...

Bjørnar Moxnes (R) [11:04:31]: Ja.

Presidenten: Nå må presidenten bemerke at det er utenriksminister Eriksen Søreide som har ordet. Presidenten ber om at det da er stille fra den andre replikanten.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:04:39]: Spør eksportbedrifter hva de syns om EØS-avtalen, og hva alternativet ville vært. Spør dem som har sitt daglige virke innen eksport av fisk hvordan ting ville vært uten EØS-avtalen. Utfordringen med Rødts argumentasjon er at Rødt setter likhetstegn mellom folket og seg selv og sin ene representant på Stortinget. Man kan jo i og for seg forstå at man når man kommer inn på Stortinget, ønsker å skaffe mest mulig oppslutning om sin egen politikk, men realiteten er altså at folket har valgt

sine representanter hit til Stortinget basert på bl.a. at disse representantene støtter EØS-samarbeidet.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Statsråd Jon Georg Dale [11:05:35]: I lys av den debatten vi har sett så langt, er det no grunn til å minne om at Noreg framleis er eit lite land med ein open økonomi, som er heilt avhengig av handel med våre nærmaste partnarar dersom vi skal leggje til grunn at vi framleis skal ha vekst og velstand i dette landet. Difor er det bra at Arbeidarpartiet så klart står opp for EØS-avtalen også i dagens debatt. I lys av innlegga til opposisjonen elles hittil er det også heilt nødvendig. For det er eit paradoks når representanten frå Raudt omtaler EØS-avtalen, den viktigaste handelsavtalen vi har, som ein husmannskontrakt – vel vitande om at det trass i alt er den største eksportmarknaden vår vi snakkar om – når det er ein avtale vi sjølv har inngått, og som Stortinget behandlar når vi tek inn forordningar i, spesielt når ein følgjer opp med å seie at vi «gir bort» Sørlandsbanen til engelskmenn som skal inn og drive. Det hadde tent heile Stortinget, trur eg, om ein heldt seg til realitetar i staden for å konstruere opp saker det i det heile – eg understrekar i det heile – ikkje er grunnlag for.

Ja, hittil har eitt utanlandsk selskap vunne kontraktar på å operere Sørlandsbanen, i ti år. Staten skal framleis eige infrastrukturen, staten skal framleis eige togsetta, staten skal framleis eige grunnlaget for drift og vedlikehald og ansvaret for å gjennomføre det. Og staten skal framleis kjøpe togtenestene, akkurat som når norske NSB konkurrerer og vinn kontraktar og opererer jernbane i Sverige. Vi kjøper ikkje og overtek ikkje den svenske jernbanen av den grunn. Vi driv forretningsutvikling på tvers av landegrenser fordi det skaper meir verdiar for folk og land.

Difor er det spesielt også å merke seg den tilnærminga som både Senterpartiet og SV har til det som no skjer på jernbanen, for det er ikkje ei gedigen privatisering av norsk jernbane som skjer. Det er ein auka konkurranse om å gje det beste tilbodet til innbyggjarane våre, og på ein måte som gjer at Stortinget kan bruke pengane som ein bruker på offentlege budsjett, til å styrkje tilbodet, i staden for å betale unødig mykje for det tilbodet vi alle reie får. Det gjev betre tenester til folk. Spesielt på jernbanesektoren er det viktig, for Noreg er ikkje åleine på ei aude øy. Vår største hamn ligg i Göteborg. Viss vi skal frakte gods på jernbane, treng vi grensekryssande trafikk. For dei som har besøkt Narvik og har sett verdien av Ofofbanen, som veldig mange snakkar flott om til dagleg – det er grensepasserande trafikk.

Harmonisert regelverk tener Norge. Når vi snakkar om auka godstransport over lange avstandar på Nordlandsbanen og sørover og så kryssingar på Kongsvinger-

banen, betyr det faktisk at harmonisert regelverk tener norske interesser. Det er det det handlar om. Det handlar ikkje om eit ønske frå regjeringa om å gje vekk suverenitet til EU. Det handlar om å sørge for at norske bedrifter, norsk næringsliv og norske passasjerar kan oppleve eit harmonisert regelverk som gjer kvardagsreisa enklare eller nyttetransporten meir konkurransedyktig. Og då kan ein prøve å gjere dette til ein ideologisk debatt for eller mot EØS-avtalen, for eller mot handel med omverda, for eller mot om økonomien i Noreg i praksis skal fortsetje å vekse, eller om han skal gå den andre vegen. Det hadde tent Stortinget dersom ein førte ein ærleg og heiderleg argumentasjon. Difor meiner eg f.eks. at når det i artikkel 17, nr. 6 i sikkerhetsdirektivet vert slått fast at Statens jernbanetilsyn har rett til stans av usikker drift, at det ikkje kan overprøvast av ERA, og at Nasjonal sikkerhetsmyndigheit skal vere gjenstand for nasjonal prøving, er det merkeleg at Sosialistisk Venstreparti har behov for å gje inntrykk av det stikk motsette.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Sverre Myrli (A) [11:10:50]: Når jeg hører samferdselsministeren, er han åpenbart helt ukritisk til jernbanepakke IV. Det er ingen problematiske sider ved den pakka, skal vi tro samferdselsministeren og regjeringen.

Norge har fire grensekryssende jernbanestrekninger: Ofotbanen, Meråkerbanen, Kongsvingerbanen og Østfoldbanen. Jeg har aldri oppfattet at det er det norske regelverket i dag som er til hinder for at vi har mer jernbanetraffikk på de strekningene. På Ofotbanen er det mangel på kapasitet, det trengs flere kryssingsspor og etter hvert dobbeltspor. Det samme gjelder på Kongsvingerbanen, hvor det trengs bedre kapasitet. På Meråkerbanen trengs det å elektrifiseres, og vi trenger en ny og moderne jernbanestrekning mellom Halden og Göteborg. Så spørsmålet mitt er: Hva er problematisk med dagens regelverk? Hvilke norske regler er det som i dag er til hinder for mer jernbanetraffikk over grensa?

Statsråd Jon Georg Dale [11:11:55]: La meg berre oppklare ein ting først: Det er ikkje slik at det ikkje har vore problematiske sider ved jernbanepakke IV. Det har vore fleire utfordringar med jernbanepakke IV som norske myndigheiter har jobba ganske grundig med og sagt at vi må ha forbetringar av før vi kan gå til Stortinget og anbefale jernbanepakke IV.

Så har eg også sagt herifrå tidlegare at det som synest nytt for Arbeidarpartiet, er at vi faktisk får gjennomslag. Det er mogleg Arbeidarpartiet har gløymt korleis det fungerer i praksis, men når EU tilpassar lovgjevinga si for dette til dei norske argumenta, er motstanden frå vår side naturlegvis dempa av det.

Eg meiner at den regelverksutforminga vi har i Noreg, er eit nødvendig nivå på sikkerheit for norsk jernbane. Det skal vi framleis vareta. Det tek vi omsyn til i jernbanepakke IV. Men med eit standardisert regelverk på tvers av landegrensene kan fleire aktørar operere, og vi kan med det utvikle jernbanen også i framtida.

Sverre Myrli (A) [11:13:00]: Det var interessant. Da skjønner jeg på samferdselsministeren at Norge har fått endret innholdet i jernbanepakke IV. Da vil jeg gjerne at samferdselsministeren orienterer om på hvilke punkter det er Norge har fått gjennomslag for endringer i jernbanepakke IV, sammenliknet med det som lå som utgangspunkt da pakka i sin tid ble presentert.

Statsråd Jon Georg Dale [11:13:23]: Det skal eg med glede gjere, både summarisk no og når vi kjem til Stortinget med den endelege jernbanepakka.

Noko av det vi var kritiske til i inngangen, var om vi i tilstrekkeleg grad fekk ta omsyn til og stille krav som vi har spesielle behov for i Noreg, f.eks. knytte til utfordringar om vinteren og sikkerhetsdimensjonen som følgje av det. Eit av områda der vi har vore tydelege overfor EU-kommisjonen, er at her må vi ha større fleksibilitet for Noreg fordi vi må individuelt tilpasse regelverket vårt til det, slik at vi har materiell som toler den norske vinteren, som skil seg vesentleg frå korleis han ser ut lenger sør i Europa. – Det er eit konkret eksempel på korleis Noreg har fått gjennomslag. Fleire kjem vi tilbake til når vi leverer det endelege forslaget til Stortinget.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:14:34]: Hvis jernbanepakke IV blir vedtatt i Norge, vil det i praksis bety at man avgir myndighet fra norske folkevalgte til EU, både når det gjelder hvordan den norske jernbanen skal organiseres, og i sikkerhetsanliggender. Vi legger da egentlig opp til evige tilbud. Dette betyr i praksis at obligatoriske tilbud ved persontrafikken på jernbane, direkte kjøp av persontogtjenester, som hovedregel ikke vil være tillatt. Pakken krever også at det åpnes for fri kommersiell konkurranse på persontrafikken, med noen begrensninger som statsråden framhever, men som reelt sett ikke betyr noen ting. Norske folkevalgte vil ikke lenger kunne endre måten jernbanen organiseres på, uten at det kommer i konflikt med EUs regler og gir en risiko for å bli stevnet i EU-domstolen. Det har dagens regjering langt på vei gjort gjennom jernbanereformen, forskjellen er at vi fortsatt har muligheten til å gjøre endringer hvis vi finner at det er fornuftig. Statsråden hevder at det ikke er fornuftig. Hva mener han egentlig om dette?

Statsråd Jon Georg Dale [11:15:43]: Eg er egentleg oppløfta, for dersom motstanden mot jernbanepakke IV i Stortinget er basert på ein del av den argumentasjonsrekka vi stadig høyrer, kjem det til å snu når ein ser det endelege forslaget frå regjeringa – i alle fall dersom ein baserer seg på kva som faktisk vert lagt fram, og ikkje konkluderer på førehand, slik det høyrest ut som fleire parti no gjer. Det vi er opptekne av, er at vi skal ha eit harmonisert regelverk som styrker konkurransekrafta til norsk jernbane. I sum er det hovudutfordringa til norsk jernbane at ein tapar konkurransekraft – spesielt på næringstransport ser vi det. Difor er grensekryssande trafikk eit viktig argument for det. Det andre er at vi har gjennomført ei reform, ikkje basert på at EU har bedt oss om å gjere det, men fordi vi meinte det var rett for norsk jernbane. Og så er det heilt rett at EU-direktivet legg opp til at ein framleis skal bruke konkurranse, men ein kan også tildele direkte der det openbert gjev det beste tilbodet. Så Noreg har framleis stor handlefridom, også etter jernbanepakke IV, og det er fint dersom opposisjonen også innser det.

Bengt Fasteraune (Sp) [11:16:50]: Det er riktig at direktetildeling i teorien kan benyttes hvis lokale og regionale myndigheter som ivaretar integrert transport – det gjelder både infrastruktur og togtransport – kan bruke direktekjøp. Det må da altså ikkje være landsdekkende – det gjelder f.eks. Oslo sporveier – og jernbanepakke IV krever vanntette skott mellom infrastruktur og operasjon, så dette unntaket gjelder jo ikkje for jernbanen. Hvis det finnes én interessert operatør, er det lite relevant når persontrafikken til NSB har gått med store overskudd. Det har vært midlertidige tildelinger på maks to til fem år ved f.eks. konkurser. Det er fortsatt mulig, men er det det som kommer til å bli hovedregelen? – Nei. Norge kan beholde nasjonale sikkerhetskrav så lenge ERA eller kommersielle aktører ikkje hevder at gjeldende forskrifter hemmer konkurransen eller interoperabiliteten – er det det som er meningen? Dessuten kan EU-kommisjonen alltid varsles ved inngåelse av direktekontrakter, i tilfelle den har innvendinger.

Statsråd Jon Georg Dale [11:17:53]: Takk for anledningen til å føre eit replikkordskifte som hittil stort sett handlar om feilretting. Ein seier at NSB går med store overskot – ja, det har NSB gjort som følgje av at staten har kjøpt togtenester for milliardar av kroner i året, direkte frå selskapet. Så ser vi at når dei vert utsette for konkurranse, halverer også dei tilboda sine, noko som gjer at vi kan få meir tog for pengane, betre frekvens eller utbygging av infrastruktur i staden. Det er gjennomgåande bra for norsk jernbane.

Så kan ein spørje seg: Dersom det er så skrekkeleg å skulle utsetje jernbanen for denne konkurransen som vi

no ser verkar, f.eks. på Sørlandsbanen – kva er det som gjer at det fungerer utmerkt på andre område av kollektivtransporten, f.eks. i bussmarknaden? Det er ikkje konsistens og samheng i argumentasjonen frå Senterpartiet, og det er eit større problem enn innføring av jernbanepakke IV.

Arne Nævra (SV) [11:19:05]: Jeg klør litt i fingrene etter å ta opp tråden fra de to siste replikantene, men jeg kan ikke gjøre det.

Jeg er kjent med at Norge, sammen med flere vestlige land, har deltatt i et samarbeid for ikke å liberalisere kabotasjereguleringen i mobilitetspakken. Det er jeg glad for, og det velger jeg å stole på at statsråden gjør. Men da er spørsmålet mitt til statsråden: Hvilke konkrete krav har regjeringen fremmet her i denne – skal vi kalle det – vestalliansen? Er det status quo, slik det er nå? Er det noe liberalisering? Eller er det en innskjerping som burde ha skjedd når vi ser de oppslagene som har vært i pressen om sosial dumping og omgåelse av dagens regelverk vedrørende kabotasje, senest i en reportasje i dag tidlig i NRK Radio?

Statsråd Jon Georg Dale [11:20:02]: Eg trur vi i utgangspunktet er einige om at det kabotasjereguleringen vi har i dag, er liberalt nok. Det betyr at det er to omsyn som er viktige for oss å vareta: Det eine, og kanskje det aller viktigaste, er at ein skal ha ei mogelegheit til å føre reelt tilsyn og kontroll med dei som køyrer kabotasje i Noreg. Det trur eg er den mest avgjerande tingen vi no kjempar for gjennom Road Alliance. Det andre er at vi ikkje liberaliserer regelverket einsidig og tillèt fleire dagar, med mindre det også krev at ein har retur til heimlandet eller lenger vekk enn berre over grensa og tilbake igjen, f.eks. gjennom ein karanteneperiode når ein er ute.

Dette diskuterer vi gjennom Road Alliance no. Det var møte der på politisk nivå så seint som i går. Vi er framleis i litt ulike posisjonar og internt i alliansen, men Noreg kjempar framleis for dei posisjonane vi har gjort greie for: lettare kontroll og strengare regelverk.

Ingalill Olsen (A) [11:21:18]: Samferdselsministeren snakket i sin EU-redegjørelse i forrige uke om utbygging av 5G. Det lyder godt i et teknologioptimistisk Arbeiderparti-øre. Allikevel er det noe som ikke stemmer. Utbygging av 5G krever fiber, og her er vi på etterskudd. Regjeringen har foreslått i underkant av 100 mill. kr til utbygging av bredbånd i budsjettet for 2019. Arbeiderpartiet har i sine alternative budsjetter de to siste årene hevet dette beløpet til en halv milliard kroner. Med regjeringens satsing vil det ta 250 år før alle får bredbånd, noe som fører til at forskjellene mellom by og land

øker. Hvilke ambisjoner har regjeringen for at 5G skal komme hele landet til del?

Statsråd Jon Georg Dale [11:22:13]: Svaret på det er store ambisjoner. Det er ein ny teknologi som vi no frigjer frekvens til, ei stor satsing i neste års statsbudsjett som bidreg til å styrkje telenettet vårt i komande generasjonar. Det går normalt i alle fall ti år mellom kvar så stor oppgradering i telenettet. Dette er ei stor satsing frå regjeringa si side og viser ein enorm vilje til å byggje ut kapasiteten.

Det er heldigvis slik at det finst folk som gjer ting her i landet utanom staten. På breiband ser vi det betre enn nesten nokon andre plassar. Bidraget til breiband frå staten er ein liten, marginal del av den totale kostnaden. Private investeringar skjer i stor grad, og skjer i eit tempo som aldri før. Vi ser òg at med den nye graveforskrifta kan ein byggje ut fleire område kommersielt ganske enkelt fordi kostnaden går ned. Så på breibandsområdet, som på veldig mange andre område, går det heldigvis i rett retning etter regjeringsskiftet i 2013.

Bjørnar Moxnes (R) [11:23:27]: I 2015 sa Ketil Solvik-Olsen at de ansatte skal beholde rettighetene de har. I 2018 sier Jon Georg Dale at han ikke kan love de Go-Ahead-ansatte at de får beholde lønn og pensjon. Så står den samme Dale på talerstolen i Stortinget og sanner en mer redelig debatt og etterlyser mer fakta i debattene i Stortinget, etter at partiet hans har servert en blank løgn og ført folk bak lyset over flere år. Det er ikke rart det blir mer politikerforakt når vi har statsråder som opptrer slik. Det er også interessant at Fremskrittspartiet, som later som om de forsvarer norske verdier, er 100 pst. servile og lojale overfor ethvert diktat fra EU og Brussel. Vil Jon Georg Dale beklage løgner hans parti serverte om privatiseringen av Sørlandsbanen, eller ikke?

Presidenten: Presidenten vil anmode om at representanten bruker andre uttrykk enn «løgn» om de ulike partiers politikk.

Bjørnar Moxnes (R) [11:24:43]: Bløff, da.

Statsråd Jon Georg Dale [11:24:48]: Det er egentleg rivande likegyldig for meg kva representanten kallar dette, for det er heller ikkje sant. Eg har sagt herifrå at det som skjer når Go-Ahead tek over drifta på Sørlandsbanen, er ei overdraging av verksemda. Det betyr at dei tilsette får med seg løns-, arbeids- og pensjonsvilkår til det nye selskapet.

Sjølv om ein gjentek det mange gonger, om igjen og om igjen, med ei så høg stemme som ein berre klarar på ein talarstol, så stemmer det altså ikkje. Dette er ei overdraging av verksemda, akkurat som staten overfører my-

kje anna arbeidskraft mellom ulike selskapsorganiseringar. Det sikrar at vi held løftet vi gav for denne jernbanereforma: Dei tilsette får med seg løns-, arbeids- og pensjonsvilkår over til det nye selskapet den dagen dei faktisk flyttar over.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Anniken Hauglie (H) [11:26:03]: Takk så langt for en debatt som åpenbart vekker mye engasjement, og det er bra.

Gjennom EØS-avtalen er vi en del av det felles markedet. Og som jeg understreket i redegjørelsen sist uke, er nettopp åpne, velfungerende internasjonale markeder viktig for et lite land som Norge, og det har tjent oss vel. EØS-avtalen gir oss tilgang til etterspurt arbeidskraft og sikrer norske bedrifter viktig adgang til det europeiske markedet.

Vi har interessefelleskap med EU-landene om et velfungerende indre marked, og vi har gode eksempler på at arbeidstakernes rettigheter har blitt styrket som følge av regler som gjennomføres i EØS-avtalen, som ansettes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse, regler om skriftlige arbeidsavtaler, retten til informasjon og konsultasjon og regler om arbeidsmiljø. Dette ser EØS- og EU-motstanderne helt bort fra.

Som jeg nevnte i min redegjørelse forrige uke, blir likevel våre arbeidslivsregler noen ganger også utfordret med EØS-avtalens regler om fri bevegelse, som også representanten Navarsete var inne på. Alt er ikke perfekt. Kriminaliteten er grenseoverskridende, med eller uten EØS-avtalen er det en realitet. Løsningen er da å styrke samarbeidet og jobbe aktivt for at viktige elementer i vår arbeidslivsmodell får gehør i EU. Løsningen er ikke å melde oss ut. Til det vil konsekvensene være for store. Derfor tok også regjeringen, i forbindelse med toppmøtet i fjor høst, et initiativ overfor EU-kommisjonen om en styrket innsats mot arbeidslivskriminalitet, nettopp fordi det undergraver det felles indre markedet i Europa.

Samarbeidet mellom partene står helt sentralt i norsk arbeidsliv. Det er også påpekt av flere her i dag. Treparsamarbeidet er et sentralt fundament for utviklingen av vår arbeidslivspolitik. Dette slår vi ring om nasjonalt, og dette formidler vi til EU og EUs medlemsland som kan ha andre tradisjoner og erfaringer. Derfor står vi også sammen med våre nordiske naboer.

I Norge står partene og myndighetene sammen i kampen mot arbeidslivskriminalitet. Vår erfaring er at det er nødvendig med et bredt samarbeid for å forhindre at kriminelle aktører utnytter arbeidstakere og fortrenger seriøse virksomheter fra markedene. Men det finnes ingen enkle løsninger for å få bukt med arbeidslivskriminalitet verken i Norge eller i Europa. Mange saker trenger nettopp innsats på tvers av landegrensene.

Som jeg nevnte sist uke, får vi nå på plass et operativt tilsynssamarbeid med arbeidstilsynene i de baltiske landene, i Bulgaria og i Romania, og vi håper nå på å få til det samme med Polen. Det er viktig med dette operative samarbeidet for å få bukt med det vi er enige om at vi skal ha bort, nemlig grenseoverskridende kriminalitet.

EU har de senere årene også tatt flere nye initiativer som skal bidra til å sikre arbeidstakeres rettigheter, som endringer i regelverket som regulerer vilkår for utsendte arbeidstakere, som vi debatterte her i fjor, og initiativer om den europeiske plattformen om tiltak mot svart arbeid. For å styrke ordnede forhold la Kommisjonen i vår fram forslag om opprettelse av nytt arbeidsmarkedsbyrå, ELA, European Labour Authority, som også har vært nevnt av flere her i dag. Vi har uttrykt støtte til intensjonen for dette byrået, men vi har også fra norsk side understreket at det nye organet, det nye byrået, må respektere nasjonal myndighet og partenes autonomi. Vi deltar i en arbeidsgruppe som skal gi råd knyttet til opprettelse av dette. Vi involverer partene i det, og senere i dag skal vi ha møte i Arbeidslivs- og pensjonspolitisk råd, hvor nettopp ELA står på dagsordenen.

Arbeidslivet i Norge og Europa er i endring. Derfor er det også et kontinuerlig behov for å vurdere om eksisterende regelverk er i takt med utviklingen.

Europakommisjonen har, som Stortinget også er kjent med, nylig fremmet et direktivforslag om tydelige og forutsigbare arbeidsvilkår, særlig som en følge av nettopp de senere års utvikling av ikke-standard ansettelsesformer. Norge har mye regulering som ivaretar dette, men det er i vår interesse at også EU setter søkelyset på og retter oppmerksomheten mot dette.

Det er bra for Norge at også standarden høynes i flere land. Det er viktig for Norge at det legges likere regler til grunn for arbeidsmarkedet i Europa. Det er viktig at Norge sikrer en fortsatt god EØS-avtale. Konsekvensene for norsk arbeidsliv ville vært svært alvorlige om Norge skulle finne på å melde seg ut eller si nei til denne avtalen.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Leif Audun Sande (A) [11:31:19]: Eg deler arbeidsministerens syn på at EØS har tent oss bra, også innan arbeidslivet, men me har ein del utfordringar. Ei av dei utfordringane er sosial dumping. No har EU vedteke eit nytt utstasjoningsdirektiv som endrar omgrepet «minsteløn» til «totalløn». Det er viktig å få det implementert fortast mogleg, for det vil bety at dei utstasjonerte arbeidstakarane vil få høgare løn enn det dei har med dagens regelverk.

Mitt spørsmål er då: Kor fort kan ein klara å få implementert dette regelverket i norsk lov? Eg trur det er veldig viktig at det kjem på plass fortare enn svint.

Statsråd Anniken Hauglie [11:32:07]: Det skal ikke stå på denne regjeringen, sånn sett, å få implementert et regelverk raskt. Nå skal EU implementere dette innen 2020, og vi ønsker å implementere det så raskt som mulig. Vi støttet intensjonene og hovedtrekkene i utsendingsdirektivet. Vi mener det har vært bra for arbeidstakerne i Europa med klare regler på flere områder. Vi engasjerte oss også i diskusjonene i forkant av direktivet. Men svaret på spørsmålet er at vi ønsker å implementere det så raskt som mulig. Fristen er satt til 2020, og så får vi komme tilbake til Stortinget. Det er Stortinget som til syvende og sist skal implementere det.

Leif Audun Sande (A) [11:32:47]: Eg takkar for det, og så har eg lyst til å peika på ein ting. Statsråden nemnde sanksjonar. EU har i det nye direktivet sagt at sanksjonane skal vera effektive, stå i rimeleg forhold til brot og ha avskrekkande verknad. Det er veldig mykje som i dag tyder på at dei sanksjonane me har, ikkje er avskrekkande nok. Har statsråden tenkt på noko forslag til korleis det kan etablerast sanksjonar som er meir avskrekkande enn dei me har i dag?

Statsråd Anniken Hauglie [11:33:24]: Jeg tror ikke jeg nevnte sanksjoner i mitt innlegg, og jeg er heller ikke helt sikker på hvilke sanksjoner representanten Sande viser til, men i utsendingsdirektivet er det jo mulighet for å gi sanksjoner. Da vi i fjor vedtok f.eks. håndhevingsdirektivet, som er et regelverk for å håndheve utsendingsdirektivet, kom det en rekke nye sanksjoner på plass som man tidligere ikke hadde. For eksempel vil man etter det nye direktivet ha muligheten til å kunne forfølge aktører som begår kriminelle handlinger i Norge, der Arbeidstilsynet har kommet med pålegg. Hvis de da flytter utenlands, har Norge muligheten til å forfølge disse gjennom andre land. De nye direktivene gir oss bedre muligheter til å forfølge f.eks. kriminelle aktører enn det vi hadde tidligere. Det vil også bidra til å slå ned på kriminelle aktører som vi vet beveger seg over grensene, og som skaper uro i flere land enn kanskje bare Norge.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:34:31]: Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide ville ikke si at EØS påvirker det norske arbeidslivsregelverket. Jeg vil si det så sterkt: Det er ikke tillitvekkende, fra den ministeren som særlig trenger tillit til sitt arbeid.

Statsråd Hauglie derimot sa:

«Våre arbeidslivsregler blir likevel (...) utfordret

i møte med EØS-avtalens regler om fri bevegelse for arbeidstakere og tjenesteytere.»

Statsråden har sjølsagt ikke noe valg lenger. Høyesteretts dom angående regelverket for reise, kost og losji i den allmenngjorte industrioverenskomsten for skips- og verftsindustrien er nå overstyrt av ESA, EFTAs overvåkingsorgan for EØS-avtalen. Dermed har tariffnemnda, mot LOs stemmer, vedtatt en forskrift som er blitt dårligere.

Dette er viktigere enn folk er klar over, for det angår frontfaget, som er helt sentralt i all norsk lønnsdannelse. Det er en viktig del av kjernen i norsk arbeidslivspolitik.

Kan statsråden bekrefte at den nye forskriften, som gjelder fra 1. november, er dårligere enn det som var realiteten i Høyesteretts dom?

Statsråd Anniken Hauglie [11:35:40]: For det første vil jeg avvise det som representanten Lundteigen sier om at utenriksministeren påsto at EØS-avtalen ikke påvirker norske arbeidslivsordninger. Hun var ganske tydelig på at den påvirker norske arbeidslivsordninger. Men det er ikke et ja-eller-nei-spørsmål; det er et både-og-spørsmål. På flere områder har også norske arbeidsregler blitt styrket og forbedret som en følge av EØS-avtalen.

Det som representanten Lundteigen konkret tar opp om reise, kost og losji, har vært en lang og komplisert sak som har pågått i rettssystemet i Norge siden 2009. Det har vært stor uenighet mellom partene, og det har vært flere runder, ikke bare i det norske rettssystemet, men også i Europa. Det er partene som eier sine egne tariffavtaler. Det er de som må passe på at avtalene følger norske lover og regler. Partene inngikk en ny tariffavtale i vår. Tariffnemnda har stadfestet den. Det er gjort noen endringer i den avtalen sammenlignet med den gamle, men det er partene som er ansvarlige for de avtalene de selv har inngått.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:36:44]: Jeg er glad for at arbeidsministeren svarer tydelig på det spørsmålet som utenriksministeren ikke greide å svare tydelig på, og at det dermed er arbeidsministerens forståelse som nå gjelder. Utenriksministeren kan bare le av meg, men faktum er slik.

Det som har skjedd, er at Tariffnemnda, som følge av ESAs overstyring av Høyesterett, nå har vedtatt, mot LOs stemmer, noe som i realiteten innebærer en svekkelse, ved at en bl.a. har fjernet dekningen for «et rimelig antall hjemreiser» fra forskriften.

Kan statsråden bekrefte at den forskriften som gjelder fra 1. november, er blitt dårligere enn det som i realiteten ville vært konsekvensen av Høyesteretts dom dersom den hadde blitt stående, og ikke hadde blitt overstyrt av ESA?

Statsråd Anniken Hauglie [11:37:47]: Det ville ikke være riktig av meg å gå inn og være overdommer for innholdet i tariffavtaler inngått mellom partene, og som nå er stadfestet av Tariffnemnda. Avtalene inngår de selv, og det er også de som skal følge de avtalene som de selv har inngått. Så er det viktig å presisere at det fra denne saken begynte i 2009, har skjedd ganske mange endringer også i EU. Blant annet har man gjennom det nye utsendingsdirektivet også presisert hva reise, kost og losji skal være, og hva lønnsbegrepet skal inneholde. Dette har vært endringer som også Norge har støttet.

Den tariffavtalen som ble inngått i vår, presiserte også en del uenigheter som har vært mellom partene helt uavhengig av EØS-avtalen, og klargjorde når reglene for reise, kost og losji skal gjelde. Utsendingsdirektivet har på sin side gitt en del viktige presiseringer som tariffavtalen nå tar høyde for.

Jeg registrerer at det har vært uenighet i nemnda, men det er et stort flertall som har støttet denne endringen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:38:50]: Jeg forstår at jeg ikke får noe svar på spørsmålet. Det er langt utover partene nå; det er Tariffnemnda som har avklart og lagt til rette for en ny forskrift, som gjelder fra 1. november.

Et annet punkt: Statsråden sa at kommisjonen la «fram et forslag om opprettelse av et nytt arbeidsmarkedsbyrå, European Labour Authority, ELA.»

Det er en feil oversettelse. «European Labour Authority» betyr «arbeidsmarkedsmyndighet». «Authority» betyr «myndighet», ikke «byrå», altså «agency», som det het før.

Hvorfor underslår statsråden at «authority» betyr «myndighet», og at det dermed ligger en annen realitet i det enn det som tidligere ble kalt «byrå»?

Statsråd Anniken Hauglie [11:39:41]: La meg starte med innledningen til spørsmålet: Tariffnemnda er et uavhengig organ hvor partene er representert. LO var i mindretall, men de andre medlemmene støttet det forslaget som forelå.

Til oversettelsen av «ELA»: Svenskene har, om jeg husker riktig, også «byrå» i sin oversettelse. Danskene har «agentur» i sin oversettelse. Norge har på samme måte valgt «byrå» i sin oversettelse. Men det avgjørende er jo ikke hva barnet skal hete. Det viktigste må være hva dette byrået faktisk skal gjøre. Så langt har vi støttet intensjonen i opprettelsen av dette byrået. Så langt ser det ut til at den i all hovedsak er å samle de mange etablerte ordningene vi allerede har, f.eks. trygdeforordningen, EURES og annet.

Det som har vært poenget og noe av det viktige fra EUs side, som de har understreket overfor oss, har vært at de ønsker å styrke mulighetene for arbeidstakere og

arbeidsgivere til å finne ut av rettigheter og plikter i det grenseoverskridende Europa. Det er for tidlig å konkludere, men foreløpig mener vi at dette er et ufarlig byrå.

Solfrid Lerbrekk (SV) [11:40:54]: Eg vil byggja litt vidare på det førre replikant spurte ein god del om. Det har no vorte slått fast at arbeidsgjevarane slepp å betala for reise, kost og losji for austeuropeiske arbeidstakarar, og at dei dermed vert billegare i konkurranse med norske arbeidstakarar. Dette er gjort med ESA som verktøy, imot norsk høgsterett.

Meiner ministeren det er riktig at NHO på hyklersk vis skal kunna gå til ESA og overprøva norsk høgsterett på denne måten? Har Høgsterett no vorte heilt overflødig i denne typen saker?

Statsråd Anniken Hauglie [11:41:38]: Jeg må si at jeg reagerer litt på beskrivelsen at NHO «på hyklersk vis» har gått til ESA. NHO mente at norsk lov ikke ble fulgt, at de hadde retten på sin side. Og NHO har jo på samme måten som alle andre mulighet til å få prøve sin sak.

Denne saken har vært i det norske rettssystemet i mange år, siden 2009, og forhåpentligvis kan den nå finne sin løsning ved Tariffnemndas beslutning i sommer.

Høyesterett er selvfølgelig ikke overflødig. Regjeringen har også stått fast ved Høyesteretts beslutning; vi har ment at disse avgjørelsene kunne leve side om side. Det har vært en lang prosess med ESA. Jeg konstaterer at Tariffnemnda nå har kommet fram til en løsning som de tror kan stå seg også overfor ESA. Det gjenstår å se. Men jeg føler meg ganske trygg på at det kommer til å skje.

Utsendingsdirektivet er et kompromiss mellom ulike interesser. Det balanserer de ulike hensynene på en god måte.

Bjørnar Moxnes (R) [11:43:00]: Det prinsipielle spørsmålet når det gjelder reise, kost og losji, er jo hvem som til syvende og sist skal ha beslutningsmyndigheten her. Saken har versert, som ministeren sier, i norsk rettsvesen. Norsk høyesterett slo ring rundt bestemmelsen og avviste det EU har anført, nemlig at det var såkalt konkurransevidende egentlig å sikre likebehandling ved at man også må betale for hjemreisen, fordi en kommer fra Øst-Europa. ESA, som er EUs overvåkingsorgan, har altså kommet til omvendt konklusjon, og så har Tariffnemnda, som er et uavhengig forvaltningsorgan, valgt – mot LOs stemmer – å legge ESAs forklaring til grunn.

Det som er sprengkraften her, er jo at vi ser at norsk høyesterett og norsk arbeidstakerside blir overkjørt ved hjelp av ESA. Ser statsråden at dette er årsaken til at flere fagforeninger nå vender seg mot EØS-avtalen?

Statsråd Anniken Hauglie [11:44:11]: Fagforeningene må selv svare for hvorfor de vender seg mot den, men samtidig vil jeg minne dem om den betydningen den norske EØS-avtalen faktisk har for norske arbeidsplasser. Det er ganske naivt å tro at vi uten den markedsadgangen som EØS-avtalen gir oss, ville sett samme omfang av arbeidsplasser som vi i dag ser. Norsk arbeidsliv er helt avhengig av å kunne eksportere sine varer til det europeiske markedet, som er vårt største og viktigste marked.

Alle som opererer i Norge, har et ansvar for å følge norske lover og regler. Man velger ikke hvilke norske lover og regler man følger, og det er arbeidslivets parters ansvar å passe på at også tariffavtalene er innenfor norske lover og regler.

Så har det skjedd ganske mye på rettstilstanden innenfor reise-, kost- og losji-området siden Høyesterett fattet sin beslutning i 2013. Det har bl.a. kommet et nytt direktiv som klargjør disse bestemmelsene. Tariffnemnda har nå kommet med sin kjennelse, og jeg velger å tro at det vil løse denne konflikten en gang for alle.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Marianne Marthinsen (A) [11:45:35]: I mangel av et bedre adjektiv: Det er spennende tider i Europa, og det angår oss alle i høyeste grad. Derfor er det bra at Stortinget gjennom noen år nå har hatt denne muligheten til en litt mer overordnet europadebatt. La meg også benytte anledningen til å si, siden ingen andre har gjort det, at jeg syns at det var en fin videreutvikling av EØS-redegjørelsen at det kommer flere statsråder inn og snakker om viktige saker og utviklingstrekk på sine områder.

Vi står nå i en ganske tilspisset debatt om hva fri flyt av arbeidskraft egentlig har betydd. Vi må kunne slå fast at store økonomiske gevinster til tross, og til tross for at regulering av arbeidslivet i utgangspunktet ligger utenfor EØS-avtalen, så har det faktum at et stort antall mennesker har kommet til Norge for å jobbe, endret virkeligheten på bakken fundamentalt i en del bransjer, sånn som bygg og anlegg.

Det er ikke bare her i Norge at vi ser den virkeligheten. Det er en virkelighet som har skapt redsel for at hele legitimiteten til EU-prosjektet er i spill, og det har skapt bevegelse på arbeidslivsfeltet i EU. Denne gangen virker det som om alt pratet om å fylle den sosiale pilaren med innhold faktisk fører med seg noen endringer. Endringene i utstasjoningsdirektivet var en enorm seier for den sosialdemokratiske gruppen i EU-parlamentet. Som en del av oppfølgingen har vi altså fått dette forslaget om felles europeisk arbeidstilsyn eller -myndighet.

Forslaget kom fra Kommisjonen i mars, men det er fortsatt veldig uklart hva ELA kommer til å bli. Vi vet f.eks. ikke – det har vi allerede hørt i salen her nå – om A-en i ELA kommer til å stå for «authority» eller det mer uskyldige «agency», som enkelte har tatt til orde for. Men viktigere enn det: Hva skal ELAs kompetanse egentlig bestå i? Forslaget ligger til behandling i EU-parlamentet nå. Det er levert inn 975 endringsforslag til det som kom fra Kommisjonen i utgangspunktet, og de endringsforslagene spriker i alle retninger. Det er fra dem som mener at ELA må ha vide fullmakter til å pålegge statene plikter – og det er et forståelig utgangspunkt for dem som kommer fra land hvor arbeidstakerrettighetene står langt svakere enn her – og til dem som er opptatt av at vi må ta hensyn til ulike nasjonale modeller, sånn som den nordiske.

Her er vi egentlig ved kjernen i diskusjonen: Hvordan vil ELA passe inn i den norske arbeidslivsmodellen, som bygger på trepartssamarbeid, på autonome parter og tariffavtaler – et ELA drevet fram av stater som har en helt annen måte å organisere arbeidslivet sitt på enn det vi har? Risikerer vi da et byrå som på egen hånd kan komme inn og overstyre det de norske partene har blitt enige om? I så fall begynner vi å rokke ved en helt fundamental del av den norske modellen, grunnlaget for det velordnede arbeidslivet som vi har, og som vi har jobbet fram gjennom tiår.

Jeg tror at vi alle her er enige om behovet for samarbeid for å bekjempe sosial dumping og utnyttelse av mennesker som jobber på tvers av landegrensler. Helt uavhengig av ELA må vi ta et større ansvar for at folk som kommer hit for å jobbe og bidra i det norske samfunnet, får sine helt grunnleggende rettigheter oppfylt.

Informasjons- og koordineringsoppgavene som er tenkt lagt til ELA, er ikke kontroversielle. Det er når vi kommer til ELAs meklingsoppgave og hvorvidt ELAs vedtak skal være bindende, at vi nærmer oss noe som utfordrer vår suverenitet på arbeidslivsfeltet. Arbeiderpartiet har tidligere slått fast i Stortinget at det kan ikke vi være med på. Arbeidsministeren har uttalt at det ikke er ønskelig med en løsning som gjør at norsk suverenitet utfordres, og jeg opplever at hun gjentar det fra talerstolen i dag. Så langt ser det ut til at ELA ikke kommer til å få myndighet til å gripe inn i norsk arbeidslivspolitik, men det er ikke avklart.

Vi er også nødt til å være aktive i den prosessen som foregår nå, for å fremme norske synspunkter på hvordan dette eventuelt kan bli et redskap som passer inn i vår arbeidslivsmodell, og som kan bli en styrking av europeiske arbeidstakerrettigheter. Men vi har bedt om at regjeringen, når det er klart hva ELA faktisk blir, avklarer om det kommer til å svekke norsk evne til selv å regulere forhold i arbeidslivet. Det er en avklaring som vi har gitt

tydelig beskjed om at må komme før vi kan ta stilling, og den må komme før en sak fremmes for Stortinget. Jeg vil benytte anledningen til å gjenta det kravet her.

Heidi Nordby Lunde (H) [11:50:52]: I den ellevte timen på den ellevte dagen i den ellevte måneden for 100 år siden ble en erklæring som ga fred i en utslettende og ødeleggende krig, men som i praksis var starten til den neste, signert. Nå skal det for så vidt sies at alle kriger er utslettende og ødeleggende, men alle kamper for frihet, for demokrati og for selvstendighet er verdt å kjempe. Det var på ruinene etter den andre krigen at en rettsbasert internasjonal orden med sterke multilaterale institusjoner vokste fram. En av disse var De europeiske fellesskap – EU.

Et Europa i fred er et unntak i historien. Et Europa i et integrert samarbeid for å bidra til økonomisk vekst og velferd sammen er en av garantiene vi har for at unntaket blir regelen. Dette samarbeidet er også Norge integrert i gjennom EØS-avtalen, som derfor er alt annet enn en husmannskontrakt. Norges frihet og selvråderett begynner med og er helt avhengig av et fritt, demokratisk og selvstendig Europa og et europeisk forpliktende samarbeid tuftet på sterke demokratiske nasjonalstater.

Derfor handler vår tilknytning til det europeiske fellesskapet om mer enn handel. Det er en tilknytning til verdens største demokratiprojekt, der tusenvis av mennesker hver dag jobber for å finne gode kompromisser på vegne av over 500 millioner innbyggere. Det europeiske fellesskapet er vårt nærmeste verdifellesskap. Dette betyr mer enn bare friksjonsfri handel som trykker norske arbeidsplasser, økonomisk vekst og velferd her hjemme. Det er kanskje derfor Norge i snart 25 år har beholdt sin rolle som privilegert partner gjennom EØS-avtalen – en avtale som er i Norges egeninteresse, ikke bare som handelsnasjon, men som selvstendig nasjon i et fredelig, demokratisk Europa. Det skal vi aldri ta for gitt.

Det at EØS-avtalen har tjent oss vel, betyr ikke at vi ikke har utfordringer som vi må løse. Utfordringer som følge av økt internasjonal konkurranse og globalisering kan løses nasjonalt, men vi har sett politikere f.eks. i Storbritannia og USA som har brukt EU eller globalisering som syndebukk for egen mangel på løsninger. De politiske virkemidlene som trengs, er hovedsakelig nasjonale, men i motsetning til Storbritannia og USA har det i Norge vært tverrpolitisk enighet om disse virkemidlene, og de har blitt brukt. Det er en av grunnene til at Norge i dag er et land med små forskjeller og muligheter for alle. Det skal vi hegne om.

EØS-avtalen har gitt oss tilgang til arbeidskraft som det har vært behov for i Norge, og sikret norske virksomheter og arbeidstakere tilgang til et stort marked. Men

særlig etter EØS-utvidelsen østover har Norge fått mye arbeidsinnvandring og utsendte arbeidstakere. At våre arbeidslivsregler har blitt utfordret i møte med EØS-reglene om fri bevegelse, er ikke det samme som at de undergraves. Løsningen er ikke å melde seg ut av samarbeidet, men å styrke det, slik at vår norske arbeidslivsmodell får mer gjennomslag, med trepartssamarbeid som støtter opp under anstendige betingelser og arbeidsforhold – en modell EU for øvrig ser opp til og strekker seg mot.

Norge og norsk konkurranseevne har alt å tjene på at land vi konkurrerer med, men samtidig også får arbeidskraft fra, forholder seg til de samme standardene. Men kritikken mot EU tiltar faktisk omtrent samtidig som EU kommer med løsninger knyttet til grensekryssende mobilitet. Håndhevingsdirektivet bidrar til bedre etterlevelse av reglene om lønns- og arbeidsvilkår for utsendte arbeidstakere. Endringene i utsendingsdirektivet med prinsippet om lik lønn for likt arbeid på samme sted var en stor seier for sosialdemokratisk gruppe, men jeg mener det også var en seier for oss her hjemme. Samarbeidet mot svart arbeid og ikke minst forslaget om å opprette et europeisk arbeidsmarkedsbyrå er bidragsyttere til å komme med bedre løsninger.

Hensikten med ELA er å styrke informasjonen om rettighetene til arbeidere og bedrifter som opererer på tvers av landegrensene. Hele 17 millioner europeere bor i et annet EU-land enn det de kommer fra, og 1,4 millioner europeere pendler hver dag til et annet EU-land for å gå på jobb. Over 2 millioner arbeidstakere i transportsektoren krysser hver dag grensene internt i EU, noe som fører til utfordringer her hjemme. Byrået skal gjøre det lettere for folk og bedrifter å få informasjon om rettigheter, plikter og tjenester knyttet til denne grenseoverskridende aktiviteten. De samler derfor en rekke oppgaver som har ligget spredt i forskjellige komiteer og arbeidsgrupper, i et nytt byrå. Det skal bidra til en mer effektiv måte å håndheve disse reglene på. Det skal støtte medlemstallene i saker som angår grensekryssende mobilitet, som fri bevegelse av arbeidstakere, utstasjonering av arbeidstakere, koordinering av trygdeordninger og samarbeidet mellom landene for å takle svart arbeid og arbeidskriminalitet.

Det viser for meg at EU som en demokratisk institusjon kontinuerlig er i endring for å svare på nye utfordringer, også for å sikre et trygt og anstendig arbeidsliv. Og jeg mener bestemt at Norge burde ha sittet rundt bordet i arbeidet med dette for å bidra til å heve disse.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:56:11]: Om to uker er det 24 år siden det norske folk sa nei til norsk medlemskap i EU for andre gang. Det var et klokt og framtidsrettet valg, som har tjent norske interesser godt. Spesielt i dis-

se dager ser vi klokskapen i det vedtaket. Når vi ser vår nære allierte og viktigste handelspartner, Storbritannia, som er på vei ut av EU, og deres utfordringer knyttet til den prosessen, viser det nettopp klokskapen i det som det norske folk har gjort gjennom å la være å gå inn i EU istedenfor å gå inn i EU og finne ut at det ikke var en spesielt god idé, og så etter noen år forsøke å komme seg ut igjen på best mulig vis.

Det norske nei til EU var et ja til folkestyre, miljø og solidaritet. Det var et ja til at vi skulle styre over samfunnsutviklingen på viktige områder. I dag blir den samfunnsstyringen utfordret gjennom EØS-avtalen på stadig nye områder. Det er krevende i forhold til norsk distriktpolitikk, alkoholpolitikk, forvaltning av naturressurser og organisering av arbeidslivet og norske arbeidsskifters rettigheter.

Når en også ser at britene er på vei ut av EU, er det interessant når utenriksministeren selv viser til deres statsminister som var på besøk i Norge for kort tid siden, og sier i sin redegjørelse:

«Under besøket gjentok også statsminister May at EØS-modellen ikke er aktuell for Storbritannia. Hun understreket at dette ikke ville være i samsvar med folkets vilje, slik den kom til uttrykk i den britiske folkeavstemningen.»

Men den modellen skal altså det norske folk måtte leve med, til tross for at det norske folk har sagt nei til EU flere ganger.

Jeg har merket meg at statsminister Erna Solberg har advart britene mot å gå inn i EØS-avtalen, fordi, som hun sier: Jeg tror det vil være veldig vanskelig for et land som Storbritannia å akseptere at viktige beslutninger blir fattet i Brussel. Derfor har jeg også sagt at jeg tror de vil hate en slik løsning. Små land som Norge er vant med at store land faktisk avgjør mye.

Norske politikere, norske folkevalgte, skal ta demokratiet og hensynet til å kunne styre selv like mye på alvor som det britiske politikere gjør. Derfor er det viktig å stå opp mot EØS.

EØS-avtalen griper om seg på nye områder. Nå står kampen om jernbanepakke IV. Med jernbanepakke IV vil norsk jernbanepolitikk i fremtiden og ansvaret også for norsk sikkerhet på jernbanen bli overført til EU.

La oss ta den diskusjonen som nå går om Sørlandsbanen: Hva vil skje i fremtiden dersom en skulle finne ut at erfaringene med konkurranseutsetting, med å slippe Go-Ahead inn, blir like dårlige i Norge som de har vært i Storbritannia? Ja, da er det ikke slik at vi i fremtiden, dersom vi har jernbanepakke IV, kan ta tilbake Sørlandsbanen innenfor en direkte tildeling. Nei, da er det slik at det blir «go ahead» for all framtid – om ikke selskapet Go-Ahead, så blir det «go ahead» som prinsipp. Det er godt mulig at samferdselsministeren og regjeringen sy-

nes det er en klok løsning, men for det norske demokratiet er det særdeles uklokt.

Til det som har vært nevnt flere ganger når det gjelder reise, kost og losji: Ja, det er dramatisk det som har skjedd, det at Høyesterett blir overprøvd, det at regjeringen etter hvert bøyer nakken, det at Tariffnemnda bøyer nakken, og at en får overprøvd beslutninger som undergraver norske arbeidsfolk, og som bidrar til å gjøre hverdagen for folk i Norge verre.

EØS har med dette vendt seg mot norske arbeidsfolk. Det som nå blir spørsmålet, er om Arbeiderpartiet er villig til å vende seg mot EØS. Når Roar Abrahamsen, avdeling 5 i Fellesforbundet, som har vært av de fremste frontkjemperne for EØS-avtalen i Fellesforbundet, i fagbevegelsen, nå har fått nok og snur 180 grader rundt, da er spørsmålet: Hva er det Arbeiderpartiet har tenkt å gjøre framover? Senterpartiet har et tydelig standpunkt: Vi ønsker å erstatte EØS-avtalen med en handelsavtale med EU.

Svein Roald Hansen (A) [12:01:28]: Utenriksministeren sa i sin redegjørelse at det arbeides med rettslige løsninger som sikrer at rettighetene og forpliktelsene i EØS-avtalen og i våre øvrige avtaler med EU blir gjeldende også mellom Norge og Storbritannia i overgangsperioden fra 29. mars neste år og ut 2020.

Men det er også nødvendig å sikre at løsningen juridisk sett ivaretar prinsippet om full homogenitet i det indre marked også etter overgangsperioden. Det må trolig skje ved at den handelsavtalen britene og EU inngår, må gjøres gjeldende for hele EØS-området for de delene av avtalen som gjelder det indre marked. Hvordan har regjeringen tenkt å sikre dette?

Allerede i spørretimen 26. oktober 2016 tok jeg dette opp med daværende europaminister Vik Aspaker, hvor jeg sa at om ikke EFTA-landene skal ha en plass ved forhandlingsbordet, så burde de i hvert fall sitte i forhandlingsrommet. Den samme europaministeren avviste dette, siden Norge ikke ville være en part i forhandlingene. Men EØS-avtalen foreskriver en prosedyre som sier at om ett land vil forlate avtalen, skal det sammenkalles til en diplomatisk konferanse mellom de gjenværende avtalepartene.

Nå har ikke britene sendt en slik skriftlig meddelelse, og det er uheldig at Norge, Island og Liechtenstein har godtatt dette, for nettopp den foreskrevne konferansen kunne gitt en formell plattform for et tettere samarbeid om de delene av forhandlingene som gjelder det indre marked.

Det er ingen tvil om at britenes medlemskap i EØS også opphører når de går ut av EU, selv om det er noen i det britiske parlamentet som synes å tro at de kan bli «hengende igjen» i EØS. Men det er uheldig at prosedy-

rene avtalen foreskriver, ikke er fulgt. Skal håndteringen av brexit bli vellykket også for EFTA-landene, og stå seg rettslig, vil prosessen framover kreve langt tettere koordinering mellom EUs institusjoner og EFTA-pilaren enn det som har vært tilfellet til nå. Kanskje er den tryggeste måten å sikre full homogenitet på i det indre marked at avtalen mellom EU og Storbritannia tas inn som en del av EØS-avtalen for de delene som gjelder det indre marked.

Det enkleste av alt etter en slik redegjørelse om et så omfattende tema er å etterlyse noe som ikke er berørt. Men likevel: Jeg savnet noe om statusen for våre forhandlinger med EU om avtalen om felles oppfyllelse av klimamålene. Det er en viktig avtale, en omfattende avtale og en avtale som vil by på noen krevende avveininger.

EU fattet allerede i januar i år endelig vedtak om sitt rammeverk for utslipp i ikke-kvotepliktig sektor 2021–2030. Medlemslandene i EU skal nå utarbeide integrerte klima- og energiplaner for denne perioden og rapportere om framdriften til kommisjonen. Skal Norge gjøre det samme?

Kommisjonen skal kontrollere at medlemslandene etterlever sine klimaforpliktelser. Hvem skal kontrollere Norge, Island og Liechtenstein? Skal avtalen forankres i protokoll 31 i EØS-avtalen, slik at det kan forhandles ved hver endring EU måtte gjøre, eller som vedlegg til EØS-avtalen, som innebærer at nye utslippsmål og nye virkemidler EU vedtar, også må tas inn i norsk regelverk?

Er det ESA som vil få samme rolle som kommisjonen for EU-landene, og EFTA-domstolen samme rolle som EU-domstolen ved ikke-etterlevelse av regelverket?

Uansett tilknytningsform kan en klimaavtale med EU aktualisere flere EØS-rettslige problemstillinger knyttet til klima- og energipolitikken.

Jeg forventer ikke at utenriksministeren kan svare på alle disse spørsmålene på stående fot, men det er viktig at Stortinget konsulteres om disse viktige avveiningene.

Til dem som mener at en tradisjonell handelsavtale kan erstatte EØS-avtalen: De bør spørre seg hvorfor Storbritannia mener at en slik handelsavtale, f.eks. den som EU har inngått med Canada, ikke er god nok for Storbritannia. Forslaget til statsministeren er jo at de skal fortsette i det indre marked når det gjelder varer, men ikke når det gjelder tjenester. Årsaken til at en slik handelsavtale ikke er god nok, er ikke bare de spesielle problemene som grensen mellom Nord-Irland og Irland byr på, men også utfordringene for et næringsliv som er integrert i europeisk næringslivs produksjon gjennom «just-in-time»-prinsippet, og som en del av verdikjedene. For dem er ikke en handelsavtale god nok. Norge ville stått

overfor nøyaktig de samme problemstillingene hvis vi skulle erstatte EØS-avtalen med en handelsavtale. Det å handle innenfor markedet er ulike mye bedre enn å handle fra utsiden og inn i markedet.

Ingjerd Schou (H) [12:06:38]: Takk til de statsråder som i dag redegjør om viktige EU- og EØS-saker. Det er positivt at det er flere statsråder med aksjer i saken som belyser og redegjør om dette viktige området.

Jeg skal si litt om det som går på multilateralt samarbeid, som redegjørelsen også omhandler. Det er viktig å bevare og modernisere det regelbaserte multilaterale handelssystemet vi har. Vi er en liten, åpen økonomi, og Norge er særlig sårbar for en proteksjonistisk dreining i handelspolitikken. I en stadig mer uforutsigbar verden er det av svært avgjørende betydning å hegne om det som ligger innenfor WTO og multilateralt samarbeid.

Jeg er urolig for situasjonen der USA nå har innført handelshindre for stål og aluminium. Norge har, som EU og syv andre land, bedt WTO om opprettelse av et tvisteløsningspanel for å vurdere tiltakene. Det har kommet signaler om at det også kan komme tolløkninger på amerikansk import av biler og bildeler. Et slikt tiltak vil være uheldig og kan ramme norsk eksport særlig. Gitt den omfattende globale usikkerheten er det særlig gledelig at EU unntar Norge fra beskyttelsestoll på stål. Dette bekrefter verdien av den EØS-avtalen vi har, for å få både stabil og forutsigbar adgang til det indre marked.

Det er en økende anerkjennelse av behovet for å styrke innsatsen for både å bevare og modernisere WTO. Dette er nødvendig for å tette hull i et 25 år gammelt regelverk og for å gjenopprette multilateral tilslutning til systemet. Samtidig må systemets integritet ikke settes på spill. Norge deltar i et kanadisk initiativ blant 13 WTO-medlemmer for nettopp å se på mulige løsninger.

Så vil jeg si litt om det som går på EØS-samarbeidet, og som flere talere før meg har vært innom. EØS-avtalen er en robust hovedramme for Norges samarbeid med EU, og avtalen har tjent og tjener alle avtalepartnere godt. EØS-avtalen er Norges viktigste avtale med våre nærmeste partnere. Den er også bærebjelken i vårt samarbeid med EU. Som foregående taler, Svein Roald Hansen, påpekte, er det gambling med distriktsarbeidsplasser – arbeidsplasser som er ute i det ganske land, og som EØS-avtalen tjener godt – når vi hører representanten Gjelsvik fra Senterpartiet, som vil erstatte denne med en handelsavtale. Da blir det mørkt ute i bygdene mange steder. Det er veldig mange bedrifter som har nettopp EØS-avtalen som rammeverk for å drive sin virksomhet. Det er mulig at Storbritannia ikke er et foregangsland for Senterpartiet, men det burde være det i så henseende

når en slik avtale ikke er god nok i forhandlingene som Storbritannia har hatt etter brexit.

Neste år markerer vi 25 år med EØS-avtalen, og avtalen har tjent oss godt. Den trygger norsk økonomi, den trygger norske arbeidsplasser over det ganske land, og den har gitt en hel generasjon muligheten til å ta utdanning og få skolegang som man ikke nødvendigvis hadde fått i Norge, eller til å supplere med skolegang man kan få ute i Europa. Det har også vært mulig å arbeide og etablere seg fritt i hele EØS-området, med rett til trygdeytelser og helsebehandling.

Vi er avhengig av velfungerende handel, både for å få importert de varene vi trenger og de tjenestene vi har behov for i Norge, og ikke minst for å få eksportert det vi produserer, noe som gjør det mulig for bedrifter å holde til i Norge, å bo i distriktene og å arbeide i hele vårt land.

Vårt nærmeste og viktigste marked er Europa, og næringslivet trenger nettopp denne forutsigbarheten og like konkurransevilkår. EØS-avtalen er rammeverket som sørger for nettopp dette. Noen har ment at dersom vi trer ut av EØS, kan vi forhandle om en skreddersydd avtale med EU, hvor vi kan plukke de rosene vi liker, og la de andre ligge. Storbritannias forsøk på finne en løsning som tjener dem best mulig i forbindelse med utmeldingen av EU, viser at det ikke er så enkelt, men det er mulig at Senterpartiet er besnæret av dette.

Sverre Myrli (A) [12:11:57]: Venstres Abid Q. Raja sa i sitt innlegg tidligere i debatten at Arbeiderpartiet vakler i sitt standpunkt. Det er grunn til å lytte når Venstre-folk snakker om å vakle i politikken.

I helga ble det markert at det var 100 år siden første verdenskrig tok slutt. Dessverre skulle det gå bare 20 år før Europa på nytt ble kastet ut i en blodig verdenskrig. Etter andre verdenskrig var Europa forandret – det var et nytt Europa som fra 1945 skulle bygges opp igjen. Landene som i generasjoner hadde krigen mot hverandre, skulle i stedet samarbeide og handle. Land som handler med hverandre, går ikke til krig. Det var erfaringene fra mange kriger som gjorde at landene i Europa stokket kortene på nytt og bestemte seg for å bygge opp et demokratisk og framtidsrettet Europa. Derfor er handelspolitikk viktig. At land handler og samhandler med hverandre, er viktig. Men det må selvsagt være innenfor et regelverk, og det må være et regelverk som aksepteres og respekteres.

Etter andre verdenskrig: oppbyggingen av Europa, ny atlantisk forsvarsallianse, vi fikk NATO. Jeg skulle likt å vite hvor mange ganger det i de 70 årene som er gått, er sagt fra denne talerstolen at USA er vår viktigste partner eller vår viktigste allierte. Ja, USA er viktig. USA er veldig viktig. Oppryddingen – for å bruke et sånt begrep – i Europa og den rollen USA tok, var viktig, og er viktig.

Men verden har endret seg. USA har endret seg, og Europa har endret seg. Derfor kan vi ikke bare fortsette å si akkurat det samme som vi sa for 70 år siden. Etter min mening må vi i større grad erkjenne at våre nordiske naboland og Tyskland er svært viktige partnere for Norge. Og de blir viktigere og viktigere. I stadig flere saker ser vi at Norge og Tyskland er på lag – store Tyskland og vesle Norge. Ja, faktisk er det slik at Tyskland ikke sjelden taler Norges sak i EU.

Arbeiderpartiet er for internasjonal handel, for internasjonalt samarbeid og for EØS. Men det betyr ikke at vi ukritisk er for alt som kommer fra EU. Når vi er sterkt uenige, må vi kunne si nei. Derfor kommer Arbeiderpartiet til å stemme imot de fem direktivene og forordningene som utgjør jernbanepakke IV. EØS-partiet Arbeiderpartiet kommer til å gjøre det. Grunnen til det er at vi er sterkt imot at all jernbanetraffikk må konkurranseutsettes.

Jeg hørte samferdselsministeren i innlegget sitt – eller om det var i replikkordskiftet – tidligere i dag framstille det nærmest som at vi selv kan velge om vi vil konkurranseutsette jernbanetraffikken eller direktetildele til operatører. Men det stemmer ikke. Det er kun unntaksvis og i svært spesielle situasjoner en kan direktetildele kontrakter i stedet for å konkurranseutsette. Det har departementet selv redegjort for i informasjon til Stortinget. Vi skal lese referatet nøye og gå igjennom hva samferdselsministeren sa, men jeg tror han gikk ganske mye lenger enn det er rom for slik direktivene skal tolkes.

Så vil jeg til slutt si noen ord om den såkalte mobilitetspakken, som hvis den blir vedtatt, vil få dramatiske konsekvenser ved at det vil medføre en sterk liberalisering av det såkalte kabotasjeregulverket. Kabotasje innebærer at utenlandske transportører kan kjøre nasjonal transport i et annet land. La meg også presisere at det i mobilitetspakken gjelder både lastebil og buss. Det er mye oppmerksomhet rundt lastebilnæringen, og det er bra, men det gjelder altså rutebil- og busstrafikk også. Med de foreslåtte liberaliseringene vil det nærmest bli fritt fram for kabotasjekjøring i Norge. Det vil være dramatisk for norsk transportnæring.

Leif Audun Sande (A) [12:17:15]: Få ting er viktigere for Norge enn samarbeidet med Europa. EØS-avtalen er berykningen i dette samarbeidet. Avtalen kom i stand etter krav fra eit samrøystes storting og ein samrøystes fagbevegelse. Alle var ikkje einig i resultatet. Men kravet var samrøystes, for alle såg at me ikkje kunne leva vidare med den handelsavtalen me hadde, som utsette industrien vår for stadige klagemål mot dumping.

Innan arbeidslivet har dette samarbeidet – mellom 31 europeiske land – gjeve oss mange nyvinningar. Som arbeids- og sosialministeren peikte på i innlegget sitt,

gjeld det reglane for verksemdsoverdraging – som revolusjonerte det norske arbeidslivet – krav til skriftlege arbeidsavtalar, reglar for masseoppseiingar og styrking av retten til informasjon og konsultasjon. Sjølv vil eg leggja til: betre reglar for likestilling, like rettar for vikarar som for fast tilsette i innleigebedrifter og ikkje minst retten til konsernfagleg samarbeid mellom tillitsvalde over landegrensene – for å peika på nokre viktige reglar. Og ikkje ein dag etter at me fekk EØS-avtalen, har me hatt høgare arbeidsløyse enn me hadde før EØS-avtalen.

Statsråden peikte òg på den felles arbeidsmarknaden i Europa. Eg meiner at dette er noko av det viktigaste med EØS-avtalen. Det skal ikkje vera vanskelegare å flytta frå Oslo til Paris for å ta seg ein jobb enn det skal vera å flytta frå Oslo til Bergen. Men for å få dette til må me ha eit knirkefritt regelverk. Me krev like reglar og lik løn, men dette tek tid. I mellomtida må me sørgja for at oppslutninga om avtalen vert halden ved lag.

Lønningane i Polen aukar sterkare enn dei gjer i Noreg. Det er bra, for det utliknar forskjellar. Men det er ikkje bra at polakkar kjem hit og fortrengr nordmenn fordi dei kan jobba for ei lågare løn enn me. Det er sosial dumping. Ingenting er meir øydeleggjande – med tanke på forholdet vårt til EU – enn at arbeidstakarar stadig vekk opplever at fleire hamnar på minstelønssatsen.

Spør ein britane som røysta for å forlata EU, om kvifor dei røysta som dei gjorde, svarar ca. 40 pst. at den viktigaste grunnen var å få kontroll over innvandringa. 30 pst. sa at for dei var det den nest viktigaste grunnen. 70 pst. sa altså at den viktigaste eller den nest viktigaste grunnen til at dei røysta nei til EU, var innvandringa frå EU. No trur ikkje eg at det er gjeve at britane melder seg ut av EU. Det er eit stort krav om ny folkerøysting, og det skulle ikkje forundra meg om ja til å vera i EU vart resultatet.

Med det aktivitetsnivået me har hatt i Noreg, har me hatt behov for arbeidsinnvandring – og me vil ha behov for arbeidsinnvandring framover. Då er det viktig at me demmer opp for sosial dumping, for om me ikkje klarar det, vert kampen mot sosial dumping snart synonymt med motstanden mot EØS. Det er samfunnet ikkje tent med.

Noko har me gjort i den seinare tida. Innskjerpinga i arbeidsmiljøloven, med krav om faste stillingar, er viktig. Fjerninga av nulltimarskontrakten er viktig. Begge endringane kjem frå 1. januar. Motsett var det då Tariffnemnda, mot LOs røyster, fjerna allmenngjeringsavgjerla og retten til betalte heimreiser for utstasjonerte arbeidstakarar i verftsindustrien.

Dagens ordning stod seg godt, med bakgrunn i Høgsteretts tolking av EFTA-domstolens uttale. At ESA er ueinig, endrar ikkje dette. ESA er verken eit EU-organ eller ein domstol.

På alle disse områda synest eg regjeringa har vore for tafatt. For ytterlegare å skjerpa kampen mot sosial dumping har EU vedteke eit revidert utstasjonsdirektiv. Dette vert presentert som lik løn for likt arbeid på same stad. Her må regjeringa hiva seg rundt og som snarast starta arbeidet med implementering i det norske lovverket, slik at avgjersla kan vera i funksjon så tidleg som mogleg og reglane tillèt det. Betre kontroll og sanksjonar er kanskje det viktigaste. Dette vert òg etterlyst av EU. I det nye utstasjonsdirektivet er det formulert at sanksjonene skal vera effektive, stå i rimeleg forhold til brotet og ha avskrekkande verknad.

Om me ser på Arbeidstilsynets tilsynsrapportar, kan me i høgste grad stilla spørsmål om me har kraftige nok sanksjonar, om dei er tilstrekkeleg avskrekkande. Eg trur me kunne ha spart mykje pengar om me hadde hatt kraftigare sanksjonsmoglegheiter. Arbeidstilsynets moglegheiter til å bøteleggja er for byråkratiske og putlete og burde ha vore utvikla.

Kontroll må det vera. Difor styrkjer Arbeidarpartiet i det alternative budsjettet sitt løyvingane til både Arbeidstilsynet og a-krimsentra – og me vil ha fleire av dei.

Presidenten: Presidenten minner om at dei talarna som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Else-May Botten (A) [12:22:32]: FNs klimapanel 1,5-gradersrapport er et alvorlig varsku om at verden må handle enda raskere og enda mer kraftfullt for å redusere klimagassutslippene. Derfor haster det med å styrke innsatsen både hjemme og ute.

Verden har de siste tiårene opplevd endringer i klimasystemet ved at den globale gjennomsnittstemperaturen øker, snø og is smelter, og havet stiger og blir sure. Hetebølger, tørke, flom, sykkloner og skogbrann viser hvor utsatt økosystemer og menneskene er for endringer i klimaet. Uten handling styrer vi mot 4 grader ved slutten av dette århundret. Det vil føre til katastrofale konsekvenser.

Fortsatt økende klimautslipp kan gjøre Parisavtalens målsetting om maks 1,5 grader global oppvarming til en fjern drøm. Forståelsen har vokst, både for hva som øker utslippene, hvordan de kan begrenses, og hvordan naturen selv fanger og lagrer karbon, f.eks. i skog. Med andre ord: Ikke bare vet vi hva problemet er, vi vet stadig mer om hva vi kan gjøre for å begrense denne utviklingen. Da kan vi ikke sitte og vente på hverandre, men sammen med likesinnede si: «Just do it.»

Dessverre er både verden og Norge langt på etterskudd når det gjelder både å kutte utslippene og å følge opp Parisavtalen. Norge har i dag ingen forpliktelser under EUs innsatsfordelingsforordning fram til 2020. Men hvis Norge kommer til enighet med EU om en slik avta-

le, vil Norge forplikte seg under innsatsfordelingsforordningen til å redusere utslippene med minst 40 pst. innen 2030. Velger Norge full innlemmelse av innsatsfordelingsforordningen i EØS-avtalen, vil et nytt utslippsmål også gjelde for Norge. Skulle EU trappe opp klimamålet til 55 pst., vil dette ifølge regjeringen ikke ha konsekvenser for Norge i ikke-kvotepliktig sektor – hvis avtaleformen blir en protokoll 31 til EØS-avtalen.

Dette har vært diskutert hjemme, det har vært diskutert ute. utfordringen nå er at hvis vi skal få til et globalt samarbeid, må alle være med og gjøre jobben, både hjemme og sammen. Vi kan ikke lene oss tilbake og vente på en avtale med EU. Vi må ta klimapolitikken hjemme, samtidig som Norge skal være en pådriver for oppfølging av Parisavtalen og det internasjonale klimasamarbeidet.

Det store spørsmålet er derfor hva regjeringen ønsker å gjøre. Vil et skjerpet klimamål i EU automatisk også gjelde for Norge?

Vetle Wang Soleim (H) [12:25:31]: Takk for en god debatt så langt. Jeg har lyst til å starte med å berømme utenriksministeren og regjeringen for at redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker nå blir holdt av flere statsråder. Utenriksministeren har selvfølgelig det overordnede ansvaret for Norges arbeid med EU og EØS, men når vi vet at arbeidsmarkedsbyrået blir heftig diskutert, er det fint at arbeidsministeren er her, og når vi vet at jernbanebyrået blir heftig diskutert, er det fint at samferdselsministeren er her. Dette gir oss rom for at Stortinget kan gå så dypt som mulig i en plenumsdebatt. Jeg håper at det blir slik også i fortsettelsen.

Selv om jeg representerer Høyre og i så måte kanskje ikke har så mye tyngde når jeg sier dette, mener jeg det er verdt å merke seg det aktivitetsnivået som denne regjeringen har når det gjelder arbeidet med EU-relevante saker. Fiskeriministerens har vært tydelig mot EU om Norges standpunkt i saken om fangst av snøkrabbe. I går var næringsministeren i London for å sikre at Norges forhold til Storbritannia i minst mulig grad skal bli påvirket av brexit. Arbeidsministeren har vært tydelig i sitt budskap når det gjelder å hegne om den nordiske arbeidslivsmodellen med forhandlinger mellom partene. Statsrådene og regjeringens øvrige representanter deltar i uformelle og formelle møter, og statsministeren reiser til Brussel for å fremme norske interesser på aller høyeste nivå, noe vi nok så resultatet av med tanke på saken om toll på aluminium og stål.

Dette er ikke noe nytt av året. Tvert om har denne regjeringen alltid vært aktiv, og mer aktiv enn den foregående, når det gjelder vår innsats mot EU. Dette er mitt hovedpoeng i dette innlegget – vi må være på banen før vedtak fattes i EU, men det gjelder også oss som parla-

ment og parlamentarikere. Etter mitt syn er det en nødvendighet at norske stortingsrepresentanter i større grad reiser til Brussel for å møte våre kollegaer i Europaparlamentet, uavhengig av partipolitisk synspunkt.

Vi ser nå at mange av de store sakene som behandles i EU, foregår i trilogforhandlinger. Ofte ser vi at Europaparlamentet høyner ambisjonen til EU – går lenger enn det kommisjonen legger opp til som utgangspunkt. Dette er den kritikken vi får fra både arbeidstakere og arbeidsgivere og norsk næringsliv som er fast til stede i Brussel. Norske stortingspolitikere er der for lite. For oss som er glad i den norske EØS-avtalen og EU, er det viktig at vi fremmer norske interesser før saken sendes over til oss. Da er det om å gjøre å være i forkant. Der regjeringen fremmer norske interesser mot andre regjeringer og kommisjonen, må vi som parlament med ulike standpunkt fremme våre politiske meninger overfor kollegaer i Europaparlamentet. Jeg skal gjøre mitt for at vi som storting fortsetter den debatten og blir bedre på det.

Bengt Fasteraune (Sp) [12:28:50]: Torsdag kunne vi høre statsråd Dale fortelle om hvor flott det skal bli når EUs jernbanepakke blir innført. Vi fikk bl.a. høre at det overordnede målet med fjerde jernbanepakke er å styrke jernbanens rolle i transportsystemet. Jeg velger å tolke det slik at statsråden mener at vi skal få et bedre jernbanetilbud, og at jernbanen skal stå for mer av den samlede transporten.

Dette er selvsagt ikke riktig. Jernbanepakkens mål og konsekvens er at jernbanedriften for fremtiden skal være anbudsutsatt. En kan selvsagt mene at dette gir et bedre tilbud. Jeg og Senterpartiet mener det motsatte. Norsk jernbane er liten i europeisk sammenheng. Vi kan ikke sammenlikne oss med store jernbanenasjoner som Tyskland, Frankrike og England. Vi har et rutetilbud som i stor grad er avhengig av offentlige tilskudd for å holdes oppe. Å kjøre jernbane i Norge med de stigninger og værforhold som er her, er også noe annet enn å kjøre i Sentral-Europa. Regjeringen vil åpne markedene for persontrafikk. Hittil har denne åpningen medført opprettelse av en rekke selskap og et direktorat. I tillegg er de jernbaneansattes vilkår satt i spill. Byråkrati og dårligere lønns- og arbeidsvilkår er prisen for et åpnere marked.

Jeg må stille spørsmål om det er dette vi vil: Er det slik vi vil ha det? Mitt og Senterpartiets svar er nei. Vår løsning er en kraftsamling i jernbanen, ikke oppsplitting og ansvarsfraskrivelse. I en liten jernbanenasjon må vi samle de ressursene vi har. Det vil gi et bedre tilbud og en bedre jernbane. Eller for å bruke statsrådets ord: Det vil styrke jernbanens rolle i transportsystemet.

Tilsynsvirksomhet er viktig i jernbanen, og viktigere vil det bli dersom flere aktører skal inn på jernbanenet-

tet. ERA og det europeiske jernbanebyrået skal nå få mer makt. Statsråden sier i sin redegjørelse:

«Eg vil framheve at Noreg etter mitt syn framleis vil bevare sjølvråderett på dei områda som er viktige for oss.»

Det store spørsmålet blir jo hvem som da skal vurdere hva som er viktig for oss. Og om sakene ikke er så viktige, hvorfor er det da så viktig å gi fra seg suverenitet?

I denne saken kan en dra paralleller til både EUs finanstilsyn og ACER-saken – saker som handler om én ting, nettopp suverenitetsavståelse. Senterpartiet er ikke enig i at dette er av bagatellmessig art, når det vil være ERA som legger premissene for innhold i sikkerhets sertifikat og forskrifter som danner grunnlag for hva det faktisk skal føres tilsyn med. Da snakker vi om reell suverenitetsavståelse som Stortinget må behandle etter Grunnlovens regler.

Jeg er ikke beroliget av statsrådets redegjørelse. Styling og kontroll er helt sentralt i enhver virksomhet. Her klarer regjeringen å gi fra seg den muligheten og mener det vil styrke den norske jernbanen. Slik er det ikke. Vi i Senterpartiet er klare til å kjempe mot innføringen av jernbanepakke IV.

Solfrid Lerbrekk (SV) [12:32:05]: Landets rådmenn og andre leiande arbeidsgjevarar truar konsekvent, titt og ofte, med EØS-avtalen kvar gong me i fagbevegelsen føreslår tiltak for eit mer seriøst og betre arbeidsliv. Det betyr at EØS-avtalen allereie er svært inngripande i norsk arbeidsliv.

Fagarbeidarar i Noreg kjempar ein kamp kvar einaste dag for ikkje å verta utkonkurrerte av billig arbeidskraft frå Europa med til dels uverdige arbeidsvilkår. Me har over 200 000 arbeidsinnvandrarar i Noreg. Desse pendlar til og frå heimlanda sine, som er Polen, Latvia og Litauen.

Betalinga for kost, reise og losji til desse arbeidstakarane har vore veldig mykje diskutert, òg i dag. Det har vore fastslått i allmenngjorde tariffavtalar at arbeidsgjevarane skal dekkja desse kostnadene. Det er for meg sjølvsagt at det burde vera sånn.

Denne saka gjekk heilt til Høgsterett her til lands. Dei fastslo at tariffavtalen ligg fast, og at arbeidsgjevarane skal betala for dette. Arbeidsgjevarane gav seg ikkje med det og tok saka til ESA. ESA reagerte med å be LO og NHO finna ei løysing på dette. I Tariffnemnda konkluderte fleirtalet i NHOs favør, mot LOs eine stemme.

Med dette er me komne i ein situasjon der ESA og NHO trumfar norsk Høgsterett. Det meiner eg er fullstendig uhaldbart. Det har i norsk historie aldri før skjedd på denne måten, og det viser at rettsvesenet for arbeidsfolk no er alvorleg svekt. Taparane i denne saka er sjølvsagt arbeidsinnvandrane, fagbevegelsen og

norske arbeidsfolk som står endå meir utsette til for å verta utkonkurrerte av billig arbeidskraft frå Europa.

Det er no på tide å ta opp kampen for folkestyret, sjølvråderetten, tariffavtaleallmenngjeringa og eit anstendig arbeidsliv. Difor er me i SV imot heile EØS-avtalen og vil erstatta han med tosidige handelsavtalar.

Jon Gunnæs (V) [12:34:45]: Kollektivtrafikken må bli mer tilgjengelig og attraktiv. Flere passasjerer må benytte f.eks. tog der det er mulig. Tidligere i debatten har jeg ikke sett at representantene Moxnes, Nævra, Gjelsvik eller Myrli har hatt det perspektivet når de har sablet ned EUs fjerde jernbanepakke.

Det er en klar oppgang i antall passasjerer de siste årene, men fortsatt bare 74 millioner passasjerer per år. Potensialet er mye større. Målet bør være 100 millioner passasjerer innen denne NTP-perioden utløper i 2029. Venstre har bidratt og vil bidra til å legge forholdene til rette. Det samme gjør nå EU, og dermed Norge gjennom EØS, slik at togene får økt antallet passasjerer. Mer konkurranse og likeverdige vilkår for driftsselskaper innen jernbaneområdet kan nå bidra til å nå målet om en sikrere og mer effektiv jernbane.

Regjeringen fortsetter i årets forslag til statsbudsjett sin rekordsatsing på jernbane. Jernbanen er en effektiv og klimavennlig måte å transportere både mennesker og gods på. Derfor har Venstre stått på for å gjøre jernbanen til en fortjent budsjettvinner i år.

Jernbanen skal være et konkurransedyktig alternativ for utenlandsreiser. Mange pakker og en stor andel gods leveres via jernbanen fra utlandet. Flere steder i Norge har vi jernbanelinjer som krysser landegrensene. Derfor ser vi positivt på tiltak som fører til at vår jernbane blir bedre koblet opp mot internasjonale togskiner.

Gjennom jernbanereformen fra 2015 gikk et flertall på Stortinget inn for å innføre konkurranse om å drive persontogtilbudet i Norge. Fjerde jernbanepakke er i tråd med det som ble vedtatt i 2015, og inneholder krav til hvordan myndighetene i Europa skal gå fram når de inngår nye avtaler om offentlig kjøp av persontogtransport. Målet er å sikre at man får god kvalitet på tjenesten og unngå at det offentlige betaler for mye til selskaper som utfører tjenesten.

Den første konkurransen i Norge er gjennomført, og en vinner er kåret. Britiske Go-Ahead leverer drift av Sørlandsbanen, Jærbanen og Arendalsbanen. Resultatet av konkurransen blir et mer helhetlig, brukervennlig og attraktivt kollektivtilbud.

For Venstre er en viktig del av vårt arbeid for mer miljøvennlig transport å styrke jernbanen, bedre tilbudet til de reisende og skape klimavennlige alternativer til fly og bil. Innføring av fjerde jernbanepakke er med på å bidra til dette.

Nils Aage Jegstad (H) [12:38:01]: Jeg blir bekymret når jeg opplever at debatten om EUs fjerde jernbanepakke blir en debatt for eller imot EØS. Enda mer bekymret blir jeg når jeg ser hvor langt inn i Arbeiderpartiet motstanden mot EØS nå går. Jeg blir for så vidt litt beroliget av de innleggene som har kommet fra partiet her i salen, men når jeg hører på de potensielle samarbeidspartiene til partiet, blir jeg fortsatt urolig.

Her vil jeg minne om hva utenriksministeren sa i sin redegjørelse:

«EØS-avtalen er vår mest omfattende multilaterale avtale. Gjennom denne avtalen deltar vi for fullt i EUs indre marked. Den sikrer norske bedrifter markedsadgang på like vilkår som EUs medlemsland og gir nordmenn retten til å studere, jobbe og etablere seg fritt i hele EØS-området. I dag er det veldig mange som tar disse mulighetene for gitt. EØS-avtalen er derfor ikke bare vår mest omfattende avtale, den er også vår viktigste.»

EUs fjerde jernbanepakke handler om at EU ønsker å revitalisere jernbanen i Europa – for å gjøre den konkurransedyktig. Den inneholder standardiseringer som gjør grensekryssende jernbanetraffikk i EU mulig: felles signalsystem for alle landene, ERTMS, harmonisering av regelverk og tekniske løsninger, sterkere og like krav til sikkerhetsstyring i alle landene og ikke-diskriminerende tilgang til jernbanemarkedene. Dette er viktige tiltak som også vil styrke norsk jernbane i møte med en verden som i stadig større grad går på skinner.

EUs fjerde jernbanepakke skal gi oss mer person- og godstransport over landegrensene. Norske myndigheter har kommet med innspill til utformingen av jernbanepakken og fått gjennomslag på områder som både sikkerhet og frihet til å utforme nasjonale krav for bl.a. værforhold, geografiske strukturerer og strømforsyning. Jernbanen kan bli et transportmiddel som binder Europa bedre sammen enn den gjør i dag.

Vi må også ta avgjørelser som styrker jernbanen, og som styrker det europeiske samarbeidet. EUs fjerde jernbanepakke er et ledd i en banebrytende internasjonal togsatsing der Jernbanepakke I, II og III allerede er gjennomført. Som en konsekvens av dette ble det åpnet for konkurranse i godstransporten i 2007. Nå skal det også komme persontrafikken til gode. Det er dette som er det mest omstridte punktet i jernbanepakken. Her må det imidlertid påpekes at dette er noe vi allerede har implementert i vår nasjonale jernbanepolitikk – ikke fordi vi må, men fordi vi vil.

Flytoget AS og NSB Gjøvikbanen AS betjener sine kunder etter en forutgående konkurranse. Nå får vi en ny transportør på Sørlandsbanen. Vi følger den norske modellen, som vi har god erfaring med i den øvrige kollektivtrafikken. EUs fjerde jernbanepakke endrer ikke på dette.

Som utenriksministeren sa det:

«Norske interesser blir best ivaretatt hvis vi medvirker aktivt når felles regler blir utarbeidet, ikke ved å reservere oss i etterkant.»

Kirsti Leirtrø (A) [12:41:21]: Jeg vil takke for redegjørelsene om viktige EU- og EØS-saker.

Økt mobilitet og mål om like konkurransevilkår krever internasjonal standardisering, regelverk og avansert sikkerhetsutstyr. Derfor er det positivt at EU retter mer oppmerksomhet mot transportområdet. I tillegg synes jeg det er interessant at EU nå foreslår CO₂-standarder for tunge kjøretøy. Transportnæringen står for en vesentlig andel av utslippene, og dette kan bidra til rene tungbiler på veiene, og det må til om vi skal følge opp klimaforpliktelsene våre.

Tidligere statsråd Solvik-Olsen uttalte i mai følgende:

«Vi er ikke fornøyd med EUs foreslåtte endringer i EU-regelverket for godstransport på vei. Vi trenger andre løsninger for å bekjempe sosial dumping, styrke ryddige konkurransevilkår og sikre enda bedre trafikksikkerhet.»

Dette er bra – det er faktisk veldig bra. Disse ordene bør gjøres om til handling og til sterkere virkemidler også her hjemme.

Transportnæringen vår er under press. Hvor utbredt sosial dumping er, er det vanskelig å måle. På få år har vi i Norge mistet 4 000 lastebilsjåførere, så vi skjønner at det er alvor. Vi bør intensivere og forsterke kontrollmekanismene. På en kontroll nylig ble åtte biler tatt for ulovlig kabotasje, for å ha forfalsket fraktbrevet og for ikke å ha overholdt hviletidsbestemmelsene, og vi hører om uverdige forhold.

I flere forslag til statsbudsjett har Arbeiderpartiet foreslått å bevilge mer midler til kontroll mot ulovlig kabotasje og ikke minst å innføre et digitalt system som gjør det lettere og raskere for dem som skal kontrollere, og som gjør det vanskeligere å jukse. Dette systemet har de innført i Tyskland med godt hell, hvor elektronisk fraktbrev henger sammen med godset.

Det er fortsatt uenighet innad i EU om mobilitetspakken, og det kan jo være et godt tegn. Den bør til slutt inneholde kraftige virkemidler mot sosial dumping. Så får vi se hvilke virkemidler regjeringen legger vekt på når mobilitetspakken blir lagt fram for Stortinget.

Ketil Kjenseth (V) [12:44:13]: På vegne av Venstre vil jeg si at Venstre er et ja-til-EØS-parti og for internasjonalt regelstyrt samarbeid. Jeg er leder av energi- og miljøkomiteen i Stortinget, og vi er helt avhengig av et internasjonalt regelstyrt samarbeid for å løse de store utfordringene vi står foran innenfor klima og miljø. Parisavtalen er så langt et godt eksempel på at internasjonalt

samarbeid på sitt beste kan skape offensiv samarbeidsvilje mellom nasjoner. Men vi står foran en gjennomføring som blir krevende fram mot 2030. Det er derfor Stortinget heldigvis har vedtatt at vi skal knytte oss til EUs klimastrategi fram til 2030 og kutte 40 pst. i fellesskap. Sammen skal vi gjøre den dugnaden som Europa som kontinent og også hele kloden trenger.

Ren energi er også et eksempel på en pakke som har vært mye diskutert, den såkalte vinterpakken, som i Norge ble en knøttliten debatt om ACER. Den er en av åtte deler i den pakken. Nå hører jeg av debatten at det også mobiliseres mot en jernbanepakke. Men dette er jo pakker for – det er pakker for klima, det er pakker for et bedre miljø, det er pakker for forbrukere som trenger bedre løsninger.

Så til brexit: Storbritannia er en stor energiaktør, og Norge har et stort samarbeid med Storbritannia i så måte. Det vil fortsette når Storbritannia går ut av EU, og det blir nok å gjøre for Norge med å skaffe seg bilaterale avtaler med Storbritannia for å sikre det viktige energisamarbeidet framover. Derfor er ikke tiden for å eksperimentere med EØS-avtalen nå, det er nå vi skal være forberedt på å inngå alle de bilaterale avtalene.

Heldigvis har vi Norden på den andre siden, vi har et langt og godt energisamarbeid etablert i Norden. 25 år med felles kraftbørs har vært bra for alle de nordiske landene. Når vi står foran en slik digitalisering som vi nå gjør innenfor kraftsektoren, er det viktig at vi fortsetter det samarbeidet. Nordsjøen ligger mellom Storbritannia og Norge, og her skal vi fortsatt gjøre mye felles. Det er også viktig å ivareta de interessene.

Så hører jeg Rødt, SV og Senterpartiet. Rødt framstår som en vandrende reservasjon mot, og jeg forstår ikke hva de er egentlig er for. SV vil avvike hele EØS-avtalen, og Senterpartiet heier på Severin Suveren. Men i den store utfordringen vi står foran, er det ikke han vi skal heie på, det er internasjonalt samarbeid vi må ha.

Martin Kolberg (A) [12:47:16]: I debatten vi har, tror jeg det er nødvendig å erkjenne at det selvsagt er slik at EØS-avtalen reduserer norsk selvstendighet på en rekke områder, det er klart at den gjør det. Alle internasjonale avtaler gjør til en viss grad det.

Det som er nødvendig å si – særlig når vi hører representanten Moxnes fra Rødt kalle dette for en husmannskontrakt – er at alt dette med økonomien og hva det har betydd for økonomien, er vi enige om, og det har vi jo sett. Men det er også det å spørre seg om: Hva er alternativet til et internasjonalt samarbeid? Er det noen som kan tro at nasjonalstatene i Europa – alle nasjonalstater, da, i tilfelle – alene skal greie å håndtere dette på en bedre måte? Jeg regner med at en ikke vil ha EU, og ikke bare at vi ikke skal være med, en må regne med at ideologien

må være at alle skal være selvstendige stater. Det er helt illusorisk og helt umulig å begripe, vil jeg si. Og det vil i alle fall ikke bli bedre, det er ganske åpenbart. Det er dette som er grunnlaget for Arbeiderpartiets standpunkt og støtte til EØS-avtalen.

Det å si at det er en husmannskontrakt, tar jeg avstand fra. Men når jeg har sagt det, er det et annet problem som jeg merker at høyresiden og regjeringen ikke respekterer tilstrekkelig i denne debatten, og derfor varer og varer den lenger enn mange ganger før når vi har diskutert EØS-saken. Jeg merket meg at utenriksministeren avviste min påstand om en liberalistisk utvikling i Europa, og hun har lagt seg til en debatteknikk – som jeg synes hun burde venne seg av med – med å si at hun er meget overrasket over at representanten ikke har forstått dette og dette, eller sier at det er litt merkelig at representanten ikke har forstått dette og dette. Det burde hun venne seg av med å si. Men jeg kan si at jeg synes det er litt merkelig at utenriksministeren ikke har sett den liberalistiske utviklingen i Europa, som altså handler om en betydelig forskjellsutvikling hvor rikdommen samler seg på færre og færre hender, og hvor vi får en overnasjonalitet som trigger EØS-avtalens legitimitet. Det burde bekymre høyresiden betydelig.

Når det gjelder ESA-dommen nå, jernbanepakken og transporten, reiser det for Arbeiderpartiets vedkommende store spørsmål ved om dette går bra for framtiden. Fagbevegelsen er i ferd med å si nei, og da bør regjeringen virkelig begynne å reagere. Det er litt merkelig at de ikke ser det på en annen måte enn ved å avvise det, slik de gjør i denne debatten. Det er meget alvorlig for EØS-avtalens framtid hvis legitimiteten blir oppspist, slik den er i ferd med å bli.

Helge Orten (H) [12:50:48]: Det blir satset mer på jernbane enn noen gang i Norge, men når jeg hører på debatten, blir jeg litt i tvil om opposisjonen har fått det med seg. Derfor tillater jeg meg å gjenta det: Investeringsbudsjettet er større enn noen gang, og intercity er den store satsingen. Over 100 nye togsett er kommet på plass de siste årene, noe som betyr økt kapasitet i persontransporten. Midler til vedlikehold og fornying er nær doblet. Nytt digitalt styrings- og signalsystem blir rullet ut, og en omfattende godspakke for jernbanen er kommet på plass i Nasjonal transportplan – bare for å nevne noe. Og vi ser utviklingen: Reisende strømmer til toget som aldri før. I 2017 var det 11 millioner flere reisende med tog enn i 2012. Det er bra. Men vi skal videre. Derfor er vi i gang med å gjennomføre en jernbanereform. Det innebærer en ny organisering av jernbanen som tydeliggjør ansvaret, legger til rette for en mer målrettet struktur og setter kunden i sentrum. Vi introduserer altså ikke konkurranse og anbud i jernbanesektoren

fordi EU synes det er en god idé, men fordi det vil gi et bedre tilbud til kunden.

Anbudet på Sørlandsbanen viser at konkurranse fungerer også på jernbane, slik som i kollektivtransporten for øvrig. Selskapene strekker seg litt lenger, de setter kundene i sentrum, og det legges opp til en betydelig vekst i antall reisende. Det er bra for togpassasjerene, men det er også bra for staten, som får mer jernbane for hver krone. Det er nye kunder som er det viktigste konkurransekriteriet for selskapene som har deltatt i konkurransen på Sørlandsbanen.

Tilrettelegging for konkurranse er ett viktig element i Jernbanepakke IV, men bare en del av det som er en ganske omfattende tilrettelegging for grensekryssende jernbanetraffikk i Europa. Skal vi få mer gods på bane, må vi også legge til rette for å frakte gods med tog lenger enn til Sverige. EUs fjerde jernbanepakke handler nettopp om å standardisere jernbanen i Europa, slik at den blir et reelt alternativ for gods og grensekryssende transport. Det blir altså enklere å drive grensekryssende togtrafikk og få mer gods på bane med Jernbanepakke IV, og det trodde jeg det faktisk var politisk enighet om.

Det blir også stilt spørsmål ved sikkerheten. Men det er fortsatt slik at det er Statens jernbanetilsyn som skal føre tilsyn og kontroll med de virksomhetene som skal kjøre tog i Norge. Følger ikke selskapene kravene, vil de bli stoppet. Vi skal altså ikke gi fra oss denne kontrollen. Vi kan til og med stille særnorske krav dersom det er grunnlag for det. Det er fortsatt staten som skal eie jernbaneinfrastrukturen, og det er staten som skal ha kontroll med sikkerheten på jernbanesporet.

Jernbanepakke IV innebærer en samordning og en harmonisering av den grensekryssende jernbanetraffikken som gjør det enklere å etablere gode tilbud på tvers av landegrensene. Da er det merkelig at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, som ellers holder fine festtaler om mer gods på bane, ikke ser verdien av en bedre samordning av europeisk jernbane.

Arne Nævra (SV) [12:54:03]: Aller først til representanten Helge Orten, som sier at anbudsutsettelsen på Sørlandsbanen er et bevis på at konkurranse fungerer. Det er vel å selge det berømte bjørneskinnet før bjørnen er skutt. Vi må vel se an hvordan dette går.

EØS har selvfølgelig enorm innvirkning på det norske samfunnet, på den norske uavhengigheten og på nasjonale lover og regelverk. Det ser alle. Da EØS-avtalen trådte i kraft i januar 1994, inneholdt avtalen 256 rettsakter, dvs. forordninger, direktiver og dommer fra EU-domstolen. I dag er det mer enn 13 000 av dem. EØS-avtalen har gjennom årene blitt kraftig utvidet og er noe helt annet i dag enn den var i 1994. De som mente at

EØS-avtalen var et slags nasjonalt kompromiss i 1994, må virkelig ta den opp til ny vurdering og få seg et nytt, blankpusset standpunkt.

De fire frihetene gjelder, og det er først og fremst friheter som gjør at kapitalen vil yngle. Det skal være lettere å tjene penger, ikke for de mange, men for de få. EØS-tilhengerne har en sterk tendens til å se bort fra at det er nettopp dette medlemskapet som gjør at vi strever med sosial dumping i arbeidslivet, med en slags villvest av utenlandske transportører på norske veier, og som gjør at selve grunnvullen i den nordiske velferdsmodellen vakler akkurat nå.

Hvorfor kan ikke EØS-tilhengerne i hvert fall innrømme dette? Det er de enorme skyggesidene av EØS-medlemskapet som gjør at vi nærmest er medlemmer, men uten rettigheter til å påvirke i særlig grad. EUs vedtak tres nedover oss nesten daglig, og det er bl.a. to utslag av dette som er oppe til debatt i dag, nemlig EU-forordningene om transport og arbeidsliv.

Så vil selvfølgelig tilhengerne si at SV ikke ser fordelene ved medlemskapet. Det er en naturlig replikk. Jo, selvfølgelig ser vi fordelene i markedstilgangen for mange viktige norske produkter. Men vi får jo aldri sett om sånne handelsavtaler som vi peker på, hadde gjort akkurat samme nytten. Vi får aldri prøvd det.

Mest morsomt er det å henvise til Sveits i denne sammenhengen. De er ikke EØS-medlemmer, de har mange handelsavtaler med EU, og det ser ut til at de klarer seg ganske bra. De har til og med en stor offentlig eid jernbane – det er interessant akkurat her i dag – Bundesbahnen, som har ansvar for både tog og skinner. De skilte lag i 1996 i Norge. Togene der går like presist som de sveitsiske klokkene deres gjør.

Bengt Rune Strifeldt (FrP) [12:57:10]: For norsk næringsliv er tilgang til det indre markedet av fundamental betydning. 80 pst. av det vi eksporterer, selges til EU. 4 pst. av EUs import kommer fra Norge. Det er ingen tvil om hvem som har mest å tjene på å ha en avtale som fungerer.

Norge er verdens nest største sjømateksportør, og EU er uten tvil vårt viktigste marked. Nesten 60 pst. av den norske sjømateksporten går til EU. Norsk eksport til det europeiske markedet er større enn den samlede norske eksporten til Asia, USA, Canada, Latin-Amerika, Afrika og Oseania.

EØS-avtalen sikrer norsk næringsliv tilgang til et «hjemmemarked» av 31 land og 500 millioner mennesker og like konkurransevilkår for norsk næringsliv i vårt største marked. Enhver sjømatvirksomhet i Norge som er godkjent av Mattilsynet, har automatisk tilgang til å omsette sjømat i resten av EØS-området.

Norge og EU har i 40 år hatt et omfattende forvaltningssamarbeid i Nordsjøen. Brexit endrer det noe, men bildet er ennå usikkert. Det er opp til forhandlingspartene selv – EU og Storbritannia – å finne løsninger som de kan enes om. Vi har ikke en eneste fisk til overs for å smøre forhandlingene, så fra vår side er det en forutsetning at fordeling av kvoter løses mellom EU og Storbritannia. EU har forpliktet seg til at markedsadgangen for norsk sjømat videreføres uavhengig av antall medlemsland i EU.

Utfallet av brexit-forhandlingene er uklare. Det kan gå mot en «no deal». Det kan bety at Norge fra 30. mars 2019 ikke lenger har avtaler om markedsadgang for sjømat med Storbritannia. Det er fra politisk hold i Storbritannia signalisert at man ønsker å opprettholde det eksisterende tollregimet på sjømat fra Norge. Det er derfor viktig at vi har et så nært samarbeid som mulig etter brexit.

En bilateral avtale med Storbritannia må gi minst like god markedsadgang som EØS-avtalen og helst bli bedre for sjømat enn det vi har med EU i dag. Det er også viktig at norske fiskere fortsatt har tilgang til britiske fiskefelt slik som i dag. Når det gjelder EU, tror jeg det også her er mulig å få bedre markedsadgang for sjømat enn det vi har i dag. Regjeringen og fiskeriministeren arbeider godt med det.

EU kom nylig med et forslag til kvoteregulering for 2019, hvor det nok en gang legges til rette for at EU-fartøy kan tildeles snøkrabbelisenser på norsk kontinentalsokkel uten samtykke fra norske myndigheter. Norge står fast på den tidligere linjen:

- Regulering og fangst av snøkrabbe omfattes av havrettens regler for kontinentalsokkelen og omfattes ikke av Svalbardtraktaten.
- Snøkrabbefangst kan derfor bare foregå på grunnlag av en avtale om kvotebytte.

Derfor er det en viktig og riktig linje fiskeriministeren fører. Når de tar seg til rette på norsk sokkel, reagerer vi – bringer dem til land og straffefølger dem.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:00:35]: EØS-avtalen er en husmannskontrakt for Norge. Sånn har det vært fra 1994. Det er en presis beskrivelse av maktforholdene mellom Norge og Den europeiske union. EØS-avtalen legger avgjørende viktige rammer for det norske samfunnssystemet. 13 000 EU-forordninger viser jo det. Rammene blir stadig trangere for folkevalgte. EØS svekker derfor Stortingets mulighet for å korrigere kapitalkreftene. EØS er derfor som en torpedo midtskips på det norske sosialdemokratiet, fordi det svekker de folkevalgtes korrigerende av kapitalkreftene, det svekker et velorganisert arbeidsliv. Stadig flere erfarer det. Ikke minst rammer det fri bevegelse av arbeidstakere og tje-

nesteytere, altså fri bevegelse av arbeidsfolk, jambyrdigheten i arbeidslivet. Stadig flere opplever at de som fagarbeidere får mindre respekt. De opplever en urettferdig konkurranse i et felles EØS-arbeidsmarked utenom Norden. Mange flinke ungdommer fra Øst-Europa er villige til å jobbe for lønns- og arbeidsvilkår som er lavere enn det en trenger for å ha et trygt familieliv i Norge. Fagutdanningen svikter blant ungdom, som trengs for å bygge Norge videre.

Når dette bare fortsetter, betyr det – som Arbeiderpartiets Leif Sande sa det – at kamp mot sosial dumping blir mer og mer i samsvar med kampen mot EØS. Høyre i Norge er det fremste unionspartiet. I dagens debatt erfarer vi at Høyre nå også er det mest energiske partiet for EØS. Det er helt logisk. EØS legger trangere og trangere rammer for Stortingets mulighet til å korrigere kapitalkreftene. Det er sjølsagt Høyre glad for. Det er sjølsagt Høyres politikk. Sånn har det vært bestandig i norsk historie.

Det viktigste framover nå blir derfor Arbeiderpartiets valg. Representanten Kolberg utfordret Høyre ved å spørre: Ser Høyre den liberalistiske utfordringen og utviklingen i EU? Jeg kan jo spørre: Ser Arbeiderpartiet den liberalistiske utviklingen i EU, som vi er koblet sammen med gjennom EØS-avtalen? Hva legger Arbeiderpartiet i det å utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen? I allmenngjøringen av verkstedoverenskomstens regler for reise, kost og losji, som betyr svært mye penger, har det pågått forhandlinger om å utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen i flere år. Resultatet ble en dårligere norsk allmenngjøringsforskrift fra 1. november i år. Både Høyres og Arbeiderpartiets ledere har vært involvert i løsningsen samt også LOs og NHOs ledere. Hva mer kan gjøres? Arbeiderpartiet har ingen svar, naturligvis. EØS-avtalen bygger på markedskreftenes fire friheter, bl.a. fri bevegelse av arbeidskraft mellom land med helt ulike lønns- og arbeidsvilkår og ledighet, eksempelvis Romania, og dette bryter ned den norske jambyrdigheten. Det er vesentlig å erstatte fri bevegelse av arbeidskraft med regulering av arbeidsbevegelsene utenfor Norden.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Vetle Wang Soleim (H) [13:03:55]: Det europeiske samarbeidet har de siste årene vært utsatt for stort press. Vi kan nevne finanskrisen for ti år siden, flyktningkrisen vi nettopp har vært igjennom og fortsatt merker, brexit, som er under forhandling, og populistiske bevegelser som lover tiltak i sine hjemland, som ikke kan finansieres.

På tross av dette er det gledelig å kunne meddele at europeernes støtte til EU ikke har vært større på veldig lenge. Den siste spørreundersøkelsen, som EU gjennom-

fører årlig i samtlige av sine medlemsland, med over 27 000 spurte, viser at ikke siden 1983 har flere europeere ment at EU er en fordel for sitt eget land. Hele 68 pst. av de spurte i undersøkelsen mener dette. Med andre ord har ikke EU hatt en større oppslutning på 35 år. Hvorfor? Jo, man peker på økonomiske faktorer og tryggheten for ikke å bli truet av sine naboland. Samtidig viser samme undersøkelse at hele 62 pst. mener at EU-medlemskap er en god ting. Det er flertall i samtlige EU-land for fortsatt å være medlem, hvis det var avstemning i dag.

Jeg nevner dette fordi det er fort gjort i denne salen å bli navlebeskuende og stoppe all EU-diskusjon ved den norske landegrensen. Men da er det viktig at vi ikke glemmer å løfte blikket, at vi ikke glemmer at EU er et prosjekt som er fredsbevarende, sosialt utjevne og skaper et av verdens mest velfungerende marked mellom land. Det er derfor jeg reagerer på at partier i denne sal, som Rødt og SV, som omtaler seg selv som solidariske partier, velger å trekke stigen opp etter seg når det gjelder deres kamerater i resten av Europa. De vil ha Norge ut av EØS-avtalen og ha en frihandelsavtale isteden. Så markedsadgang, det skal vi ha, å tjene penger på å selge oppdrettslaks og gass er fint, men å bidra med midler som utjevner forskjeller, som gjør det mulig for arbeidstakere i andre land å komme hit og oppleve et velorganisert arbeidsliv og en anstendig lønn, få en utdanning eller delta i forskningsprosjekter – det skal vi ikke ha.

De er et enormt paradoks at såkalte solidariske partier i denne sal er de fremste forkjempere for å dra stigen opp etter seg og si nei til alle tiltak som er bra for europeiske borgere, som løfter dem i bunnen, så lenge det er en fare for at våre goder må vike i noen sjeldne tilfeller. Definisjonen på solidaritet er «et begrep som beskriver en følelse av samhörighet og samhold mellom individ eller grupper. Ordet benyttes ofte i fagpolitiske sammenhenger». Vel, for noen i denne sal er altså denne definisjonen kun gjeldende for innsiden av den norske landegrensen, og det er ikke det Norge jeg ønsker å ha som en del av den europeiske familien.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:07:14]: Jeg merket meg at representanten Wang Soleim mener at vi skal svekke norske arbeidsfolks rettigheter, i solidaritetens navn. Det er en særdeles uklok strategi.

Jeg merket meg også at det nærmest er en grenseløs hyllest av EØS-avtalen fra en rekke representanter i denne salen. Det er gjerne sånn at når en er grenseløst forelsket, er det ofte ikke så lett å se at det finnes andre fisker i sjøen, og når en er grenseløst forelsket i EØS-avtalen, er det ikke så lett å se at det finnes andre alternativer. Men EU har altså ca. 200 handelsavtaler i et førtitalls ulike va-

rianter. Etter at EØS-avtalen trådte i kraft, er det ingen land som har gått inn i EØS-avtalen. Det er ingen andre land som har valgt EØS. Da Sør-Korea forhandlet handelsavtale med EU, valgte de ikke EØS. Når Canada forhandler handelsavtale med EU, velger heller ikke de EØS. Når britene skal få et nytt avtaleforhold etter å ha gått ut av EU, sier statsministeren deres at EØS er uaktuelt, og at det ikke er i tråd med folkets vilje.

Men for flertallet i denne salen er det tydeligvis viktigere å tviholde på en avtale som vi kun deler med noen hundre tusen islendinger og fyrst Hans Adam 2 av Liechtenstein. Senterpartiet har større ambisjoner for internasjonalt samarbeid enn som så.

Og til dette som blir sagt om jernbane og grensekryssende transport, og at det tydeligvis er derfor vi skal samarbeide gjennom EØS og ha stadig nye jernbepakker: Grensekryssende transport mellom Norge og Sverige har vi hatt siden 1991 – siden før EØS-avtalen trådte i kraft. Norge og Sverige var blant dem som gikk i front i Europa for å få til nettopp grensekryssende transport. Vi trenger ikke jernbepakke IV for det.

Det som jernbepakke IV derimot vil føre til, er at norsk jernbanepolitikk, og tilsyn og kontroll, i siste instans vil legges i EUs hender. For i de tilfellene det er konflikt, er det for det første EU som skal utstede sikkerhets sertifikat for hvilke selskaper som skal kunne kjøre på norske skinner. Da er ikke det en standard som er nedfelt gjennom tariffavtale – og den konflikten som var for noen år siden på norsk jernbane – da er det ikke den som ligger til grunn for EUs del. Og de konfliktene som vil måtte komme hvis et selskap vil klage på at det blir nektet å transportere i Norge, er det EU-domstolen som i siste instans vil avgjøre. Det er ukløkt, og derfor er det svært viktig at en sier nei til jernbepakke IV.

Kent Gudmundsen (H) [13:10:26]: Noen av de sentrale temaene i regjeringens strategi for samarbeidet med EU er økt konkurransekraft, og her passer jo både transport og arbeidskraft godt inn i den tematikken. Men det er ingen tvil om at hvis vi skal snakke om konkurransekraft og verdiskaping, må vi også snakke om hvordan vi kan få til bedre kvalitet i forskning og utdanning. Vårt forhold til Europa er helt avgjørende for norsk eksport og norske investeringer, men også for våre norske forskere, som deler verdifull kunnskap og erfaring gjennom forskningssamarbeidet som finnes i EU.

Regjeringen satser tungt på kunnskapssamarbeidet med EU gjennom bl.a. deltagelsen i Horizon 2020, som er et av verdens største forsknings- og innovasjonsprogram, og vår politikk virker. Aldri før har norske forskere og innovasjonsmiljøer hentet hjem så mye penger fra EUs rammeprogram. Returandelen er nå på 2,04 pst. Vi har altså passert våre ambisjoner på 2 pst., og satsingen

fortsetter. En av regjeringens hovedprioriteringer er å investere i forskning og utvikling, og det er fordi det er en forutsetning for å sikre verdiskaping og velferd for framtiden.

Blant de prioriterte temaene er å styrke vår konkurransekraft og innovasjonsevne, løse de store samfunnsutfordringene og utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet. EU-samarbeidet er altså en viktig del av disse prioriteringene. Gjennom Norges EU-strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet har vi altså også konkrete planer for hvordan de norske miljøene i fortsettelsen skal være i stand til å vinne flere prosjekter i EUs rammeprogram.

Deltagelsen bidrar til å øke kvaliteten i norsk forskning og innovasjon og gir samtidig et godt bidrag til at norske forskningsmiljøer og innovasjonsmiljøer hevder seg i den internasjonale konteksten. Selv om mange norske miljøer lykkes godt i EU, mener jeg at vi hele tiden må strekke oss for at flere når fram og får mer igjen for den norske deltagelsen. Det er fortsatt viktig å målrette virkemidlene og konsentrere forskningsinnsatsen sånn at vi får etablert flere internasjonale, konkurransedyktige forskningsmiljøer som er i stand til å vinne fram i framtiden.

Fra Forskningsbarometeret ser vi at det er de store aktørene, som SINTEF, NTNU og Universitetet i Oslo, som er på toppen i gjennomslag i EU, men også mindre senter og institutt, som Simula og NILU, viser solide EUmuskler, og det viser at det er mulig å lykkes selv om man er liten. Men det handler om å målrette arbeidet, det handler om høy kvalitet og om vilje til å få gjennomslag.

For at Norge skal lykkes enda bedre i EU, har Forskningsrådet lagt til rette for ytterligere stimulerings tiltak for norske forsknings- og innovasjonsmiljøer. Midlene til prosjektetablering, flere nye EU-nettverk og tiltak for å heve søknadskompetansen er noen av de viktige tiltakene som vi ser har gitt resultater. Vi skal fortsette arbeidet med å legge til rette for at norske miljøer skal lykkes enda bedre framover, styrke forskningssamarbeidet med EU og bidra til å sikre vår konkurransekraft og omstillingsevne.

Martin Kolberg (A) [13:13:45]: Jeg vil for min del si at jeg synes det er bra at vi har en så lang og grundig debatt om EØS. Jeg sa vel i det forrige innlegget mitt også at det ikke alltid har vært slik. Men jeg tror vi alle sammen skal være oppmerksom på at når denne debatten blir slik som den blir, er det fordi det politiske balansepunktet i tilslutningen til EØS-avtalen begynner å flytte seg. Jeg merker det for min del veldig godt i de miljøene jeg er i, i fagbevegelsen og i Arbeiderpartiet, og det er flere og flere som stiller disse kritiske spørsmåle-

ne. Vårt engasjement i denne saken må ses på bakgrunn av det, og det tror jeg alle bør merke seg – ikke minst bør regjeringsrepresentantene det.

Så var det særlig representanten Lundteigen, min gode kollega, som hadde en tydelig visitt til meg. Jeg vil svare på det Lundteigen sier, med å si at det er klart det for Arbeiderpartiet er betydelige dilemmaer knyttet til EØS-avtalen. Det er klart det er det – alt annet ville være å forsøke å prate seg vekk fra det. Det vil ikke jeg, for det er betydelige dilemmaer. Men det med sosialdemokratisk bærebjelke og engasjementet for og støtten til EØS-avtalen er det redegjort grundig for, så jeg bare viser til det og repeterer det ikke. Men det er et betydelig dilemma fordi vi ser utviklingen i Europa slik som vi nå gjør.

Så er det to poenger til som jeg mener bør fram i debatten før den vel går mot slutten. Det ene er dette med at regjeringsrepresentantene ikke viser noen form for innrømmelse eller forståelse av hvordan folk der ute føler konsekvensene på arbeidsmarkedet, men enda mer det at NHO er enig med fagbevegelsen. NHO er enig med fagbevegelsen! Jeg har selv møtt representanter for byggenæringen, ikke fagbevegelsen, men arbeidsgiverne, som ber om nåde og hjelp til å hindre den utviklingen de ser innenfor sin egen bransje. Det burde i hvert fall regjeringen vise respekt for og ha oppmerksomhet rundt. Det samme gjelder innenfor transport. Hør på hva den tidligere generalsekretæren i Fremskrittspartiet, som nå er generalsekretær i Transportarbeiderforbundet, sier. Han sier at dette går ikke lenger, mens regjeringsrepresentantene i denne salen later som om det ikke blir sagt, eller at det ikke er et problem. De bør i hvert fall komme opp før denne debatten er ferdig for å redegjøre for hva de egentlig mener om disse tingene.

Helt til slutt: Et problem ute i befolkningen og i norsk arbeidsliv er at man ser at regjeringen nasjonalt forsterker arbeidslivsproblemene, og det ødelegger altså for legitimiteten til EØS-avtalen.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:17:08]: Det har vore interessant å lytte til debatten i dag. Sjølv om han til dels går langs kjende linjer, kan ein, som representanten Kolberg òg seier, ane ei viss endring i haldninga til EØS-avtalen og ei viss flytting av frontlinjene, om ein kan seie det slik. Det er interessant. Det vert òg eit interessant år framover – for å sjå om fleire vil gjere som avdeling 5 i Fellesforbundet på Vestlandet, som her går føre som eit godt føredøme og seier tydeleg frå om kva ein meiner om utviklinga av arbeidslivet og kva EØS-avtalen har ført til. På eitt eller anna tidspunkt må den erkjenninga òg gå opp for fleire i denne salen. Senterpartiet har hevda dette lenge. Me har hatt fleire forslag, og representanten vår i arbeids- og sosialkomiteen har jobba intenst for å få opp den forståinga som heldigvis

no er i ferd med å breie seg både i større delar av det politiske miljøet og – ikkje minst – blant dei fagorganiserte.

I innlegget sitt hevda utanriksministeren at ingen frå Høgre har stilt spørsmål ved at eit sveikt NATO gjer at eit norsk EU-medlemskap må på dagsordenen igjen. Vel, i sommar, den 20. juli, gjekk representanten Heidi Nordby Lunde ut i Dagsavisen og sa at Noreg må vurdere medlemskap i EU på nytt på grunn av at me kanskje ikkje lenger kan stole på NATO. Så vidt eg veit, er Nordby Lunde stortingsrepresentant for Høgre. Ho er òg leiar i Europarørsla, men det vil forundre meg stort om representanten Nordby Lunde seier noko anna som leiar i Europarørsla enn ho kan seie som stortingsrepresentant for Høgre. Eg vil tru at det er nokolunde samanfalande. Då kan sjølv sagt utanriksministeren avklare om Nordby Lunde er heilt på kollisjonskurs med sitt eige parti eller ikkje.

For å sitere det utanriksministeren sa i innlegget sitt: Alle andre EU-land arbeider no for å byggje det som må karakteriserast som ein forsvarsallianse, og som går langt ut over samarbeid innan FoU, innkjøp av forsvarsmateriell, investeringar osv. Det er interessant å vite om utanriksministeren og forsvarsministeren vil vurdere å kome tilbake til Stortinget med ei eiga sak om dette. Kva skjer eigentleg no innanfor EU? Kva skjer i høve til NATO? Generalsekretæren i NATO har òg uttrykt ei viss bekymring dersom vi her får ei duplisering av, ikkje minst, system som må fungere, som me no såg i Trident Juncture. Ein må ha kommandosystem som fungerer, og som ikkje vert dupliserte, slik at ein får forviklingar. Det er interessant å høyre om ein vurderer å kome tilbake til Stortinget, slik at me kan få drøfte dette nøyare i denne salen.

Svein Roald Hansen (A) [13:20:24]: Representanten Sigbjørn Gjelsvik sa at det er ingen andre land som har valgt EØS-avtalen med EU. Det er to viktige grunner til det. Den ene er at for å være med i EØS må man enten være medlem av EFTA eller medlem av EU, og det er verken Canada eller Sør-Korea. Den andre viktige grunnen er at det er bare de tre EFTA-landene som har 70–80 pst. av sin handel med EU. Canada har ikke det, og det sier også litt om viktigheten av vår EØS-avtale i forhold til en frihandelsavtale.

Representanten Arne Nævra sa at vi ikke får testet ut handelsavtalealternativet, og viste også til Sveits. Sveits har altså 120 avtaler med EU. De ligner på EØS-avtalen i den forstand at også Sveits må implementere EUs regelverk. Det Sveits ikke har, er en institusjonell overbygning, med ESA og domstol, og det er grunnen til at Sveits ikke kommer videre. De vil gjerne ha en avtale på finansmarked, de vil gjerne ha en avtale på energimarked.

EU sier ja vel, men da må vi ha en institusjonell overbygning.

Når det gjelder frihandelsavtalealternativet, mener jeg det bare er å studere brexit-prosessen. For det brite-ne foreslår, er å forbli i det indre marked når det gjelder varer. Hvorfor det? Jo – ikke minst bilindustrien er avhengig av å få inn deler til sin produksjon friksjonsfritt over grensen, og det får man bare hvis man er med i det indre marked. De sier altså at en handelsavtale à la Canada, som er den nyeste og mest omfattende som EU har inngått med et enkeltland, ikke er god nok for Storbritannia. Jeg mener at det burde være indikasjon god nok på at det er en vesensforskjell på å være en del av det indre marked, som vi er gjennom EØS-avtalen, og det å ha en handelsavtale hvor man ikke er en del av det indre marked.

Handel i dag handler mer og mer om å være en del av verdikjeder. For Norge er vel 40 pst. av importen innsatsvarer til eksporten, og det samme vil være situasjonen for industrier i Storbritannia. Derfor er det stor bekymring i Storbritannia for at de må begynne å handle fra ut-siden, med alle de ulempene det innebærer, ikke minst på grensen, selv om brexit-ministeren først nå har forstått hvor viktig grensepasseringen på Dover–Calais er.

Arne Nævra (SV) [13:23:30]: Jeg vil først takke representanten Kolberg for et oppsiktsvekkende godt og oppklarende innlegg, ikke bare om Arbeiderpartiets holdning, men også om situasjonen på arbeidsmarkedet i Norge i dag.

Så må jeg oppklare en misforståelse som jeg har gjort meg skyldig i i flere år. Jeg har faktisk trodd at det var på grunn av tilgang på billig arbeidskraft, de fire frihetenes muligheter, at Høyre var for EØS. Og så hører jeg representanten Vetle Wang Soleim som sier at det er på grunn av solidaritet. Beklager, jeg tar det inn over meg – jeg har misforstått i mange år.

Statsråd Jon Georg Dale [13:24:28]: Eg har registrert fleire innlegg som etterspør kva forståing regjeringa har av utfordringane som er på spesielt transportområdet, og uroa som enkelte arbeidstakarar føler basert på Noregs tilknytning til EU gjennom EØS-avtala. Eg trur om meg sjølv at eg ofte er tydeleg, men i tilfelle eg ikkje har vore det tidlegare i dag, skal eg prøve å vere det no.

Frå talarstolen tidlegare i dag sa eg at det jernbanepakke IV-forslaget som tidlegare låg på bordet, ikkje var tilstrekkeleg godt for oss – sikkerheita måtte varetakast, og moglegheita vår til f.eks. å setje særreine krav til det som er avgjerande for å få systemet til å fungere også på vinteren, var avgjerande viktig. Det betyr at vi har lagt vekt på argumentasjonen som vert etterspurd. Då eg i replikkordskiftet fekk spørsmål om

mobilitetspakka og korleis vi ser på kabotasjereglane, bekrefte eg faktisk at Noregs utgangspunkt er tydeleg: Ja, vi forstår at det ikkje i tilstrekkeleg grad vert opplevd at det regelverket vi har, vert etterlevd, og at det svekkjer grunnleggjande rettar for arbeidstakarane, og at vi difor har det som hovudprioritering i dei diskusjonane som no går føre seg om Road Alliance, der vi samarbeider med fleire andre vestlege land. Og eg sa, ut over det, at utfordringa er at innanfor det kabotasjeregulverket vi har, treng vi å stramme inn, ikkje ytterlegare å auke åtgangen til kabotasje.

At nokon klarer å konkludere med at det viser at regjeringa ikkje tek inn over seg den følelsen som norske arbeidstakarar sit igjen med, er for meg omtrent komplett ubegripeleg. Difor hadde eg sett pris på det om opposisjonen som argumenterer for EØS-avtala, også representanten Kolberg, faktisk tek inn over seg det vi seier frå denne talarstolen. For når vi får avklara det som vert etterspurt, er svaret frå opposisjonen det same. Det bringar ikkje debatten framover, det gjer at han står stille, og det gjer at han delvis vert førd på feil premisar. Det kan ein bidra til å unngå dersom ein ønskjer det, men då må ein også høyre etter kva regjeringa seier, og ikkje tillegge oss motiv vi ikkje har.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:27:26]: Det har vært en lang og tidvis også veldig god og interessant debatt, men det er et par ting det er nødvendig å svare på. Det ene er at representanten Lundteigen sa at jeg ikke ville si at EØS påvirker arbeidstakerrettighetene, og at det ikke var tillitvekkende. Jeg syns det er en grunnregel at man må lytte til det som blir sagt. Jeg aksepterte ikke premisset til Senterpartiet om at dette var et ja/nei-spørsmål, men jeg sa at dette selvsagt påvirker norske arbeidstakerrettigheter, men at totalen er at det kommer positivt ut.

Videre har Martin Kolberg beskrevet at jeg skulle ha sagt at jeg var meget overrasket over at han ikke hadde forstått. Det sa jeg heller ikke. Jeg sa at jeg var overrasket over at han ikke hadde fått det med seg. Det er noe helt annet. Jeg tenker vi sier det sånn at representanten Kolberg begynner å gjengi meg korrekt, og så tror jeg at jeg selv bestemmer hvilken debattform jeg vil ha i Stortinget.

Til det jeg sa i replikken til Kolberg om liberalistisk retning i EU: Jeg opplever at det ikke er en liberalistisk dreining i EU, og det mener jeg er et politisk standpunkt det går an å diskutere. Det er strenge budsjettregler. Vi ser at det strammes til mot brudd på grunnleggende europeiske rettigheter og menneskerettigheter, vi ser felles løsninger på felles utfordringer, som f.eks. klima og migrasjon, og vi ser at europeisk fagbevegelse støtter f.eks. ELA, mens arbeidsgiversiden er mer skeptisk.

Til representanten Navarsete: Jeg er helt enig i poenget om at kommandostrukturer eller militære strukturer for øvrig ikke må dupliseres, og det har også vært hele utgangspunktet for regjeringas holdning i saken. EUs eventuelle oppbygning må komme som et supplement til og ikke som en erstatning for NATO eller konkurrere med NATO. Og når regjeringa begynner å nærme seg en beslutning eller konklusjon, vil selvfølgelig Stortinget også bli konsultert om det.

Helt til slutt til Svein Roald Hansen: Det er jo sånn, i det som nå ligger foran oss, at vi har samarbeidet og samarbeider veldig tett med både Storbritannia og EU-siden. Det er nettopp for at de avtalene som inngås, skal speile den avtalen som Storbritannia og EU inngår. Det er for at så mye som mulig skal være så likt som mulig det det er i dag, og det er nettopp derfor vi har ført de diskusjonene og samtalene parallelt.

Så til spørsmålet om artikkel 127 og den diplomatiske konferansen: Det er noe vi forsøkte sterkt å få til, men det var altså ikke politisk vilje i EU eller Storbritannia, særlig ikke i Storbritannia, til å diskutere dette – rett og slett ut fra argumentet om at de uansett skulle ut av EØS, og de ønsket ikke å komplisere en vanskelig forhandling ytterligere. For dette handler jo om å ha en konferanse om eventuelle endringer i EØS-avtalen som følge av en uttreden. Så lenge de skulle helt ut av EØS, var vurderingen deres at de ikke ønsket det.

Statsråd Anniken Hauglie [13:30:49]: Takk for en lang og viktig debatt.

Jeg vil også understreke at regjeringen er opptatt av EØS-avtalens legitimitet i befolkningen. Vi ønsker en levende og opplyst debatt om EU- og EØS-spørsmål. Det er jo derfor vi er to fagstatsråder her i dag sammen med utenriksministeren. Det er derfor vi også deltar i forbindelse med de andre redegjørelsene som holdes i Europautvalget og andre steder. Selv har jeg deltatt i Europautvalget to dager om arbeidslivsspørsmål. Det er derfor vi engasjerer oss så sterkt i debattene både i Europa og i Norden – for nettopp å styrke Norges posisjon og for å ivareta norske interesser, ikke minst på arbeidslivsområdet. Det er også derfor vi engasjerer oss sterkt i arbeidslivspolitikken som diskuteres i OECD og i ILO, og da Norge ble invitert til å delta på G20-møtet i fjor.

Det er i vår interesse at standarden heves internasjonalt. Men det er også, som debatten i dag har vist, viktig å understreke at også i Norge har vi fått styrket våre interesser og rettigheter som følge av EØS-avtalen.

Den norske innsatsen mot arbeidskrim er viktig for Norge, men den er også viktig for Europa. Vi reviderer nå i disse dager arbeidslivsstrategien vår sammen med partene. Håndhevingsdirektivet, som ble implementert i fjor, gjør det lettere for oss å håndheve og bekjempe ar-

beidslivskriminalitet. Det er bra for oss, og det er bra for Europa. Men vi skal selvfølgelig iverksette enda flere tiltak for å begrense og redusere omfanget av grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet. Et konkret eksempel er at Arbeidstilsynet og Vegdirektoratet nå skal samarbeide om å slå ned på ulovlige lønns- og arbeidsvilkår i transportbransjen. Det er bra for Norge, men det er også bra for utenlandske arbeidstakere, hvorav mange i dag har dårlige lønns- og arbeidsvilkår.

Så i sum er det viktig at vi i denne sal også tar inn over oss EUs betydning for Norge og hvor viktig EØS-avtalen er for norske arbeidsplasser. Men EØS-arbeidet er ikke et statisk arbeid, det er en dynamisk prosess hvor vi kan velge å bidra eller ikke bidra. Regjeringen velger altså å bidra til at også arbeidstakernes rettigheter styrkes i Europa.

Presidenten: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [13:33:40]: Jeg lyttet med interesse på innlegget til Martin Kolberg, der han bl.a. sa at det er betydelige dilemmaer knyttet til EØS. Men da er jo spørsmålet til Arbeiderpartiet: Hva er det som er Arbeiderpartiets svar på den virkeligheten som en nå opplever – når en får en høyesterettsdom som blir satt til side, når regjeringen bøyer nakken, når flertallet i Tariffnemnda bøyer nakken mot LOs stemmer og undergraver rettighetene til arbeidsfolk i Norge? Avdeling 5 i Fellesforbundet har konkludert: De som har forsvart EØS-avtalen med nebb og klør, sier nå at vi må ut av EØS. Og hva er det da som er Arbeiderpartiets svar i den situasjonen hvis en ikke vil stå skulder ved skulder med Roar Abrahamsen i avdeling 5 og Senterpartiet og si at nå er nok nok i forhold til EØS-avtalen?

Heidi Nordby Lunde (H) [13:34:52]: Dette er en av de mange debattene – vil jeg tro – hvor mange hører det de vil høre, og leser det de vil lese, litt uavhengig av hva de egentlig forstår er intensjonen.

I sommer hadde jeg et utspill i Dagsavisen, hvor det sto i ingressen:

«Tida er inne for en ny EU-debatt, mener Heidi Nordby Lunde.»

Dette skrev Dagsavisen, og jeg fikk støtte fra forsker Svein Melby. Både i Dagsavisen og i en påfølgende debatt med representanten Liv Signe Navarsete ble det oppklart ganske tydelig hva som var bakgrunnen for det. Poenget var at trusselen fra Putin i øst, handelskrigen fra Trump i vest, migrasjonsutfordringene i sør og økende populisme i nord nettopp burde tvinge fram en debatt om vårt nærmeste og mest naturlige verdifelleskap.

Når EU har vedtatt sanksjoner mot Russland, har Norge fulgt disse, fordi vi sammen står sterkere mot en aggressor som gjør det motsatte av normalen i sikkerhetspolitikken, nemlig å destabilisere sine egne nærområder. Russlands nærområder er Norges nærområder.

Et sikkerhetspolitisk samarbeid er ikke et nullsumspill, slik Senterpartiets medlem av utenriks- og forsvarskomiteen ser ut til å tro. Å styrke EUs sikkerhetspolitiske samarbeid svekker ikke NATO, tvert om. Derfor samarbeider NATO og EU allerede om over 20 prosjekter som går på alt fra dimensjonering av havner, veier og bruer, logistikk rundt forflytning av personer og materiell internt til å bygge ned hindre i form av lovverk, som f.eks. forbud mot et annet lands materiell på eget territorium. Det er ikke noe ønske fra noen av sidene om å duplisere disse kapasitetene, men å sikre nødvendig flyt og forflytninger dersom dette skulle bli nødvendig.

Norges sikkerhet begynner i Europa. Hvis EU knaker i sammenføyningene, gjør det også Norge mer utsatt. Et trygt, fritt og økonomisk sterkt Europa ikke bare forebygger konflikter – som jeg tidligere sa – som tidligere rev dette kontinentet i filler, men gjør også at vi som nasjonalstater står sterkere sammen mot eksterne trusler. Det europeiske samarbeidet og fellesskapet styrker NATO, men det er NATO som er hjørnesteinen i norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. Det ene utelukker med andre ord ikke det andre og skal heller ikke være til erstatning for det. Dette ble sagt veldig tydelig i sommer, og jeg synes det er litt forunderlig at det kommer tilbake igjen på Stortingets talerstol når man vet at det faktisk er feil.

Presidenten: Representanten Martin Kolberg har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Martin Kolberg (A) [13:37:34]: Først en opprettelse av en feil. Jeg sa at Geir Mo var i Transportarbeiderforbundet – det er han jo ikke, han er i Norges Lastebileier-Forbund. Nå ble det mer presist og riktig. Jeg beklager dette.

Til slutt bare dette: Jeg sier at det er betydelige dilemmaer. Jeg hører hva arbeidsministeren sier, og jeg hører hva samferdselsministeren sier – det er ikke slik at jeg ikke hører det. Men det er en erkjennelse som vi kanskje skal ha i fellesskap, og det er: Hvordan kan det være slik som vi nå opplever – som i dagens sak – med alle lastebilene, hvor folk bor i lastebilen sin i ukesvis, lager maten sin på primus inne i lastebilen og jobber for knapper og glansbilder? Hvorfor er vi kommet dit? Det spørsmålet bør Norges nasjonalforsamling stille seg, og det bør vi ikke ha noen partipolitisk kniving om. Det ville jeg synes var greit om samferdselsministeren kunne reagere på før vi avslutter.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [13:38:56]: I tillegg til å takke for debatten vil jeg bare opplyse om en ting jeg glemte å si i stad, som jeg hadde planlagt å si. Det var at jeg har invitert klima- og miljøminister Ola Elvestuen til Europautvalget den 30. november for å snakke om disse klimaspørsmålene som flere kom med. Vi er begge av den oppfatning at det er noe som er viktig for Stortinget å være både orientert om og konsultert om, men det er i tillegg selvfølgelig noe som er viktig for Norge. Så klima- og miljøministeren er tiltenkt å komme til Europautvalget den 30. november.

Leif Audun Sande (A) [13:39:34]: Arbeidarpartiet trur på EØS-avtalen, og vår veg til Europa går gjennom den.

Så blei det av representanten Gjelsvik her nemnt det som skjedde i avdeling 5 i Bergen, som plutselig sa nei til EØS-avtalen og ville ha han oppsagd. Det er ein-gong slik i norsk fagrørsle at det er ulike syn på EØS-avtalen. LO-kongressen har gong etter gong sagt at dei støttar EØS-avtalen. Det forbundet som eg f.eks. var i, hadde eit samrøystes landsmøtevedtak på at me treng EØS-avtalen fordi vi veit at industrien vår ville vorte utradert om me ikkje hadde hatt den tilgangen til den indre marknaden. Det som Abrahamsen og andre i Fellesforbundet har reagert på, er ein del tilfelle av sosial dumping som gjer at det er vanskeleg for dei. Dersom EØS-avtalen skal ha truverd i Noreg, blant den norske befolkninga, er det viktig at me på ein best mogleg måte tek fatt i dei utslaga av sosial dumping som me ser. Me må bruka alle dei verkemidla me har for å demma opp for sosial dumping, og klarer me det, har EØS-avtalen ein god «standing» i det norske folk. Men det er desse historiene som viser at ein har dårlege forhold, og rapportane frå Arbeidstilsynet som viser at ein ikkje klarer å takla det godt nok, som gjer at ein kjem i miskreditt. Det viktigaste av alt er at me har eit godt regelverk og eit godt tilsyn. Då vil avtalen ha ein god «standing» òg i det norske folk – som han forresten har.

Presidenten: Liv Signe Navarsete har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [13:41:41]: Eg må ta eit lite innlegg til Heidi Nordby Lunde. Alle trugsmåla som representanten Nordby Lunde ramsa opp, handlar om NATO. Hittil har ein brei norsk politisk kvardag og eit breitt politisk fellesskap funne saman ved at dei har vore i NATO. Det nye som Heidi Nordby Lunde tok til orde for i det store innlegget i Dagsavisen, var nettopp å bruke det saman med verdifellesskap og handel som ei grunngeving for at regjeringa må ta opp medlemskap i EU på nytt. Så kan ein snakke seg bort frå det, men det

vil bety at ein ikkje har den tilliten til at NATO-allianse skal kunne vere den styrken me treng i ein krisesituasjon.

Så sa også Heidi Nordby Lunde at ho tvilar på at ho klarer å overtale sitt eige parti til å ta opp kampen for norsk EU-medlemskap. «Det ville krevd en modig regjering, og jeg skulle ønske den var min», sa Nordby Lunde.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:43:02]: Først takk til utenriksminister Eriksen Søreide, som erkjenner at EØS-avtalen påvirker arbeidstakerrettighetene. Det var ganske mange spørsmål til utenriksministeren som hun ikke svarte på, som var bakgrunnen for mitt utsagn.

Så sier utenriksministeren at en kommer positivt ut. I den sammenhengen det ble sagt, forstår jeg det slik at arbeidstakerne kommer positivt ut. Det må ses i sammenheng med det som statsråd Hauglie sa, om at våre arbeidslivsregler noen ganger blir utfordret. Med begrepet «utfordret» forstår jeg at det blir et press nedover på lønns- og arbeidsvilkår. Da har vi den nyeste saken med reise, kost og losji i verkstedoverenskomsten, som ikke er noen hvilken som helst overenskomst, men en sentral del av frontfagene. Der kom det en ny forskrift fra 1. november, hvor godtgjørelsen blir dårligere, bl.a. fordi dekningen av et rimelig antall hjemreiser er strøket.

Jeg vil anbefale at vi har en diskusjon videre om arbeidstakerrettigheter og arbeidslivspolitikkk koblet til det som faktisk skjer. Det resultatet vi nå erfarer for reise, kost og losji, er et resultat av et arbeid som har pågått over år. Som jeg sa, har både Arbeiderpartiets og Høyres ledere og LOs og NHOs ledere vært involvert i det, og vi ser resultatet.

Så til Martin Kolberg, som betimelig spør hvordan i all verden en har kommet i den situasjonen at en bor i en lastebil. Det er et veldig godt spørsmål. Det er noe de som opplever lastebilhverdagen, har sagt til oss lenge. Vi har kabotasjeregler som ikke lar seg etterleve, ikke lar seg kontrollere. Det gir en urettferdig konkurranse, og det svekker sjølsagt rekrutteringen til sjåføyrket, enten det er lastebil eller – ikke minst – turbuss/-bil.

Til slutt til Heidi Nordby Lunde: Jeg er enig i at vi har mye verdifelleskap historisk mellom europeiske stater. Samtidig påpekte statsråden ganske presist at i enkelte EU-land er verdifelleskapet i forvitring. Det er etter Senterpartiets vurdering et resultat av en systemfeil i EU. En har innført en euro uten samtidig å ha et finansdepartement. En har innført et eksperiment uten forbilde, som skaper sosial uro fordi en rekke mennesker føler at de økonomisk ikke blir ivaretatt. Når en ikke kommer ut av det skårfestet, vil uroen fortsette, og forvitring av de felles verdiene vil fortsette. Det er sterkt beklagelig.

Statsråd Jon Georg Dale [13:46:16]: Til kabotasjereglane og mobilitetspakken, som framleis er til diskusjon, og der Noreg framleis arbeider for størst mogleg gjennomslag i lag med allierte i Vest-Europa – i stor grad i strid med fleire austeuropeiske land, som hadde hatt stor nytte av å få lov til å transportere varer til dei vestlege landa og med det auke sitt eige velferdsnivå – er utfordringa framleis:

1. Vi har løns- og arbeidsvilkår i Noreg som ein skal halde seg til.
2. Det er ingen som ser oppslag som dei vi har sett i dag, og som vi for så vidt har sett mange gonger tidlegare, om sjåførar som bur vekevis i bilane, og opplever at det er arbeidsforhold vi skal ha, og at det i utgangspunktet er i tråd med regelverket.

Difor har Noreg hatt ein klar posisjon gjennom tett samarbeid i Road Alliance for å oppnå resultat når EU behandlar desse spørsmåla, om desse klare forholda:

1. Vi må vite når lastebilane kjem inn over norskegrensa, og når dei forlèt Noreg igjen, slik at vi kan sjå om dei rettar seg etter dei avgrensingane som ligg i kabotasjeregulverket, eller om dei ikkje gjer det.
2. Det er avgjerande viktig at dei som driv kabotasjekøyring i Noreg lovleg, forlèt landet etter at den lovlege køyringa er ferdig, og dermed får ei karantenetid på utsida av landegrensene, eventuelt vender heilt heim til opphavslandet, der turen starta.

Alle desse utfordringane jobbar vi med i det daglege. Vi jobbar i fellesskap for å sjå kva gjennomslag det er mogleg å få til, og vi kjem til å måtte kompromisse. Men det norske utgangspunktet er å vareta norske arbeidsvilkår, norske næringsinteresser og norske arbeidstakarar og samtidig vere sikre på at det regelverket vi uansett bestemmer oss for at vi skal ha felles i Europa, faktisk er mogleg å etterleve og kontrollere. Difor er det ganske tydeleg at regjeringa tek dette på alvor, at vi arbeider for at norske posisjonar skal få gjennomslag, og at vi søker alliansar for å få det til. Det betyr at dei som driv i transportnæringa, og dei som arbeider i transportnæringa, kan ha som felles utgangspunkt at dei møter forståing i regjeringa. Vi baserer oss på dei innspela vi har fått, tek dei med oss gjennom det internasjonale påverknadsarbeidet vi no gjer for å sørgje for at kabotasjeregulverket er handterbart, og dermed at mobilitetspakken vert så god som det i det heile er mogleg.

Presidenten: Representanten Heidi Nordby Lunde har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Heidi Nordby Lunde (H) [13:49:21]: Som sagt, NATO er hjørnesteinen i norsk sikkerhetspolitikk, og EU skal verken erstatte eller svekke det. Tvert imot

mener jeg det europeiske sikkerhetssamarbeidet bidrar til å styrke NATOs kapasitet.

Nå har jeg avklart det i en debatt med representanten Navarsete i Dagsnytt 18, jeg har sagt det i innlegg i Dagsavisen og nå to ganger fra Stortingets talerstol: Det er verken NATO eller EU i seg selv som eventuelt bidrar til å revitalisere en norsk debatt om medlemskap i EU. Det er det situasjonen rundt som gjør. Det er min personlige mening. Men Navarsete blander her sitater fra tre ulike innlegg og intervjuer, og det er litt betegnende for nivået på denne debatten og hvordan nei-siden til både EU og EØS mener debatten bør være, nemlig en blanding av ulike forhold for å fremme eget standpunkt. Det er ikke jeg så veldig tilhenger av, men: Ja, i tillegg er jeg også for fullt medlemskap i EU, og det er jeg stolt av.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 1 over – etter snaut fire timer.

Sak nr. 2 [13:49:30]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Audun Lysbakken og Freddy André Øvstegård om lovfestet rett til SFO/AKS-plass (Innst. 30 S (2018–2019), jf. Dokument 8:222 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torstein Tvedt Solberg (A) [13:51:15] (ordfører for saken): Jeg tror jeg kan betrygge presidenten med at dette blir en litt kortere debatt enn den forrige.

Jeg vil takke komiteen for samarbeidet i saken og SV for å ha fremmet et viktig forslag. Jeg må innrømme at jeg i starten stusset litt da jeg leste overskriften på forslaget og så leste teksten, men jeg er glad for at forslaget først og fremst handler om barn som blir utestengt fra SFO på grunn av manglende foreldrebetaling, og ikke først og fremst er en diskusjon om lovfesting av skolefritidsordningen, eller aktivitetsskolen, som det også blir kalt.

SFO og AKS er et viktig tilbud til de yngste barna. Det gir sosiale fellesskap, og det skaper trivsel. Det har også stor betydning for læring og utvikling av både språk og sosiale ferdigheter. Nettopp derfor er SFO forankret i

opplæringsloven – alle kommuner skal ha et tilbud om SFO.

Jeg er enig med forslagsstillerne fra SV i at det er uheldig når barn stenges ute på grunn av foreldrenes økonomiske situasjon. I forslaget viser en til at det i Bergen var 153 barn som mistet plassen sin i SFO i 2014 på grunn av foreldrenes økonomiske situasjon. Det er stigmatiserende for barna, og jeg tenker det er bedre måter å håndtere dette på enn å straffe barna. Det er den utfordringen som nå må løses.

Derfor er jeg glad for at statsråden i sitt svarbrev til Stortinget ikke er avvisende til problemstillingen, og jeg synes det er bra at flertallet i komiteen nå gir statsråden en tydelig oppgave med å løse denne utfordringen i forbindelse med arbeidet som er igangsatt med en stortingsmelding om tidlig innsats, som er varslet å komme til Stortinget høsten 2019. Jeg ser fram til å høre fra statsråden her i salen i dag hvordan han ser på den oppgaven han senere i dag får fra Stortinget.

Jeg er i bunn og grunn optimistisk til at den problemstillingen som forslaget i dag løfter opp, vil bli løst og få en god ende. Arbeiderpartiet er som vanlig litt mer utålmodig, og vi er, sammen med Senterpartiet og SV, i dag med på et forslag der en ber regjeringen presisere overfor kommunene at en bør sanksjonere manglende foreldrebetaling på ordinær måte, ikke ved å frata barn plassen deres i SFO. Det forslaget tror jeg vil hjelpe mange nå, i påvente av at stortingsmeldingen kommer, og jeg håper at forslaget får flertall – det burde få flertall – i salen i dag.

Med det tar jeg opp forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Torstein Tvedt Solberg har tatt opp det forslaget han refererte til.

Kent Gudmundsen (H) [13:54:13]: Jeg vil innledningsvis takke komiteens medlemmer for samarbeidet i saken og for at vi har landet på en bred enighet om at lovfesting ikke er riktig virkemiddel i denne saken, men at man heller tar grep for å tilrettelegge bedre for de familiene som av ulike årsaker ikke har tilstrekkelig økonomi til å sende ungene sine på et skolefritids- eller aktivitetsfritidstilbud.

Høyre deler bekymringen for at barn kan bli utestengt fra SFO på grunn av manglende foreldrebetaling, og vi er enig i at det må være en klar målsetting at ingen elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi. Det er i dag kommunen som fastsetter vedtektene for offentlig SFO, og vedtektene skal inkludere regulering av foreldrebetalingen og oppsigelse av plassen. Jeg vil i den sammenheng peke på at Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre i regjeringsplattformen har lagt inn et tiltak om å innføre ordninger med redusert foreldrebe-

taling og gratis halvdagsplass i SFO, tilsvarende de ordningene som er i barnehagen, for at barn av foreldre med lav inntekt skal få den støtten de trenger. Dette vil være et målrettet og mer treffsikkert tiltak, som løser de bakenforliggende problemene som ligger i saken.

Lovfesting løser ikke årsakene til at foreldrebetalingen uteblir, og alt kan ikke rammes detaljert inn ved lov. Det er derfor liten tvil om at kommunene, sammen med tiltak som er rettet inn mot lavinntektsfamilier, kan iverksette betalingsinnføring overfor foreldrene som ikke går ut over barna. Det vil være tiltak med en god sosial profil, samtidig som vi ivaretar barnas beste.

Det viktigste må være å styrke kvaliteten og innholdet i SFO, som sammen med skolene bidrar til å gi unge våre et helhetlig tilbud.

Skolens viktigste oppgave er å utvikle elevenes kunnskaper, ferdigheter og forståelse samt evne til å anvende kompetansen. Skolen skal både utdanne og danne, og den skal være en trygg arena for mestring. Alle elever skal gjennom skolegangen få grunnleggende ferdigheter når det gjelder å lese, regne, uttrykke seg muntlig og skriftlig og bruke digitale verktøy. Et inkluderende og trygt skolemiljø krever systematisk innsats. Skolen må bygge et lag rundt eleven. Tidlig innsats er avgjørende, og de spesialpedagogiske ressursene må brukes så tidlig som mulig i opplæringsløpet.

Skolefritidstilbudet bør i denne sammenheng bidra på sin måte med å bygge opp under dette og legge til rette for læring gjennom lek og støtte. I oppfølgingen av Jeløya-plattformen vil regjeringen derfor bl.a. styrke kvaliteten i SFO og AKS gjennom utarbeidelse av en nasjonal mal for lokale rammeplaner.

Regjeringen gjennomfører en evaluering av skolefritidsordningen som antas å være ferdig ved årsskiftet. Evalueringen vil bli fulgt opp i stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole. Jeg ser fram til den varslede stortingsmeldingen, som vil ta opp en rekke av sakens problemstillinger og bidra til å bygge videre på en helhetlig politikk, til beste for barnas oppvekst.

Stine Margrethe Knutsdatter Olsen (FrP) [13:57:35]: Det er bred enighet om at skolefritidsordningen er en viktig del av en samlet politikk for utdanning, barn og familier, og at innholdet i SFO er avgjørende for at SFO ikke skal bli en ren oppbevaringsplass for unge, men tilføre noe til barnas utvikling og mestring. Det er også Fremskrittspartiet tilhenger av.

Det er viktig å sikre et godt SFO- eller AKS-tilbud til barn i grunnskolen. Det er kvaliteten på tilbudet som er det sentrale for at barna skal ha det bra og oppleve meningsfulle aktiviteter, men Fremskrittspartiet mener at

en lovfesting av retten til SFO-plass ikke er rett vei å gå. SFO skal være et frivillig tilbud.

Bruken av SFO har steget betraktelig siden den ble innført. I årene med SFO har vi også sett at oppmerksomheten om kvalitet i skolen, testing og målinger og om norske elevers kunnskapsnivå i forhold til elever i andre land har blitt mye større. Dette mener vi i Fremskrittspartiet er positivt, og den nye virkeligheten bør også gjenspeiles i SFO-tilbudet. SFO bør brukes både til læring og til fritidsaktiviteter. Derfor vil Fremskrittspartiet heller prioritere innhold og kvalitet enn å lovfeste retten til SFO-tilbud.

Mangfoldet i Norge er stort. Nettopp de lokale og regionale ulikhetene og hensynet til at folk er forskjellige, er noe av årsaken til at kommunene har ansvaret for finansiering av og struktur på – og er skoleeier til – de fleste grunnskolene. De har stor frihet til å bestemme innhold og omfang i skolehverdagen innenfor gjeldende regelverk, og det samme gjelder for SFO- og AKS-ordningen – ulike steder, ulike behov. Det er i svært liten grad laget nasjonale retningslinjer for innholdet, og derfor er det også variasjon mellom kommunene i hvilke tilbud elevene får, og det er forskjeller i pris og bruk av SFO. Det mener vi i Fremskrittspartiet er naturlig.

En nasjonal bestemmelse om rett til SFO mener vi bryter med den kommunale selvbestemmelsesretten. I stedet for å lovfeste retten til SFO-plass bør det innføres bedre ordninger for familier med lav inntekt. Direkte støtte til lavinntektsfamilier er mer treffsikkert for å oppnå forslagsstillernes formål med forslaget enn å lovfeste en rett til SFO. Her vil jeg vise til Jeløya-erklæringen, hvor det framgår at regjeringen også vil innføre ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis halvdagsplass i SFO, tilsvarende ordningen i barnehage for barn av foreldre med lav inntekt.

I forlengelsen av det er Fremskrittspartiet glad for at flertallet i komiteen har samlet seg om følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, som en del av arbeidet med den varslede stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole, vurdere relevante tiltak for å unngå at elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi.»

Dette mener vi vil ivareta barn som trenger det, bedre enn lovfesting av rett til SFO-plass.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:00:38]: Senterpartiet er enig i at skolefritidsordningen er en viktig arena for barn i Norge. Deltakelse i SFO for de yngste barna gir et viktig sosialt fellesskap for utvikling av bl.a. sosiale ferdigheter. Likevel er det viktig at dette er et frivillig tilbud med rom for at kommunene skal ha frihet

til å organisere og legge til rette ut fra de lokale behovene.

Opplæringsloven pålegger kommunene å ha et SFO-tilbud for elever fra 1. til 4. trinn og for elever med særskilte behov fra 1. til 7. trinn, men loven gir ikke elevene rett til plass.

Loven påpeker at innholdet skal være rettet mot lek, kultur- og fritidsaktiviteter, basert på det enkelte barns forutsetninger. Dette er verdifullt.

Vi deler bekymringen for at barn blir utestengt fra SFO på grunn av manglende foreldrebetaling. Vi er også bekymret for at vi ikke har kunnskap om hvor mange det gjelder, og hvilke konsekvenser det får for dem. Det er i dag kommunen som fastsetter vedtektene for offentlig SFO, og vedtektene skal inkludere regulering av foreldrebetaling og oppsigelse av plassen. Lokalt handlingsrom samt lokal påvirkning og utvikling av SFO er utgangspunktet for å bedre dette tilbudet. Da må folk bruke den påvirkningsmuligheten de har lokalt.

Senterpartiet mener ikke lovfesting av retten er riktig tiltak. Vi ber regjeringen vurdere relevante tiltak for å unngå at elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi. Dette må inn som en del av arbeidet med den nye stortingsmeldingen som kommer høsten 2019, om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole.

Vi vil bruke midler på å styrke kvaliteten i det nåværende SFO-tilbudet og kommunenes mulighet til å stille opp med sosiale tiltak for barna og familiene dette forslaget gjelder. Framfor å lovfeste retten til SFO-plass bør det på plass bedre ordninger for familier med lav inntekt.

Senterpartiet mener at vesentlige betalingsmislighold kreves inn gjennom ordinære former for gjeldsinn drivelse, som ved andre kontraktsbrudd, og vi fremmer forslag om dette.

Videre vil vi be regjeringen utrede innføring av gratis kjernetid i skolefritidsordningen for lavinntektsfamilier. Barn og unge – og deres familier, med ulik sosial og økonomisk bakgrunn – må alle bli inkludert i den nye stortingsmeldingen, som vi har store forventninger til.

Jeg vil med dette ta opp forslag nr. 2 fra Senterpartiet.

Presidenten: Da har representanten Marit Knutsdatter Strand tatt opp det forslaget hun refererte til.

Olivia Corso Salles (SV) [14:03:43]: I 2014 mistet 180 barn i Bergen plassen sin i barnehage eller SFO som reaksjon på manglende foreldrebetaling. Samme linje ble praktisert i flere norske kommuner. Blant dem som reagerte på denne praksisen, var Barneombudet og Foreldreutvalget for grunnskolen, fordi de mente at noen av de barna som trengte tilbudet aller mest, var de som ble rammet. Utdanningsdirektoratet har siden den

gang fastslått at kommuner ikke kan regulere seg bort fra barnehage-loven § 12 a, som gir barna lovfestet rett til barnehageplass i den kommunen de er bosatt i.

Sosialistisk Venstreparti mener det er svært uheldig at barn i skolefritidsordning ikke har samme vern. I eksempelet fra Bergen var det 27 barn som mistet plassen i barnehagen, mens det var 153 barn som ble stengt ute fra SFO. Det finnes ikke noen nasjonal statistikk over hvor mange barn som har mistet plassen sin i skolefritidsordningen på grunn av manglende foreldrebetaling, men etter henvendelse til fem bykommuner viser tallene at det for skoleåret 2016/2017 var hele 219 barn som ble rammet av en slik praksis.

Bak disse tallene finnes det ekte, levende barn som har det vanskelig, først og fremst fordi deres foreldres økonomiske situasjon sannsynligvis preger hele familielivet, deretter at barnet selv indirekte blir ansvarliggjort og straffet ved å bli kastet ut av SFO. Kanskje er dette det eneste tilbudet om en sosial fellesarena dette barnet har mulighet til.

La meg fortelle om et barn som skjuler seg bak en slik statistikk, ved å lese brevet fra en fortvilet bestemor:

«Sønnen min drev eget firma. På grunn av uforutsette hendelser gikk det skikkelig galt med økonomien deres. Det som så skjedde, er bare helt umenneskelig for en liten seksåring. Han gikk sammen med resten av klassen til SFO som vanlig. Der fikk han beskjed om at han ikke hadde lov til å være, og de ringte til mor og sa at hun måtte komme for å hente ham, da han hadde mistet plassen på grunn av manglende betaling. Barnebarnet mitt ble mobbet fordi han ble kastet ut av SFO. Svigerdatteren min er kronisk syk, og når hun er hjemme, er det fordi hun er alvorlig syk, og ikke fordi hun skal ta seg av en seksåring etter skolen og resten av kvelden. Når han ikke er på SFO, går han glipp av avtaler om å være sammen med andre barn på fritiden etter SFO. Han kan ikke være med noen hjem, og han kan ikke ta med seg noen hjem etter skolen heller.»

Vi i denne sal har muligheten til å hjelpe denne gutten og de andre barna som opplever det samme. En samlet utdannings- og forskningskomité deler heldigvis SVs bekymring for disse barna, det har vi hørt her i dag. De er også enige om målsettingen om at ingen elever skal bli utestengt av SFO på grunn av foreldrenes økonomi. Disse ordene er dessverre ikke mer verdt enn papiret de er skrevet på. I stedet for å finne konstruktive løsninger her og nå skyver de hele problemstillingen foran seg og vil vente på at departementet er ferdig med å skrive en stortingsmelding. Det er hjerteskjærende å vite at det her og nå sitter barn som gruer seg til skoledagen er ferdig, fordi de da må gå alene hjem. Jeg har jobbet på AKS her i Oslo, og jeg har sett disse barna. Det de går glipp av, er det sosiale fellesskapet. Kanskje går de også glipp av

leksehjelp. Det hjelper ikke dem å vente på denne stortingsmeldingen.

Så har jeg også lagt merke til at det er mange her som har hengt seg opp i dette med lovfesting som en problemstilling. Dette mener jeg er nok en unnskyldning for å slippe å gjøre noe raskere, for vi har ingen prestisje i SV knyttet til vårt forslag om å lovfeste retten på den måten. Vi har invitert til å finne andre, eventuelt bedre, løsninger, under forutsetning av at disse iverksettes raskt.

Jeg tar opp SVs forslag.

Presidenten: Representanten Olivia Corso Salles har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Guri Melby (V) [14:08:23]: Alle kommuner skal ifølge opplæringsloven ha et tilbud om SFO – eller AKS, som det heter her i Oslo – men det er relativt stor frihet i hvordan kommunene organiserer dette tilbudet, hva tilbudet inneholder, og hva man må betale for å delta, og loven gir, som flere her har sagt, ikke noen individuell rett til plass for elevene. SFO og AKS har de siste årene blitt en stadig viktigere arena for inkludering, sosialisering, lek og læring for de yngste barna i skolen. Mange plasser har man satset på å øke kvaliteten på tilbudet, og det er også gjennomført flere tiltak for å gjøre tilbudet mer tilgjengelig for flere, bl.a. gjennom forsøk med gratis deltids plass i Drammen, Oslo, Stavanger og Trondheim og de tiltakene kommuner har iverksatt selv for å redusere foreldrebetalingen, bl.a. her i Oslo.

Dette mener vi i Venstre er en veldig positiv utvikling. Det betyr at alle barn har noe meningsfylt å fylle timene med fra skolen er ferdig, til foreldrene kommer hjem fra jobb. Samtidig er det ingen tvil om at dette tilbudet kanskje betyr aller mest for de barna som ikke har så mange aktivitetstilbud ellers i fritiden. Mange steder får man her tilbud om aktiviteter som det ellers koster en del å delta på, og man har tid til å leke, lære og utvikle vennskap på en arena som er tilgjengelig for alle.

Det er helt tydelig ut fra både merknadene og forslagene i denne saken og debatten her i dag at det er bred enighet mellom alle partier om at ingen elever skal bli utstengt på grunn av foreldrenes økonomi. Dessverre er det noe som skjer i dag. Men flertallet er altså ikke enig med forslagsstillerne i at en lovfesting av retten til plass i SFO nødvendigvis er riktig tiltak.

Vi mener det er mer treffsikkert å satse på ordninger rettet mot lavinntektsfamilier enn å lovfeste en rett til SFO. En lovfesting er ingen rask og enkel løsning. Det er heller ikke gratis, og det tar ikke tak i det som er kjernen i problemet, nemlig familier med dårlig råd. Vi vet at økonomi er hovedårsaken til at mange ikke bruker SFO/ AKS, og da må vi finne løsninger som fjerner det hindret for de familiene det gjelder. Det har vist seg å være svært effektivt for å få flere barn fra lavinntektsfamilier

inn i barnehagene, og vi er veldig glade for at vi fikk inn en formulering i Jeløya-erklæringen om at vi nå må få tilsvarende ordning i SFO og AKS.

De siste årene har stadig flere barn fått tilbud om gratis kjernetid i barnehagene som tilsvarer en halvdagsplass. Vi startet med fire- og femåringene, vi utvidet til treåringene, og med statsbudsjettet for 2019 vil ytterligere 11 000 barn bli omfattet av ordningen ved at også toåringene blir inkludert. Med dette er det altså 46 500 barn som vil få tilbud om halvdagsplass i barnehage i 2019. Det er kanskje det viktigste enkelttiltaket som er blitt gjennomført de siste årene for å gi alle barn like muligheter, uavhengig av bakgrunn.

Vi er også opptatt av kvaliteten i innholdet, som flere har trukket fram før meg i debatten. Vi vil prioritere innhold og kvalitet framfor lovfesting av retten til plass. Samtidig vil vi understreke at SFO/ AKS er et frivillig tilbud, og at kommunene skal ha stor frihet i hvordan de ønsker å utforme det.

Når jeg har reist rundt på skolebesøk i høst, har jeg noen steder også fått besøke SFO, og jeg har veldig mange ganger blitt imponert over det tilbudet som ungene får. Gjennom engasjerte og dyktige ansatte og gjennom samarbeid med lokale lag og foreninger, kulturskolen og andre viktige aktører er det mange kommuner og mange enkeltskoler som har lyktes med å lage et kjempegodt tilbud som alle ønsker å delta på, og som alle får et stort utbytte av – som Huseby skole i Trondheim, som er en av skolene som har fått støtte til gratis SFO gjennom staten, og som har såkalt Kulturtirsdag, der elevene får møte ulike kulturskoletilbud i skoletiden. I tillegg til at dette er et veldig godt tilbud i seg selv, har det ført til at skolen har gått fra å være den skolen i Trondheim som har færrest elever i kulturskolen, til å bli den med flest. Det er et godt tegn på at SFO kan virke sosialt utjevnende og gjøre aktiviteter som før har vært tilgjengelige for bare noen få, tilgjengelige for alle.

Jo bedre tilbudet i SFO/ AKS blir, jo viktigere er det at vi faktisk sørger for at det blir tilgjengelig for alle, og at ikke foreldrebetalingen blir et hinder som gjør at noen blir stående utenfor. Det er derfor viktig at vi så snart som mulig får på plass ordninger med redusert foreldrebetaling, slik regjeringen har lovet.

Tore Storehaug (KrF) [14:13:01]: For Kristeleg Folkeparti er det viktig å sikre høy kvalitet i utdanningsløpet. Frå ein går inn i barnehagen, til ein avsluttar skulegangen, brukar ein ganske mange timar på desse arenaene. Vi i Kristeleg Folkeparti har difor jobba for at det skal vere fleire vaksne i barnehagen og fleire lærarar i skulen. Det handlar om at kvar enkelt skal bli sett.

For Kristeleg Folkeparti handlar dette òg om at når ein fyller barnehage og skule med kvalitet, må ein tenkje

det same både for AKS og for SFO. Den viktigaste oppgåva vi som samfunn har, er å sørge for at det er trygge og gode oppvekstvilkår for barn og unge. Som politikarar er det faktisk vårt ansvar når ungene brukar så mykje tid i desse institusjonane.

Kristeleg Folkeparti støttar forslagsstillarane i at skulefritidsordninga er ein viktig arena for ungar i Noreg. Difor skal kommunane i dag innfri opplæringslova om eit tilbod med SFO for elevar i 1.–4. klasse og for elevar med særskilde behov i 1.–7. klasse. Vi har over lang tid jobba med å få til eit kvalitetsløft for SFO. Ungane skal ha det bra, og det skal opplevast meiningsfullt å delta i den aktiviteten.

Kristeleg Folkeparti meiner difor det er behov for ei kvalitetsreform i SFO-tilbodet. Det er òg viktig å understreke at det er kommunane som skal leggje til rette for eit best mogleg tilbod i den enkelte kommunen. SFO er eit frivillig tilbod, og det er viktig at foreldra kjenner seg trygge på at ungene blir sett på ein god måte gjennom heile det tilbodet.

Kristeleg Folkeparti støttar ikkje forslagsstillarane i at å lovfeste retten til eit SFO-tilbod vil vere å styrkje den tankegangen eg no har lagt til grunn. Vi meiner ein heller må ta andre grep for å heve kvaliteten i SFO enn å endre på lovverket. Stortinget har vedteke ei evaluering av SFO-tilbodet. Evalueringa er sett i gang og kjem til å vere eit viktig verktøy for å ta tak i ein del av dei utfordringane som skulefritidsordninga har i dag. Kristeleg Folkeparti ser fram til å jobbe vidare med dette når stortingsmeldinga om tidleg innsats og inkluderande fellesskap i barnehage og skule ligg føre.

Kristeleg Folkeparti er oppteke av å leggje til rette for ein god overgang mellom barnehage og skule, og det gjeld òg mellom barnehage og SFO/aktivitetsskule. Kristeleg Folkeparti har føreslått ei evaluering av seksårsreforma fordi vi veit at overgangen mellom skule og barnehage kan vere brå for mange ungar – fordi leiken er uteblitt. Vi gløymer ikkje dette. Vi skal òg hugse på at når ungene begynner i SFO om morgonen, er det dit dei kjem fyrst og brukar mykje av dagen sin.

SFO må ha eit meiningsfullt innhald for den enkelte, og det er viktig at ungene får tilsyn og omsorg. Samtidig veit vi at fri leik, det at ungar får drive med aktivitetar på eige initiativ, er viktig for både læring og danning i skulen og i SFO. Ungane må få nok tid til fri leik. Dei vaksenstyrte og skjemalagde aktivitetane må kunne veljast i tillegg til fri leik når det er opning for det. Nettopp difor er det nødvendig å ha med seg at òg leiken er ein viktig del i det å lære seg sosiale ferdigheiter.

Kristeleg Folkeparti deler bekymringa til forslagsstillarane for at ikkje alle ungar får delta på lik linje. Vi støttar likevel ikkje forslaget om lovfesting, at det er den rette måten å kome i møte den utfordringa på. Økono-

mien til foreldra må ikkje vere eit hinder for barns moglegheit til å utnytte SFO-tilbodet. Vi ønskjer å unngå at ungar blir utestengde frå SFO på grunn av økonomi, og stiller oss bak tilrådinga frå eit fleirtal i komiteen, som ber regjeringa vurdere relevante tiltak og sørge for at alle kan delta, uavhengig av økonomien til foreldra.

Bjørnar Moxnes (R) [14:17:05]: Forskjellene mellom dem som har mest, og resten, øker dessverre stadig i Norge, og i møte med de økende forskjellene er nettopp universelle velferdsordninger blant de viktigste virkemidlene vi har. Det er veldig urettferdig at noen barn mister det sosiale fellesskapet de har hatt, fordi foreldrene ikke kan betale for dem.

Rødt er glad for at denne saken kommer opp i Stortinget. Det er en sak som vår lokalpolitiker i Bergen har jobbet lenge med, sammen med andre i Bergen bystyre. Der kan de melde om at antallet barn som vokser opp i fattigdom i Bergen, har økt med over 35 pst. de siste ti årene, og at tall fra 2015 viste at 268 barn mistet plassen sin i SFO på grunn av utestående betaling. Dette betyr at barn i fattige familier straffes fordi foreldrene har dårlig råd. Sånn vil vi ikke ha det i Norge. Vi vet at bystyret i Bergen omgjorde deler av vedtaket fordi det var i strid med den lovfestede retten til barnehageplass. Så barnehagebarna fikk innfridd retten sin, men poenget er at barna i SFO ikke har en tilsvarende sikring, og de har dermed heller ikke en oppfølging tilsvarende den barnehagebarn får. Det er etter vårt syn helt riktig at man ikke skal kunne frata en treåring plassen i barnehagen på grunn av foreldrenes betalingsmislighold. I stedet må kommunen og barnehageeieren ta i bruk de ordningene som ellers brukes i samfunnet vårt når noen ikke betaler regningene sine, og altså ikke – etter vårt syn – straffe barna for dette. Det samme prinsippet bør gjelde for SFO, slik vi ser det.

Vi har merket oss at Høyre skriver ganske fornuftige ting om SFO på nettsidene sine. Høyre skriver at de ønsker å ha «en skolefritidsordning med god kvalitet som har fokus på lek, kultur- og fritidsaktiviteter og læringsstøttende aktiviteter som leksehjelp». Spørsmålet er om det skal være sånn at barn i familier med dårlig råd ikke skal få benytte seg av en SFO-ordning med god kvalitet, slik Høyre beskriver det. Hvis de mener alvor med de for så vidt fagre ordene om SFO som de skriver på nettsiden sin, bør regjeringen slutte å skyve ansvaret fra seg og heller bli med på å støtte forslagene, som faktisk kan løse problemet og sikre at ingen barn mister plassen sin i SFO fordi foreldrene har dårlig råd.

Rødt kommer til å stemme for mindretallsforslagene i saken, og så vil vi sekundært stemme for komiteens innstilling.

Statsråd Jan Tore Sanner [14:20:50]: Skolefritidsordningen er, sammen med skolen, en viktig felles arena for barna for vennskap, for lek og for læring. SFO skal være noe annet enn skole. Det skal være et trygt og godt sted for barna utover skoletiden, gi barna omsorg og tilsyn, legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter og være tilpasset barnas behov. For mange familier er også SFO avgjørende for å få hverdagspuslespillet til å gå opp. SFO-tilbudet er verdifullt for barna, foreldrene og samfunnet.

Alle kommuner har et tilbud om skolefritidsordning, og i 2017 gikk over 160 000 elever i SFO. Dette utgjør 62 pst. av elevene på 1.–4. trinn, og andelen har økt jevnt de siste ti årene. De fleste elevene bruker heldags-tilbudet, og de yngste elevene bruker SFO mest. På 1. trinn går fire av fem elever i SFO.

Siden jeg ikke bare er kunnskapsminister, men også integreringsminister, er jeg også opptatt av den rollen SFO kan spille for både barna og foreldrenes integrering. Å gå i SFO gir barna vennskap, sosial trening og språkutvikling som andre tilbud vanskelig kan matche. At barna har et tilbud før skolen om morgenen og om ettermiddagen, kan i tillegg være en forutsetning for at foreldrene kan ta del i arbeidslivet eller i andre aktiviteter som fremmer deres integrering.

Det er frivillig å gå på SFO. Det mener jeg det bør fortsette å være. Det kan være flere årsaker til at en familie velger ikke å bruke SFO-tilbudet.

Økonomi bør imidlertid ikke være en av årsakene. Jeg mener det må være en klar målsetting at ingen elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi. En slik praksis vil kunne ramme noen av de barna som kanskje trenger SFO-tilbudet aller mest. Derfor har regjeringen satt seg som mål å innføre ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis halvdagsplass i SFO for barn av foreldre med lav inntekt.

Flere kommuner har allerede ordninger med redusert foreldrebetaling. Gratis halvdagsplass eller deltid er også en realitet flere steder. Og bl.a. i Oslo, Drammen, Stavanger og Trondheim har virkningen vært at mange flere barn bruker SFO-tilbudet. Det er gledelig.

For det bør ikke være slik at familiens økonomi skal spille inn når foreldre tar stilling til om deres barn skal gå i SFO. Det gjelder når de ser overordnet på økonomien sin, men også ved mer akutte og uforutsette betalingsproblemer. Jeg vil derfor anmode alle kommuner om å være svært tilbakeholdne med å si opp et barns plass i SFO hvis regningen ikke betales. Det finnes andre måter å drive inn betalingen på enn å la barna betale prisen og måtte skilles fra venner og holdes utenfor SFO-tilbudet.

I dag har kommunene en tydelig og lovfestet plikt til å tilby SFO til elever på 1.–4. trinn og helt opp til 7. trinn

for elever med særskilte behov. Forslagsstillerne fra SV tar til orde for at det i tillegg bør lovfestes en individuell rett til plass i skolefritidsordningen. Regjeringen mener derimot at ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis halvdagsplass i SFO er langt mer treffsikre tiltak enn å lovfeste retten til SFO. Det er etter vårt syn lite poeng i å ha en rett hvis man ikke har råd til å bruke den.

SFO er pålagt å tilby, men det er svært få krav til innholdet i SFO. I dag er det verken krav til kompetanse hos de ansatte eller til innholdet i aktivitetstilbudet. Verdien av SFO som arena for barn avhenger av at det er et trygt sted å være, med gode og trygge voksne, og at barna får et aktivitetstilbud som bidrar til at de får utfolde seg og finne fellesskap.

Regjeringen er opptatt av både innholdet i og tilgangen til SFO. SFO-tilbudet varierer rundt om i landet, og for å utvikle gode tiltak må vi vite mer om hvordan SFO fungerer, og hva tilbudet inkluderer rundt om i landet. Derfor gjennomfører vi nå en stor evaluering, som vi vil følge opp i stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap neste høst. Jeg mener det er naturlig å avvente resultatene av denne evalueringen før vi gjør større endringer i skolefritidstilbudet og vurderer målrettede tiltak for å gi lavinntektsfamilier bedre tilgang til SFO.

Jeg støtter representantenes intensjon om at barn og familier som ønsker det, skal kunne benytte SFO-tilbudet i kommunen. Jeg mener den klokeste måten å oppnå dette på er først å få mer fakta om hvordan SFO-ordningen fungerer i dag, hvem som står utenfor tilbudet, og hvordan vi kan tilpasse ordningen slik at SFO blir et tilbud med god kvalitet der alle har mulighet til å delta.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [14:26:11]: Det er godt å høre at vi deler bekymringen og engasjementet for SFO. Det kan være grunn til å være bekymret dersom dette gjelder så mange barn som forslagsstillerne tegner et bilde av. Vi har mange gode ordninger for å følge opp familier som er i en vanskelig økonomisk situasjon, men det er åpenbart at flere her faller igjen, og barna er dem som blir rammet. Hvordan ser statsråden for seg at de barna og barnefamiliene som er i den situasjonen at SFO-plassen blir inndratt uten samtykke, skal kunne bli ivaretatt av kommunene? Hva mener statsråden at kommunene kan gjøre, og hvordan skal de få dette til i praksis?

Statsråd Jan Tore Sanner [14:26:49]: La meg også uttrykke glede over det brede engasjementet som er for SFO blant partiene. Det lover godt for det viktige arbeidet vi skal gjøre. Jeg mener det er viktig at vi på dette området ikke ivrer for mye for statlig detaljstyring, men

at vi lar det være et godt rom for lokalpolitikken, slik at SFO-tilbudet også kan tilpasses lokale forhold.

Når det gjelder det tallet som representantene fra SV tar opp, kan ikke jeg gå god for det. Men vi vet at dette kan være en problemstilling, og derfor understreket jeg i mitt innlegg at kommunen kan inndrive midler på andre måter enn å frata barna det viktige og verdifulle tilbudet de har i SFO. Jeg vil anmode kommunene – det sa jeg også – om å finne andre måter og ikke ramme barna og den tiden de har i SFO, hvor de både kan utvikle seg og ha venner.

Olivia Corso Salles (SV) [14:28:01]: Jeg er også glad for at de andre partiene og statsråden deler bekymringen, men jeg blir litt oppgitt når alle henger seg opp i denne lovfestingen, for jeg presiserte veldig tydelig i innlegget mitt i stad at SV ikke legger noen prestisje i det forslaget slik det er. Vi er opptatt av intensjonen og av at den ivaretas. Vi har invitert til å finne andre, eventuelt bedre, løsninger, under forutsetning av at disse iverksettes raskt. Det som bekymrer meg, er at vi skal vente på denne stortingsmeldingen. Jeg lurer på om det er mulig for statsråden å se på noe annet enn de oppfordringene han kom med nå, som er fine, noe som sikrer at ingen av disse barna blir sittende hjemme fram til denne stortingsmeldingen kommer.

Statsråd Jan Tore Sanner [14:28:51]: Nå er det jo ikke slik at man trenger å vente. Det er fullt mulig for SV og andre partier å ta det opp i de kommunene hvor dette er en realitet. Vi kommer til å drøfte disse problemstillingene, ikke minst hvordan vi kan skape flere muligheter for lavinntektsfamiliene, i den varslede meldingen. Men hvis man skulle tenke seg det forslaget som Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV fremmer i dag, er mitt svar på det at det vil kreve en lovendring hvis man skal få det til. Det er bakgrunnen for at jeg så tydelig fra Stortingets talerstol anmoder kommunene om å finne andre løsninger. Jeg vil også gi honnør til SV for å ta det opp i Stortinget, for det at det blir en debatt her i Stortinget, håper jeg også bidrar til at kommunene tenker igjennom problemstillingen en gang til og ser etter andre løsninger enn å ta fra barna den verdifulle plasen de har i SFO.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [14:29:55]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i introduksjonsloven (feilrettinger) (Innst. 36 L (2018–2019), jf. Prop. 5 L (2018–2019))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 4 [14:30:09]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i rettshjelploven mv. (tilgang til Folkeregisteret m.m.) (Innst. 35 L (2018–2019), jf. Prop. 120 L (2017–2018))

Maria Aasen-Svensrud (A) [14:30:44] (ordfører for saken): Denne saken dreier seg om å gjøre enklere lovendringer for å gi fortsatt tilgang til taushetsbelagte opplysninger i folkeregisteret. Bakgrunnen er endringene i folkeregisterloven, som trådte i kraft 1. oktober 2017, som fordrer hjemmel i lov for å få utlevert taushetsbelagte opplysninger til folkeregisteret.

Overgangsperioden på ett år hvor reglene etter tidligere lov har vært gjeldende, er nå over, og endringene er nødvendige. Konkret foreslås det å gis hjemmel for innsyn i rettshjelploven, barnebortføringsloven, voldsoffererstatningsloven, vergemålsloven og konfliktrådsloven, i tillegg til at en oppretting av enkelte inkurier i lovverket foreslås.

Hensikten med forslagene i denne proposisjonen er å gi nødvendig lovhjemmel til Statens sivilrettsforvaltning, Fylkesmannen, Kontoret for voldsoffererstatning, vergemålsmyndigheten, Sekretariatet for konfliktrådene, konfliktrådene og sentralmyndigheten for barnebortføringssaker etter Haagkonvensjonen i 1980, slik at disse virksomhetene settes i stand til å utføre sine lovbestemte oppgaver.

Jeg vil ikke gå inn i den enkelte lovendring, men nøyer meg med å understreke nok en gang at disse lovendringene først og fremst handler om at virksomheter som har som hovedoppgave å løse vanskelige og viktige oppgaver i samfunnet, som rettshjelp, barnebortføring, voldsoffererstatning, vergemål og konfliktløsning i konfliktråd, må ha tilgang til taushetsbelagte opplysninger for å kunne løse de oppgavene de er pålagt.

En samlet komité står bak innstillingen.

Statsråd Tor Mikkelt Wara [14:32:27]: Jeg er tilfreds med at en samlet justiskomité tilrår forslagene i proposisjonen. Endringene i rettshjelploven, barnebortføringsloven, voldsoffererstatningsloven, vergemålsloven og konfliktrådsloven vil gi de aktuelle virksomheter tilgang til taushetsbelagte opplysninger, noe som er nødvendig for at de skal kunne utføre viktige og lovpålagte oppgaver.

Virksomhetene har også i dag en slik tilgang, men dette er basert på vedtak og ikke lov. Med lovforslagene vil folkeregisterlovens krav om hjemmel i særlovgivning være oppfylt. Forslagene går ikke lenger enn det som er nødvendig. Alle de virksomheter som fortsatt får til-

gang, har lovpålagt taushetsplikt og erfaring med og rutiner for å behandle sensitive opplysninger.

Proposisjonen inneholder også forslag til oppretting av enkelte inkurier i lovverket for øvrig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [14:33:20]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om meddelelse fra stortingsrepresentant Lars Haltbrekken om tilbaketrekking av Representantforslag 221 S (2017–2018) om å avvikle norsk statlig deltakelse i petroleumsvirksomhet på islandsk kontinentalsokkel (Innst. 37 S (2018–2019))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 6 [14:33:40]

Stortingets vedtak til lov om endringer i stiftelseslova (tilgang til opplysninger i Folkeregisteret) (Lovvedtak 1 (2018–2019), jf. Innst. 27 L (2018–2019) og Prop. 112 L (2017–2018))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 7 [14:33:56]

Stortingets vedtak til lov om endringer i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) (Lovvedtak 2 (2018–2019), jf. Innst. 23 L (2018–2019) og Prop. 104 LS (2017–2018))

Bjørnar Moxnes (R) [14:34:18]: Vi fremmer et løst forslag til saken:

Lovvedtaket bifalles ikke.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [14:34:33]

Stortingets vedtak til lov om endringer i finansforetaksloven (forsikrings- og pensjonsforetaks investeringer i forsikringsfremmed virksomhet) (Lovvedtak 3 (2018–2019), jf. Innst. 22 L (2018–2019) og Prop. 98 L (2017–2018))

Bjørnar Moxnes (R) [14:34:55]: Vi fremmer et løst forslag til saken:

Lovvedtaket bifalles ikke.

Presidenten: Representanten Bjørnar Moxnes har tatt opp det forslaget han refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [14:35:08]

Stortingets vedtak til lov om endringer i finansforetaksloven mv. (andre betalingstjenestedirektiv) (Lovvedtak 4 (2018–2019), jf. Innst. 25 L (2018–2019) og Prop. 110 L (2017–2018))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Vi er klare til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten foreslår at redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker, holdt i Stortinget den 8. november 2018 av utenriksministeren, vedlegges protokollen.

– Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Torstein Tvedt Solberg på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 2, fra Marit Knutsdatter Strand på vegne av Senterpartiet
 - forslag nr. 3, fra Olivia Corso Salles på vegne av Sosialistisk Venstreparti
- Det votes over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring som gir barn på 1.–4. trinn og 1.–7. trinn for barn med særskilte behov en lovfestet rett til en plass i skolefritidsordningen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 84 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.46.19)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede innføring av gratis kjernetid i skolefritidsordningen for lavinntektsfamilier.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 85 mot 13 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.46.40)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen presisere overfor kommunene at misligholdt foreldrebetaling kun kan sanksjoneres gjennom ordinære former for gjeldsinndrivelse, og ikke ved å frata et barn plass i skolefritidsordningen.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 50 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.47.00)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen, som en del av arbeidet med den varslede stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole, vurdere relevante tiltak for å unngå at elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r . 3

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringer i introduksjonsloven (feilrettinger):

I

I lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere gjøres følgende endringer:

§ 2 første ledd bokstav c skal lyde:

c) fornybar oppholdstillatelse etter utlendingsloven § 38 første ledd på grunnlag av søknad om asyl, *begrenset oppholdstillatelse som medlem av barnefamilie eller som enslig mindreårig, jf. utlendingsloven § 38 femte ledd bokstav a eller b* eller kollektiv beskyttelse i massefluktsituasjon, jf. utlendingsloven § 34,

§ 23 første ledd skal lyde:

Fylkesmannen skal føre tilsyn med kommunens oppfyllelse av plikter etter kapitlene 2 til 4 A, § 27 a og registrering i personregister etter § 25 a annet ledd av opplysninger om deltakelse i introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap *samt* opplæring i norsk og opplæring i norsk kultur og norske verdier i mottak.

§ 24 første ledd skal lyde:

Kommunen skal føre internkontroll for å sikre at virksomhet og tjenester etter kapitlene 2 til 4 A, § 27 a og registrering i personregister etter § 25 a annet ledd av opplysninger om deltakelse i introduksjonsprogram, opplæring i norsk og samfunnskunnskap *samt* opplæring i norsk og opplæring i norsk kultur og norske verdier i mottak, er i samsvar med kravene i loven. Kommunen må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller denne plikten.

II

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

I o v

om endringer i retts hjelploven mv. (tilgang til Folkeregisteret m.m.):

I

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri retts hjelp gjøres følgende endringer:

I kapittel V skal ny § 28 lyde:

§ 28 *Tilgang til opplysninger i Folkeregisteret*

Fylkesmannen og Statens sivilrettsforvaltning kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter loven her. Fylkesmannen og Statens sivilrettsforvaltning skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

Nåværende § 28 blir ny § 29.

II

I lov 8. juli 1988 nr. 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m v og om tilbakelevering av barn gjøres følgende endringer:

§ 5 nytt annet ledd skal lyde:

Sentralmyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven. Sentralmyndigheten skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

III

I lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. gjøres følgende endring:

I § 14 skal nytt sjettede ledd lyde:

Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven. Kontoret for voldsoffererstatning og Statens sivilrettsforvaltning skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

Nåværende sjettede ledd blir nytt syvende ledd.

IV

I lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål gjøres følgende endringer:

§ 66 overskriften skal lyde:

§ 66 *Personopplysninger*

§ 66 nytt annet ledd skal lyde:

Vergemålsmyndigheten kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for å utføre oppgaver etter denne loven. Vergemålsmyndigheten skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

V

I lov 20. juni 2014 nr. 49 om konfliktrådsbehandling gjøres følgende endring:

I kapittel I skal ny § 9 a lyde:

§ 9 a *Tilgang til opplysninger i Folkeregisteret*

Konfliktrådene og Sekretariatet for konfliktrådene kan, uten hinder av taushetsplikt, innhente fra Folkeregisteret de opplysninger som er nødvendige for utførelsen av oppgaver etter denne loven. Konfliktrådene og Sekretariatet for konfliktrådene skal også ha tilgang til opplysninger i registeret til utredning og produksjon av statistikk.

VI

Inkurieopprettinger

1. I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endringer:

§ 178 første og annet ledd skal lyde:

Når en forkyning etter særskilt lovbestemmelse kan foregå gjennom rekommandert brev, må en offentlig tjenestemann innlevere til *tilbyder av posttjenester* det eksemplar eller den avskrift som skal overleveres til vedkommende. Tjenestemannen gir skriftet eller omslaget påtegning om når det er innlevert til *tilbyderen av posttjenester*. § 162 siste ledd gjelder tilsvarende.

Forkynningen ansees for utført to uker etter innleveringen til *tilbyderen av posttjenester*, hvis ikke vedkommende har fått brevet tidligere.

§ 195 annet ledd skal lyde:

Forpliktelsen varer til saken er avgjort ved rettskraftig dom. Etterkommer parten ikke forpliktelsen, kan forkynningen foregå gjennom rekommandert brev til partens siste kjente adresse, og forkynningen ansees da for utført når brevet er innlevert til *tilbyder av posttjenester*.

2. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endringer:

§ 3 annet ledd skal lyde:

I forbindelse med straffesak mot en *embetsmann* kan det offentlige gjøre gjeldende krav om avskjed etter *statsansatteloven* § 28.

§ 230 annet ledd første punktum skal lyde:

Vitner som har taushetsplikt etter *finansforetaksloven* §§ 9-6 og 9-7, verdipapirhandeloven § 10-9 eller verdipapirregisterloven § 8-1, plikter å gi forklaring til politiet om forhold som omfattes av taushetsplikten eller taushetsplikt etter avtale.

§ 242 første ledd tredje punktum skal lyde:

Offentlig forsvarer kan ikke nektes adgang til dokumenter som fremlegges eller har vært fremlagt i rettsmøte, unntatt rettsmøte som holdes for å avsi kjennelse etter *fjerde ledd*.

3. I lov 23. desember 1988 nr. 104 om produktansvar gjøres følgende endringer:

§ 3-2 første ledd skal lyde:

(1) Med «legemiddel» etter loven her menes produkt som i eller i medhold av *legemiddeloven* reknes som legemiddel og er bestemt til bruk for mennesker eller blir omsatt til slik bruk.

§ 3-7 første ledd annet punktum skal lyde:

Det samlede oppgjør må godkjennes ved kjennelse av *Oslo byfogdembete*.

4. I lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. skal § 8-5 første ledd lyde:

Den som *overtrer* bestemmelser om bokføring eller regnskap, straffes etter straffeloven §§ 392 til 394.

5. I lov 19. november 2004 nr. 73 om bokføring skal § 15 første ledd lyde:

Den som *overtrer* bestemmelser om bokføring eller regnskap, straffes etter straffeloven §§ 392 til 394.

6. I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 262 nåværende tredje ledd blir annet ledd nytt tredje punktum.

VII

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Meddelelse fra stortingsrepresentant Lars Haltbrekken i Stortingets møte 18. oktober om tilbaketrekking av Representantforslag 221 S (2017–2018) – om å avvikle norsk statlig deltakelse i petroleumsvirksomhet på islandsk kontinentalsokkel – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Sak nr. 6 gjelder andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 1.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Sak nr. 7 er andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 2.

Under debatten har Bjørnar Moxnes satt frem et forslag på vegne av Rødt. Forslaget lyder:

«Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Lovvedtaket bør henlegges.»

Presidenten antar at de øvrige partiene vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Rødt ble med 95 mot 2 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.49.29)

Presidenten: Anmerkningen til lovvedtak 2 er dermed forkastet, og Stortingets lovvedtak er bifalt ved

andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Sak nr. 8 er andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 3.

Under debatten har Bjørnar Moxnes satt frem et forslag på vegne av Rødt. Forslaget lyder:

«Lovvedtaket bifalles ikke.

Anmerkning:

Lovvedtaket bør henlegges.»

Presidenten antar at de øvrige partiene vil stemme imot.

Votering:

Forslaget fra Rødt ble med 97 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.50.14)

Presidenten: Anmerkningen til lovvedtak 3 er dermed forkastet, og Stortingets lovvedtak er bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Sak nr. 9 er andre gangs behandling av lovsak og gjelder lovvedtak 4.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 10 [14:50:49]

Referat

1. (77) Endringer i folketrygdloven, sosialtjenesteloven og enkelte andre lover samt oppfølging av anmodningsvedtak om pleiepengeordningen (samleproposisjon høsten 2018) (Prop. 12 L (2018–2019))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
2. (78) Endringer i markaloven (justering av markagrensen m.m.) (Prop. 11 L (2018–2019))
3. (79) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Jon Gunnes og Une Bastholm om en egen bymarklov for Bymarka i Trondheim (Dokument 8:38 S (2018–2019))
Enst.: Nr. 2 og 3 sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (80) Prop. 1 S Tillegg 1–3 (2018–2019) Endring av Prop. 1 S (2018–2019) Statsbudsjettet 2019 (saldering)
Enst.: Sendes finanskomiteen.
Budsjettkapitlene i Prop. 1 S Tillegg 1-3 (2018–2019) fordeles på rammeområder og sendes de respektive komiteer i samsvar med Stortingets vedtak om fordeling til komiteene i Innst. 1 S (2018–2019).
5. (81) Endringer i sprøyteromsloven m.m. (utvidelse av type narkotiske stoffer m.m.) (Prop. 13 L (2018–2019))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen.

Presidenten: Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves?
– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.51.

